

HODNOCENÍ PŘÍNOSŮ A PROBLÉMŮ ČLENSTVÍ ŠPANĚLSKA V EVROPSKÉ UNII S DŮRAZEM NA PODNIKATELSKÉ PROSTŘEDÍ V ZEMI

Diplomová práce

Studijní program: N6208 – Ekonomika a management

Studijní obor: 6208T085 – Podniková ekonomika

Autor práce: **Mgr. Markéta Rous**

Vedoucí práce: Ing. Aleš Kocourek, Ph.D.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Mgr. Markéta Rous**
Osobní číslo: **E13000089**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika**
Název tématu: **Hodnocení přínosů a problémů členství Španělska v Evropské unii s důrazem na podnikatelské prostředí v zemi**
Zadávací katedra: **Katedra ekonomie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Stanovení cílů a formulace výzkumných předpokladů
2. Charakteristika Španělska v období vstupu do Evropských společenství
3. Postavení Španělska v Evropské unii
4. Změny v podnikatelském prostředí Španělska v posledních dvou dekadách
5. Formulace závěrů a ověření výzkumných předpokladů

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: **65 normostran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

UBIETO ARTETA, Antonio. Dějiny Španělska. Praha: Lidové noviny, 1995. ISBN 80-710-6117-4.

Mezinárodní politika [online]. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010, roč. 34, č. 2 [vid. 2014-03-15]. ISSN 0543-7962. Dostupné z: http://www.dokumenty-iir.cz/MP/MPArchive/2010/MP02_10.pdf.

LIEBERMAN, Sima. Growth and crisis in the Spanish economy, 1940-93. New York: Routledge, 1995. ISBN 04-151-2428-X.

Doing Business [online]. Washington, DC, USA: World Bank Group, 2014 [vid. 2014-09-14]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/>.

Španělská cesta do Evropy [online]. Praha: Institut pro evropskou politiku Europeum, 2002 [vid. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.europeum.org/cz/integrace/35-integrace-13/841-spanelska-cesta-do-evropy>.

Španělsko [online]. Praha: Euroskop, 2005 [vid. 2014-03-15]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/558/sekce/spanelsko/>.

ŠLAHAŘOVÁ, Iva. Dopady členství v Evropské unii na španělskou ekonomiku. Karviná, 2006. Diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné.

KUNEŠOVÁ, Hana, aj. Světová ekonomika nové jevy a perspektivy. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-502-2.

Databáze článků ProQuest (<http://knihovna.tul.cz/>).

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Aleš Kocourek, Ph.D.**

Katedra ekonomie

Konzultant diplomové práce: **prof. Ing. Jiří Fárek, CSc.**

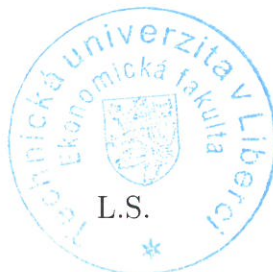
Katedra ekonomie

Datum zadání diplomové práce: **31. října 2014**

Termín odevzdání diplomové práce: **7. května 2015**

doc. Ing. Miroslav Žižka, Ph.D.
děkan

prof. Ing. Jiří Kraft, CSc.
vedoucí katedry

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Anotace

Diplomová práce se zabývá problematikou dopadů členství Španělska v Evropské unii na podnikatelský sektor v zemi. Cílem práce je podat ucelenou informaci o španělském podnikatelském prostředí a jeho vývoji v posledních dvou dekadách. První kapitola se v historickém kontextu zabývá charakteristikou Španělska v období jeho prvních pokusů o vstup do Evropského hospodářského společenství, jsou v ní rozebrány tehdejší politicko-hospodářské změny a následné přijetí země do Společenství v roce 1986. Podrobně je zde také pojednáno o průběhu privatizace a postavení Španělska ve Společenství. Stěžejním tématem druhé kapitoly je transformace španělské ekonomiky v posledních dvou desetiletích. Kapitola zahrnuje vstup do eurozóny, imigrační otázku, zásadní ekonomické reformy poslední dekády a aktuální situaci v zemi s důrazem na podnikatelské prostředí. Pravidla a rady podnikatelským subjektům vstupujícím na španělský trh jsou uvedeny ve třetí kapitole, čtvrtá se zabývá prognózou dalšího vývoje. Závěry jsou shtnuty v poslední kapitole práce.

Klíčová slova

daňový systém, ekonomická reforma, euro, eurozóna, Evropská unie, imigrace, integrace, kapitálové investice, osoba samostatně výdělečně činná, podnikatelské prostředí, privatizace, Španělsko, zahraniční obchod

Annotation

Evaluation of Benefits and Problems of Spanish Membership in the European Union Emphasising the Business Environment

The diploma thesis focuses on evaluation of Spanish membership in the European Union. The aim of the thesis is to give comprehensive information about Spanish business environment and its development in the last two decades. The first chapter deals with the historical context of Spain and its first attempts to join the European Economic Community. Political-economic changes of that time and the following admission to the Community in 1986 are also examined here. Furthermore, the privatization process is discussed in details as well as initial Spanish status in the Community and subsequent changes during the 1990s. The transformation of Spanish economy in the last two decades is the fundamental topic of the second chapter. This section includes joining the Eurozone, immigration issues, the essential economic reforms of the last decade, and the evaluation of contemporary situation in the country emphasizing the business environment. The rules and advices for Czech enterprises entering Spanish business environment are presented in the third chapter, the fourth chapter deals with the forecast of future development prognosis. Conclusions are stated in the last chapter.

Key Words

business environment, capital investment, economic reform, euro, European Union, Eurozone, foreign trade, immigration, integration, privatization, self-employed person, Spain, tax system

Obsah

Seznam zkratk	9
Seznam tabulek	11
Seznam obrázků	12
Úvod	14
Stanovení cílů a formulace výzkumných předpokladů	15
1. Španělsko v EEC, EC a EU	17
1.1 Základní údaje o Evropské unii	17
1.2 Španělsko ve 20. století a jeho vstup do EEC	22
1.3 Politicko-hospodářská situace Španělska v 70. letech 20. století	23
1.4 Změny v politicko-hospodářské situaci Španělska v 80. letech 20. století	29
1.5 Privatizace ve Španělsku	34
1.6 Postavení Španělska v Evropském hospodářském společenství, resp. Evropském společenství	41
2. Změny v podnikatelském prostředí Španělska v posledních dvou dekádách	46
2.1 Zavedení společné měny – eura	46
2.2 Imigrační otázka	53
2.3 Zásadní ekonomické reformy poslední dekadý dle portálu <i>Doing Business</i>	66
2.4 Aktuální situace ve Španělsku	74
2.5 Aktuální španělská obchodní bilance	78
2.6 Příklady současných úspěšných španělských firem	81
2.6.1 CESA, Compañía Española de Sistemas Aeronáuticos S.A.	81
2.6.2 Talgo, Tren Articulado Ligeró Goicoechea Oriol	83
3. Manuál pro vstup podnikatelských subjektů na španělský trh	86
3.1 Šest prvotních kroků k založení podnikání	87
3.2 Založení OSVČ ve Španělsku	89
3.3 Španělský daňový systém	91
3.4 Podnikové účetnictví ve Španělsku	93
3.5 Španělské zahraniční poptávky	94
3.6 Překážky bránící vstupu na španělský trh	96
4. Prognóza dalšího vývoje	98
Závěr	101
Seznam použité literatury	105

Seznam příloh	119
----------------------------	------------

Seznam zkratek

AEO	Oprávněný hospodářský subjekt (<i>Authorised Economic Operator</i>)
BMI	<i>Business Monitor International</i>
CDS	španělská strana <i>Centro Democrático y Social</i> založená Adolfem Suárezem
CPI	index spotřebitelských cen (<i>Consumer Price Index</i>)
DPH	daň z přidané hodnoty
EC	Evropské společenství (<i>European Community</i>)
EEC	Evropské hospodářské společenství (<i>European Economic Community</i>)
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
ETA	ozbrojená baskická nacionalistická a separatistická organizace (<i>Euskadi Ta Askatasun</i>)
EU	Evropská unie (<i>European Union</i>)
GDP	hrubý domácí produkt (<i>Gross Domestic Product</i>)
ILO	Mezinárodní organizace práce (<i>International Labour Organization</i>)
IMF	Mezinárodní měnový fond (<i>International Monetary Fund</i>)
NATO	Severoatlantická aliance (<i>North Atlantic Treaty Organization</i>)
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
OSVČ	osoba samostaně výdělečně činná
PPP	parita kupní síly (<i>Purchasing Power Parity</i>)
PPS	standard kupní síly (<i>Purchasing Power Standard</i>)
Pts	španělská peseta
PSOE	Španělská socialistická dělnická strana (<i>Partido Socialista Obrero Español</i>)
SOZE	Sdružení občanů zabývajících se emigranty
UCD	Unie demokratického středu (<i>Unión de Centro Democrático</i>)
USD	americký dolar (<i>United States dollar</i>)

WTO Světová obchodní organizace (*World Trade Organization*)

Seznam tabulek

Tab. 1: Seznam aktuálních exportních příležitostí dle agentury Czech Trade	96
Tab. 2: Současné právní formy podnikání ve Španělsku.....	120
Tab. 3: Proces založení společnosti s ručením omezeným.....	121
Tab. 4: Daň z příjmu fyzických osob	123
Tab. 5: Roční odpisové sazby.....	123
Tab. 6: Spotřebitelské ceny vybraných potravin dle oblastí (v eurech)	124
Tab. 7: Bilaterální smlouvy s ČR	125

Seznam obrázků

Obr. 1: Rozloha zemí EU (v tisících km ²).....	17
Obr. 2: Počet obyvatel v zemích EU (v milionech).....	18
Obr. 3: Míra nezaměstnanosti v zemích EU (v %).....	18
Obr. 4: Počet obyvatel v zemích EU na kilometr čtverečný	19
Obr. 5: Průměrná očekávaná délka života obyvatel v zemích EU	19
Obr. 6: Průměrný věk obyvatel v zemích EU.....	20
Obr. 7: GDP v zemích EU v roce 2013 (v bilionech USD/rok)	20
Obr. 8: GDP per capita v zemích EU v roce 2013 (v desetitisících USD/rok)	21
Obr. 9: Tempo růstu GDP, míra nezaměstnanosti a míra inflace v letech 1973 - 1990 (v %)27	
Obr. 10: Vývoj ceny surové nafty (v USD za barel)	28
Obr. 11: Vývoj míry inflace a tempo růstu GDP meziročně v letech 1980 – 1990 (v %) ..	31
Obr. 12: Přímé zahraniční investice v letech 1980 – 1995 (v mld. USD).....	32
Obr. 13: Export, import a saldo zahraničního obchodu v letech 1990 – 2009 (v % GDP). 47	
Obr. 14: Čistý příliv zahraničních investic v letech 1990 – 2013 (v mld. USD)	47
Obr. 15: Vývoj míry inflace, míry nezaměstnanosti a tempa růstu GDP meziročně v letech 1990 – 2012 (v %)	49
Obr. 16: Úroková sazba centrální banky Španělska, Banco de España, v letech 1980 – 1998 (v %).....	50
Obr. 17: Meziroční trend v hrubých kapitálových investicích do bydlení v letech 2001 – 2013 (v %)	51
Obr. 18: Meziroční nárůst průměrné hodinové mzdy v letech 1999 – 2008 (v %).....	51
Obr. 19: Vývoj míry nezaměstnanosti a tempa růstu GDP meziročně v letech 1990 – 2000 (v %)	55
Obr. 20: Počet imigrantů s oficiálním povolením k pobytu v letech 1990 – 2008 (ve statisících).....	56
Obr. 21: Hlavní imigranti dle země původu v letech 1990 – 2008 (v %)	57
Obr. 22: Vývoj nezaměstnanosti v letech 2000 – 2014 (v %).....	62
Obr. 23: Přístup Španělů k imigrantům v letech 1993 – 2009 (v % z celkového počtu obyvatel).....	63

Obr. 24: Rozpočet Generálního ředitelství pro integraci imigrantů v letech 2009 – 2011 (v mil. eur)	64
Obr. 25: Vývoj sazby daně z příjmů právnických osob v letech 2005 – 2014 (v % z hrubého zisku)	69
Obr. 26: Míra podpory podnikání vládou ve Španělsku vůči zbylým zemím světa v letech 2005 – 2014 (v %)	70
Obr. 27: Délka, náklady a výtěžnost insolvenčního řízení v letech 2005 – 2015	72
Obr. 28: Počet povinných úkonů během procesu zahájení podnikání a jejich celková délka v letech 2003 – 2014 (ve dnech).....	74
Obr. 29: Minimální mzda v letech 2000 – 2015 (v eurech)	75
Obr. 30: Procento zaměstnanců pracujících za minimální či nižší mzdu v letech 2004 – 2012 (v %)	75
Obr. 31: Změny v teritoriálním vývoji zahraničního obchodu meziročně v letech 2013 a 2014 (v %)	79
Obr. 32: Teritoriální struktura španělského exportu zboží a služeb v lednu - srpnu 2014 (v %)	79
Obr. 33: Teritoriální struktura španělského exportu zboží a služeb v lednu - srpnu 2014 (v %)	80
Obr. 34: Vývoj komoditní struktury zahraničního obchodu meziročně v letech 2013 a 2014 (v %)	80
Obr. 35: Organizační struktura firmy CESA	83
Obr. 36: Organizační struktura firmy Talgo	84
Obr. 37: Emise CO ₂ (v gramech na pasažéra na km)	85
Obr. 38: Vývoj základní a snížené sazby DPH v letech 2009 – 2015 (v %).....	92
Obr. 39: Predikovaný vývoj platební bilance v letech 2013 – 2023 (v bilionech eur).....	98
Obr. 40: Predikovaný meziroční vývoj reálného GDP, míry nezaměstnanosti a míry inflace spotřebitelských cen v letech 2013 – 2023 (v %)	99
Obr. 41: Predikovaný meziroční vývoj objemu průmyslové výroby v letech 2015 – 2018 s předchozím stavem v letech 2009 – 2014 (v %)	100
Obr. 42: Export, import a saldo zahraničního obchodu v letech 1980 – 1990 (v % GDP) 103	

Úvod

Jeden ze starých příběhů tvrdí, že Evropa končí Pyrenejemi, což můžeme dnes považovat za přehnané, avšak pravdou je, že se Španělsko od zbytku Evropy významně odlišuje. Španělsko, resp. Španělské království, oplývá bohatou, často neutěšenou, historií, do níž se postupně zapsalo mnoho rozlišných etnických skupin.

Idea evropské pospolitosti vznikala v 50. letech 20. století. Propojení evropských zemí mělo vytvořit hospodářsky silnou komunitu s rozkvétajícím zahraničním obchodem, usilující o zachování míru, svobody a politické rovnováhy mezi vzájemně kooperujícími členskými státy. Tento svazek byl při svém vzniku v roce 1952 pojmenován Evropským společenstvím uhlí a oceli (ESUO) a od prvopočátku procházel velkým množstvím nejrůznějších reforem, změn ideí i samotným označením. Španělsko se po sledu obtížných vyjednávání v průběhu 2. poloviny 20. století společně se sousedním Portugalskem v roce 1986 začlenilo do tehdejšího Evropského hospodářského společenství (EEC), čímž významně ovlivnilo svůj další vývoj.

Soudobá podoba pospolitosti označovaná jako Evropská unie (EU) je výsledkem mnohaletého úsilí všech jejích příslušníků. Momentálně tvoří politickou a ekonomickou unii EU 28 členských států, mezi nimiž je španělská ekonomika 5. největší. Španělsko se jako člen Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) či Světové obchodní organizace (WTO) vzhledem k nominálnímu hrubému domácímu produktu (GDP) nachází na 13. místě ve světovém žebříčku a na 4. místě mezi zeměmi eurozóny. V roce 2012 bylo Španělsko 18. největším exportérem a 6. největším importérem na světě. Španělsko je také považováno za 23. nejvyspělejší zemi světa, spadá mezi státy s nejvyšším indexem lidského rozvoje a i v otázce objemu imigrace dlouhodobě obhájuje čelní světové pozice. Přestože lze tuto zemi označit za poměrně chudou díky její neefektivní ekonomice a nepřiliš stabilní politické situaci, zůstává stále atraktivním cílem jak podnikatelských aktivit, tak i turistických výprav.

Stanovení cílů a formulace výzkumných předpokladů

Podnikatelský sektor a jeho konkurenceschopnost jsou dvě oblasti úzce propojené s makroekonomickým a politickým vývojem kterékoliv země světa, nejen Španělska.

Cílem práce je podat ucelenou informaci o španělském podnikatelském prostředí a jeho vývoji v posledních dvou dekadách a odpovědět na dvě výzkumné otázky:

- 1) Jaké zásadní změny se odehrály ve španělském podnikatelském sektoru a jeho fungování v posledních dvou dekadách?
- 2) Existují specifika španělského podnikatelského prostředí, která jej významně odlišují od toho českého a která by mohla být pro potenciální české podniky uvažující o vstupu na španělský trh překážkou?

V první části diplomové práce bude proto provedena analýza současného stavu v EU a politicko-hospodářského vývoje země v několika posledních dekadách s důrazem na období těsně předcházející vstupu Španělska do EEC až po současnost.

Na základě analýzy aktuálního vývoje ve Španělsku budou podrobně prozkoumány změny podnikatelského prostředí země zejména v posledních dvou dekadách. Diplomová práce se zaměří i na přínosy vstupu Španělska do eurozóny pro místní podnikatelský sektor.

Španělsko patří v současné době mezi tzv. imigrační země. Na přelomu tisíciletí zaznamenala země obzvláště silný příliv imigrantů, kteří z velké části chtěli najít pro sebe i své rodiny uplatnění na trhu práce. Imigrační otázka zde bude nahlížena z pohledu potenciálního vzniku nových podnikatelských subjektů, dodavatelů, ale i zákazníků pro místní společnosti.

Diplomová práce dále shrne zásadní ekonomické reformy poslední dekády, které ve velké míře ovlivnily současný stav španělského podnikatelského sektoru. Vzhledem k omezenému rozsahu práce bude provedena stručná analýza jen několika úspěšných španělských firem.

Španělsko je jako jedna z členských zemí EU zajímavým obchodním partnerem pro české podnikatele nejen díky vysokému počtu obyvatel (12 % z EU) a své rozloze (23 % z celkové rozlohy EU). Klima pro zahraniční investice a kapitálové převody je díky Královským dekretům č. 1816/1991, 671/1992, 672/1992, 42/1993, a 1638/1996¹ zcela liberální. Zahraniční investoři mají zajištěno právo převádět do zahraničí bez omezení investovaný kapitál, dividendy i zisky ze španělského území. Španělsko má s Českou republikou (ČR) podepsané velké množství bilaterálních smluv (seznam viz Tab. 7 v Příloze E). Posledním dílčím cílem diplomové práce je sepsat pravidla, resp. rady českým ekonomickým subjektům, které zvažují vstup na španělský trh.

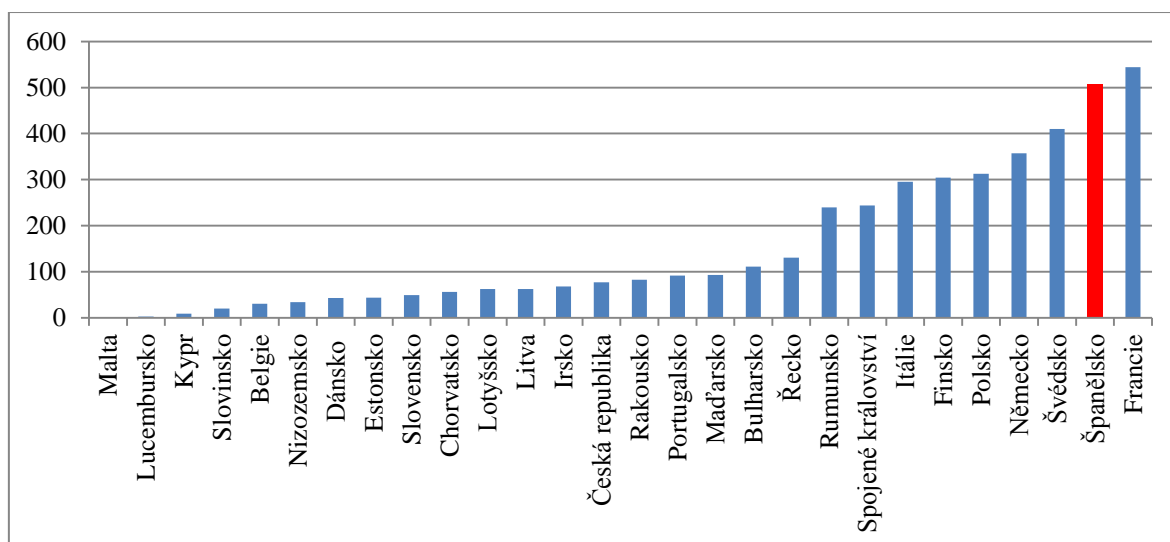
¹ Španělsko: Investiční klima | BusinessInfo.cz. www.businessinfo.cz [online].

1. Španělsko v EEC, EC a EU

Mezi členskými zeměmi EU má Španělsko v současné době 5. největší ekonomiku. Vzhledem k nominálnímu hrubému domácímu produktu (GDP) se španělská ekonomika momentálně nachází na 13. místě ve světě a na 4. místě mezi zeměmi Eurozóny. V roce 2012 bylo Španělsko 18. největším exportérem a 6. největším importérem na světě. Španělsko je také nyní považováno za 23. nejvyspělejší zemi světa a spadá mezi státy s nejvyšším indexem lidského rozvoje. Všechny výše zmiňované hodnoty byly v posledních třech dekadách významným způsobem ovlivněny vstupem Španělska mezi členské země EU.

1.1 Základní údaje o Evropské unii

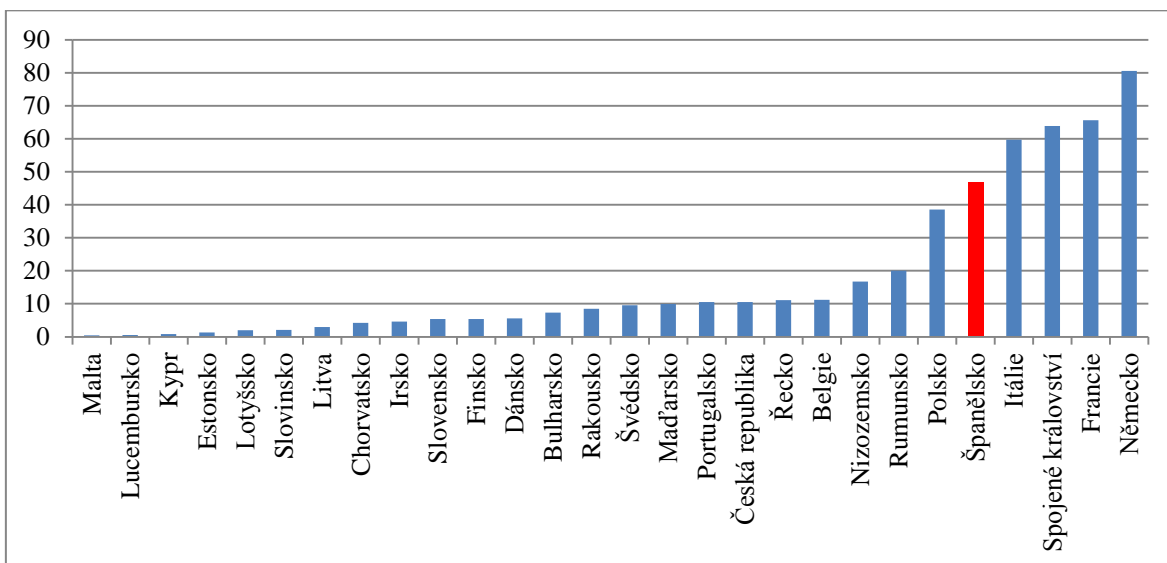
EU je politickou a ekonomickou unií, kterou v současné době tvoří 28 členských států. Od doby svého vzniku v roce 1952, prvotně jako Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO), prošla bohatou historií plnou nejrůznějších změn. EU má rozlohu 4,3 miliony km² a žije v ní 509 milionů obyvatel, což ji staví na třetí místo na světě, za Čínu a Indii. Co se týče rozlohy, největší zemí EU je Francie, nejmenší je Malta. Španělsko je druhou největší zemí EU (viz Obr. 1).

Obr. 1: Rozloha zemí EU (v tisících km²)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

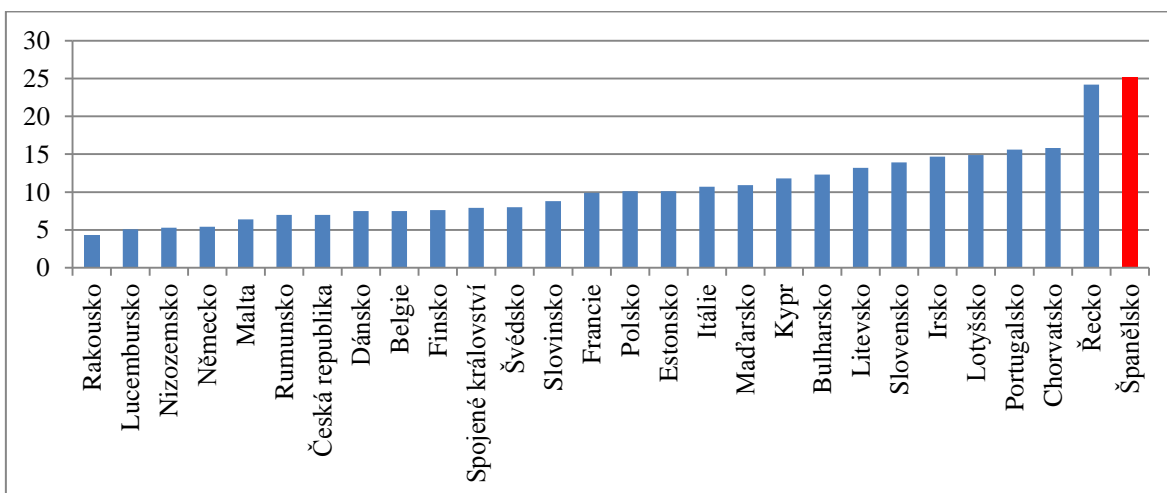
Dle dat z Wolfram|Alpha je největší zemí EU z pohledu počtu obyvatel Německo, nejmenší Malta, zatímco Španělsko je 5. největší zemí EU (viz Obr. 2).

Obr. 2: Počet obyvatel v zemích EU (v milionech)

Zdroj: Eurostat, vlastní zpracování

Průměrná míra nezaměstnanosti EU zemí je 10,7 %, nejvyšší je ve Španělsku (25 %), nejnižší v Rakousku (4,3 %)² (viz Obr. 3).

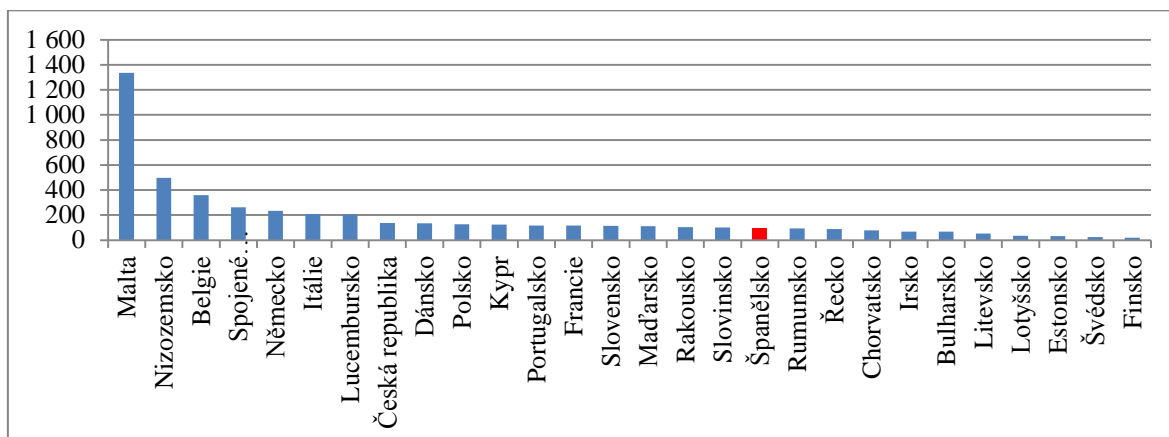

Obr. 3: Míra nezaměstnanosti v zemích EU (v %)

Zdroj: Wolfram|Alpha, vlastní zpracování

² European Union unemployment rate - Wolfram|Alpha. www.wolframalpha.com [online].

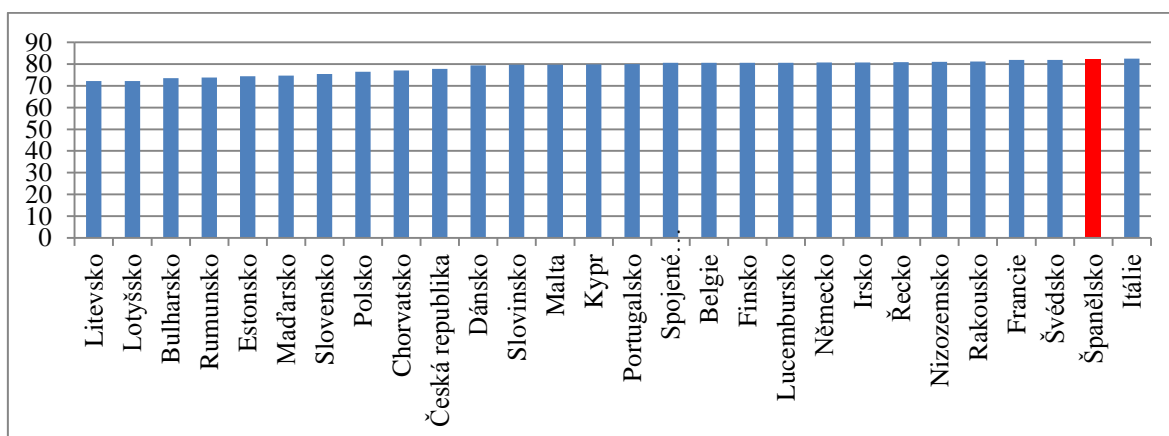
Průměrná hustota zalidnění je 120 lidí/m² – nejhustší je na Maltě (1 331 lidí/m²), nejnižší ve Finsku (17,8 lidí/m²), Španělsko je na 18. místě s 94,2 lidmi/m² (viz Obr. 4).³

Obr. 4: Počet obyvatel v zemích EU na kilometr čtverečný

Zdroj: Wolfram|Alpha, vlastní zpracování

Průměrná očekávaná délka života je 78,6 let – nejvyšší v Itálii (82,4 let), nejnižší v Litvě (72,1 let), ve Španělsku 82,1 let, čímž obsadilo 2. místo (viz Obr. 5).⁴ Průměrný věk obyvatel v EU je 40,2 let – nejvyšší v Německu (43,8 let), nejnižší v Irsku (35 let), ve Španělsku 41,1 let (10. místo) (viz Obr. 6).⁵

Obr. 5: Průměrná očekávaná délka života obyvatel v zemích EU

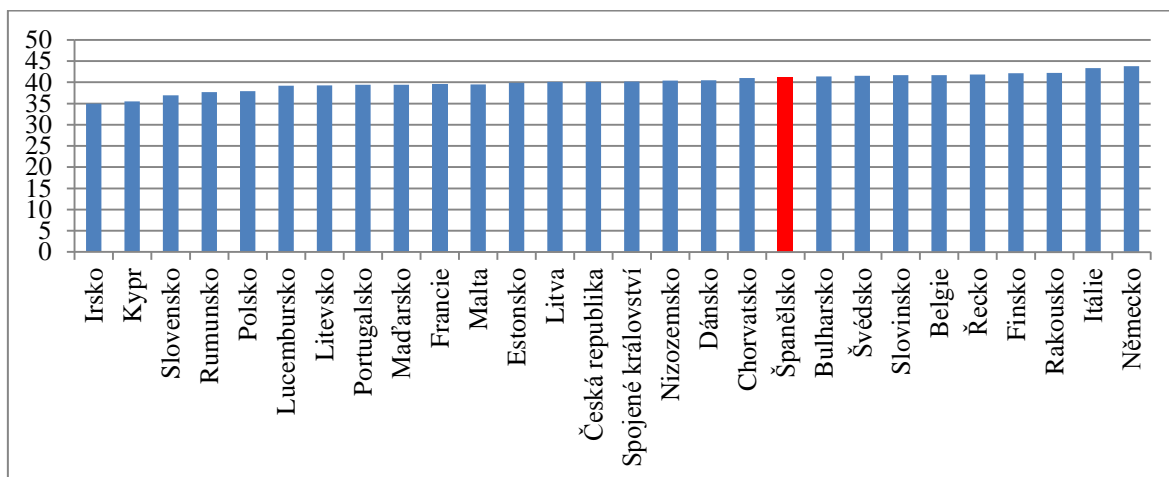
Zdroj: Wolfram|Alpha, vlastní zpracování

³ European Union population density - Wolfram|Alpha. www.wolframalpha.com [online].

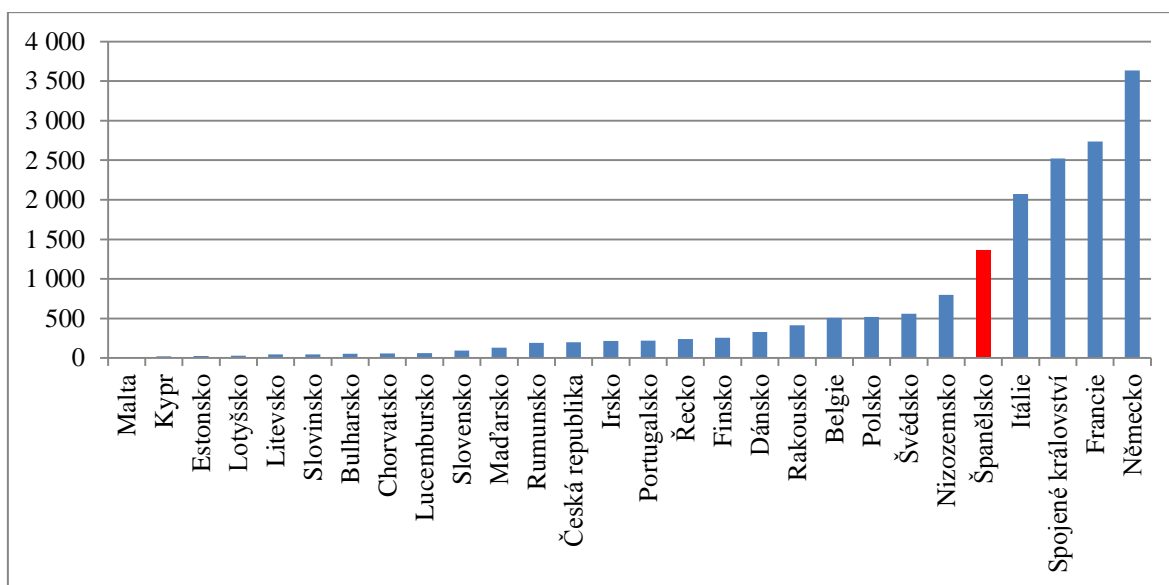
⁴ European Union life expectancy - Wolfram|Alpha. www.wolframalpha.com [online].

⁵ European Union median age - Wolfram|Alpha. www.wolframalpha.com [online].

Celkový GDP v EU je 17,35 trilionů amerických dolarů (USD)/rok, tj. 329,1 trilionů Kč⁶, nejvyšší v Německu (3,635 trilionů USD), nejnižší na Maltě (9,642 miliard USD), ve Španělsku 1,358 trilionů USD (5. v EU) (viz Obr. 7).

Obr. 6: Průměrný věk obyvatel v zemích EU
Zdroj: Wolfram|Alpha, vlastní zpracování

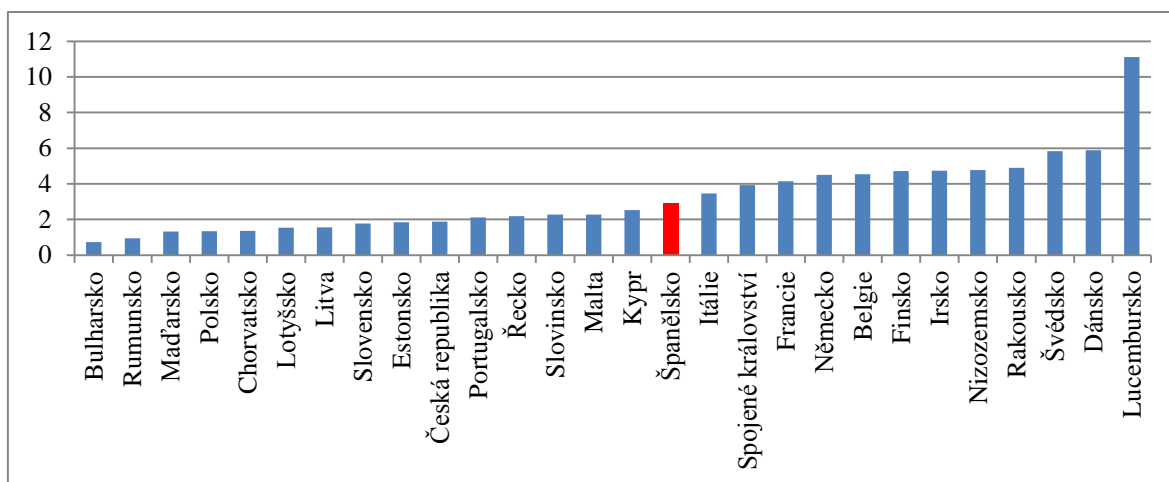

Obr. 7: GDP v zemích EU v roce 2013 (v bilionech USD/rok)
Zdroj: Wolfram|Alpha, vlastní zpracování

Průměrný GDP na obyvatele EU je 34 258 USD, nejvyšší v Lucembursku (111 162 USD), nejnižší v Bulharsku (7 296 USD), ve Španělsku 29 118 USD⁸ (viz Obr. 8).

⁶ Přepočteno dle kurzu

Giniho koeficient⁹ je v EU 0,327, nejvyšší v Portugalsku (0,385), nejnižší v Dánsku (0,247 – 1. na světě), ve Španělsku 0,347.¹⁰ Srovnáním životní úrovně v jednotlivých členských zemích EU přepočtem GDP dané země v jednotkách standardu kupní síly (PPS) je možno zjistit, že v největším blahobytu žijí občané Lucemburska. Španělsko se nachází na 13. příčce.

Obr. 8: GDP per capita v zemích EU v roce 2013 (v desítitisících USD/rok)
Zdroj: Wolfram|Alpha, vlastní zpracování

Průměrná míra gramotnosti v EU je 87,2 %, nejvyšší v Irsku (96,3 %), nejnižší v Portugalsku (73,9 %), ve Španělsku 87,4 %. Životní úroveň je nejlepší v Lucembursku (5. na světě), nejhorší v Rumunsku (70. na světě), Španělsko je 29. na světě.¹³

Ačkoliv v EU žije pouze 7 % světového obyvatelstva, její obchod se zbytkem světa představuje zhruba 20 % světového dovozu a vývozu. Přibližně dvě třetiny veškerého obchodování EU se uskutečňují mezi členskými zeměmi Unie.¹⁴

⁸ Spain GDP - Wolfram|Alpha. www.wolframalpha.com [online].

⁹ Obvykle v intervalu <0,3–0,6>, čím nižší, tím rovnější rozdělení obyvatelstva dle bohatství. Speciální případy: GK = 0 - rovné rozdělení, GK = 1 - silně nerovné rozdělení.

¹⁰ Spanish Gini index - Wolfram|Alpha. www.wolframalpha.com [online].

¹³ Spanish Human development index - Wolfram|Alpha. www.wolframalpha.com [online].

¹⁴ EUROPA – Ekonomika EU. europa.eu [online].

1.2 Španělsko ve 20. století a jeho vstup do EEC

Španělsko prošlo ve 20. století mnoha změnami. Navzdory tomu, že nevstoupilo ani do jedné ze světových válek, se dodnes musí vyrovnávat se zbržděním ekonomiky díky vnitropolitickému vývoji. Král Alfonso XIII. (1886 – 1941) byl po bezmála 45 letech vlády 14. dubna 1933 sesazen a Španělsko se stalo republikou. Politický a hospodářský vývoj následujících let vyústil roku 1936 v občanskou válku mezi frankisty a republikány.

Občanská válka skončila roku 1939 vítězstvím frankistů a na 35 let převzal vládu nad Španělskem generál Francisco Franco y Bahamonde (1892 – 1975), známý především jako generál Franko. Roku 1955 vstoupilo Španělské království¹⁵ do OSN, v roce 1958 se stalo členem bretonwoodských institucí – Mezinárodního měnového fondu a Světové banky¹⁶. Na základě těchto změn byl o rok později přijat Stabilizační plán hospodářství obsahující čtyři strategické cíle – stabilizaci makroekonomického vývoje, liberalizaci ekonomiky, konvertibilitu španělské pesety a začlenění Španělska do evropských struktur. Ekonomika země byla silně ovlivňována výraznými státními zásahy, změnila se v centrálně plánovanou. Fiskální výdaje byly vysoké, což postupně vedlo k výraznému poklesu produktivity práce, ke snížení reálných důchodů a k neustálému zhoršování mezinárodní konkurenceschopnosti.¹⁷ Prvotní odpor k čemukoliv „nešpanělskému“ se změnil v touhu začlenit se do evropského společenství a Španělsko podalo v roce 1962 první, ve výsledku ale neúspěšnou, žádost o vstup do Evropského hospodářského společenství (EEC). Mezi stávajícími členy EEC přetrvávala averze vůči Frankovu ve skutečnosti diktátorskému režimu a francouzský prezident, generál Charles de Gaulle (1890 – 1970), žádost vetoval na základě obavy ze silné španělské agrární konkurence. Přijetím Španělska do EEC by totiž vzrostla rozloha zemědělské půdy členských zemí o 1/3.¹⁸ Nicméně EEC mělo zájem

¹⁵ Ve Španělsku sice vládl generál Franco, ale oficiálně bylo roku 1947 obnoveno království. Královská rodina byla držena po celou dobu Francovy vlády v exilu.

¹⁶ Španělská cesta do Evropy. www.europeum.org [online].

¹⁷ Španělská cesta do Evropy. www.europeum.org [online].

¹⁸ Španělsko. www.euroskop.cz [online].

o normalizaci vztahů se Španělskem, proto byla 29. června 1970 se Španělskem podepsána Preferenční dohoda umožňující postupné snižování vzájemných cel. Ještě před podpisem Preferenční dohody jmenoval generál Franko svým oficiálním nástupcem Juana Carlose Alfonsa Víctora Maríu de Borbón y Borbón-Dos Sicilias (*1938), který po smrti generála Franka roku 1975 převzal vládu jako král Juan Carlos I. Juan Carlos I. se zasadil o demokratizaci země, čímž se zemi otevřely možnosti jiného vývoje. Ekonomika se liberalizovala a restrukturalizovala. Španělsko se znovu pokusilo o vstup do EEC podáním druhé přihlášky 26. července 1977. Avšak až do roku 1981 Francie jeho snahu vytrvale bojkotovala. Hlavně Francie a Itálie varovaly před možným velkým nárůstem zemědělské produkce, který by mohl způsobit problémy s odbytem vlastního zboží. Původní členské státy se také obávaly emigrační vlny levné španělské pracovní síly, díky které by mohlo dojít k nárůstu nezaměstnanosti. Další těžká vyjednávání se očekávala v oblasti rybolovné politiky, především s ohledem na velikost španělského rybářského loďstva. Existovaly také obavy, že by integrace Španělska jakožto silné středomořské země mohla ohrozit hospodářské zájmy jiných, nečlenských středomořských států.¹⁹ Až nástup Françoise Mitterranda (1916 – 1996) na post prezidenta Francie v roce 1981 změnil sled dalších událostí – Španělsko díky němu konečně získalo možnost začlenit se do EEC. Tehdejší španělský ministr zahraničí Marcellino Oreja Aguirre (*1935) podepsal 12. června 1985 smlouvu o vstupu Španělska do EEC, načež 1. ledna 1986 rozšířilo Španělsko spolu s Portugalskem řady členských zemí EEC.

1.3 Politicko-hospodářská situace Španělska v 70. letech 20. století

Jak zmiňuje Ubieta Arteta²⁰, jmenování Juana Carlose následníkem trůnu vyvolalo v demokratických kruzích velkou nedůvěru. On sám své jmenování chápal spíše za jako určitou oběť. Úkolem restaurace dynastie mělo být vytvoření mostu mezi režimem frankismu, vycházejícím z války, a budoucí společností otevřenou pro všechny Španěly.

¹⁹ Španělsko. www.euroskop.cz [online].

²⁰ UBIETO ARTETA, Antonio. Dějiny Španělska, s. 757.

Předsedou vlády byl zvolen Carlos Arias Navarro (1908 – 1989), jeden z nejznámějších reformních politiků z období posledních let Frankova režimu, a připojili se k němu další činitelé obdobného smýšlení – Manuel Fraga Iribarne (1922 – 2012)²¹ na postu místopředsedy vlády a ministra vnitra, José María de Areilza²² (1909 – 1998) jako ministr zahraničí a Antonio Garrigues Díaz-Cañabate²³ (1904 – 2004) ve funkci ministra spravedlnosti. Jejich protipólem byla skupina zarytých frankistů spolu s ministrem práce Josém Solísem Ruizem²⁴ (1913 – 1990), ministrem námořnictví Gabrielem Pitou da Veiga

²¹ Za Frankovy vlády ministr informací a turismu, věrný stoupenec diktatury, kterou se však snažil částečně uvolnit. Otevřel Španělsko turismu, čímž dosáhl významných příjmů pro španělské hospodářství. Navzdory výše zmíněnému se během diktatury podílel na procesech proti politickým vězňům. Na počátku 70. let 20. stol. se stal ředitelem pivovaru *El Aguila*, poté byl roku 1973 jmenován velvyslancem v Londýně. Podílel se na tvorbě soudobé španělské ústavy z roku 1978. Po nástupu Juana Carlose na trůn a zvolení do funkce místopředsedy vlády a ministra vnitra se stal spoluzakladatelem Demokratické reformy (pravice), budoucí *Alianzy Populár*, která se v roce 1989 transformovala v současnou hlavní pravicovou stranu Španělska, *Partido Popular*, kde byl až do roku 2006 předsedou. V 80. letech 20. stol. působil jako vedoucí osobnost opozice proti sociálně-demokratické vládě Felipe Gonzálese. V letech 1990-2005 byl vybrán za předsedu autonomní vlády Galicie, jeho rodné země, jedné ze 17 autonomních zemí Španělska. Napsal mnoho knih v kastilštině a galicijštině. Patřil mezi jedny z nejstarších aktivních politiků světa.

²² Španělský politik, inženýr a diplomat. Od mládí byl členem monarchistické unie Biskajského zálivu, během Španělské občanské války zvolen starostou Bilbaa, poté jmenován generálním ředitelem nově vzniklého ministerstva průmyslu. V letech 1945 – 1950 působil jako velvyslanec v Argentinské republice, v období 1954 – 1960 tímž v USA a následně od 1960 do 1964 ve Francii. Za vlády Juana Carlose I. byl v období 1975 – 1976 ustanoven prvním ministrem zahraničních věcí. V roce 1976 stál u zrodu lidové strany, v roce 1979 byl zvolen do Poslanecké sněmovny za tehdejší demokratické koalice, následně od roku 1981 předsedou Parlamentního shromáždění Rady Evropy. V roce 1987 se stal členem Královské španělské akademie.

²³ Notář, právník a španělský diplomat, který byl díky své známosti s rodinou Kennedyů jmenován v roce 1962 diplomatem v USA. Na začátku roku 1970 se vrátil do Španělska, aby zde byl o pět let později jmenován do funkce ministra spravedlnosti. V mezidobí byl prezidentem *Citroën Hispania SA*, *Eurofinsa*, společnosti *Equitable* a španělské *Broadcasting Corporation (Cadena Ser)*. Měsíc před svou smrtí mu byl udělen Juanem Carlosem I. titul markýz.

²⁴ Španělský ministr během Frankovy diktatury, v postu ministra práce pouze několik měsíců, poté opustil politickou scénu a věnoval se podnikání.

y Sanz²⁵ (1909 – 1993) a ministrem obrany Fernandem de Santiago y Díaz de Mendívil²⁶ (1910 – 1994). Sestavená vláda nebyla příliš úspěšná. Jak uvádí Ubieto Arteta²⁷, v zemi rostl neklid pracujících v důsledku hospodářské krize, kterou se vláda nezkoušela vyřešit (proběhla pouze devalvace pesety). Tyto prvotní projevy nespokojenosti postupně vyústily ve vlnu stávek a demonstrací, jedna z nich zakončená prudkými srážkami mezi stávkujícími a policií, jež si vyžádaly pět lidských životů. Obě vládnoucí frakce se nebyly schopny v poklidu dohodnout na smíru a stále více bylo zřejmé, že je nutný zásah samotného krále, který byl Ariasovou vládou zklamán. Jak zmiňuje Ubieto Arteta²⁸, Juan Carlos I. otevřel Španělsko světu, navázal kontakt s některými opozičními lidry, cestoval do vnitrozemí Pyrenejského poloostrova²⁹ a pokoušel se upevňovat nový obraz monarchie. Po návratu z návštěvy USA, 1. července 1976, proto bez zaváhání podpořil Ariasovu demisi, aby následně jmenoval předsedou vlády Adolfa Suáreze Gonzáleze³⁰ (1932 – 2014).

²⁵ Celý život zasvětil námořnictvu, kde se postupně z poručíka vypracoval až na náčelníka štábu námořnictva. Po legalizování Komunistické strany Španělska v roce 1977 rezignoval z ministerské funkce, následně se přesunul do vojenské zálohy a nadále se až do své smrti stranil politickému dění.

²⁶ Ve 20. letech 20. století se jako aktivní voják zúčastnil Druhé marocké války, následně již jako generálporučík sloužil ve Španělské občanské válce pod vedením Franca. Během Frankovy diktatury působil jako učitel a později ředitel vojenské vysoké školy *Escuela Politécnica Superior del Ejército*. Po Ariasově rezignaci získal na velmi krátkou dobu post prozatímního předsedy vlády. Později byl drsným kritikem Suárezovy vlády a zůstával stále ve spojení s konzervativními armádními funkcionáři.

²⁷ UBIETO ARTETA, Antonio. Dějiny Španělska, s. 759.

²⁸ UBIETO ARTETA, Antonio. Dějiny Španělska, s. 760.

²⁹ Obzvláště úspěšná byla jeho návštěva Barcelony a Katalánska.

³⁰ Během pozdního Frankova režimu zastával několik vládních postů. Jako předseda vlády měl vést zemi k demokratické, parlamentární monarchii. V roce 1982, pro svou účast v blížících se demokratických volbách, založil stranu CDS (*Centro Democrático y Social*), která se následně stala součástí tzv. Liberální internacionály, od roku 1989 se Suárezem v čele. Politický život opustil v roce 1991. Za své zásluhy o nastolení demokracie ve Španělsku získal do Juana Carlose I. několik šlechtických titulů.

Adolf Suárez byl dle Ubieta Artety³¹ enormně pracovně zdatný. Suárezovy velké manévrovací schopnosti vycházely z jeho nadání pro dialog a schopnosti dokonale se ovládat. Díky svým vlastnostem odstranil překážky na cestě Španělska ke skutečné reformě ubírající se demokratickým směrem. Druhou zásluhou Suárezovy vlády bylo uzákonění stran, které se k reformě připojily, vedoucí k demokratickým volbám 15. června 1977. Nově sestavená vláda následně musela, jak dále zmiňuje Ubieta Arteta³², vyřešit tři okruhy problémů – hospodářský (tzn. provést politickou reformu), legislativní (vytvořit ústavu) a správní (decentralizovat moc skrze autonomii). Hrubý domácí produkt v té době prudce klesal. Na druhé straně nezaměstnanost, životní náklady, vnější zadluženost státu i inflace nezadržitelně rostly (vše viz Obr. 9). Byl proto odstartován plán hospodářského ozdravení pod vedením Enriquea Fuenteses Quintany (1924 – 2007)³³. *„Hlavní linie plánu vypracovaného Fuentesem Quintanou vycházely ze čtyř bodů: a) Stanovení realistického kurzu pesety. b) Odvržení tradičního daňového systému postrádajícího smysl pro sociální problematiku. c) Zpomalení míry růstu mezd. d) Zvláštní pozornost problému dělnické nezaměstnanosti. Devalvace pesety vyčíslená na 19,7 procent umožnila rychlou návratnost devizových rezerv a tento proces neustal ani v následující etapě.*“³⁴ Francisco Fernández Ordóñez (1930 – 1992)³⁵ předložil cortesům³⁶ zákon o daňové reformě, ve kterém upravil dávky z příjmu. Ordóñezovi se podařilo eliminovat daňové úniky a zpomalit inflaci (viz Obr. 9). Úvěry byly omezeny, snížily se veřejné výdaje, mzdy byly téměř zmrazeny. Slabá investiční činnost se tím ale neoživila.

³¹ UBIETO ARTETA, Antonio. Dějiny Španělska, s. 761.

³² UBIETO ARTETA, Antonio. Dějiny Španělska, s. 766.

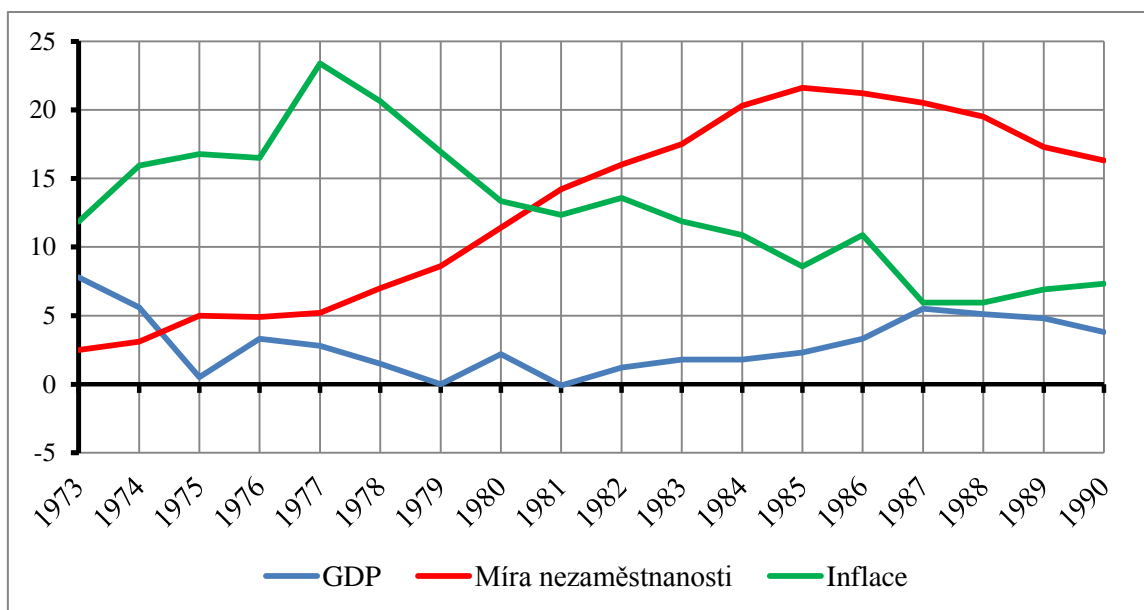
³³ Profesor, v Suárezově vládě jmenován druhým viceprezidentem pro hospodářské záležitosti. Za hlavní problémy tehdejší špatné ekonomické situace země označil vysokou inflaci, nezaměstnanost a vnější zadluženost.

³⁴ UBIETO ARTETA, Antonio. Dějiny Španělska, s. 767.

³⁵ Sociální demokrat, tehdejší úspěšný ministr financí.

³⁶ *Las Cortes Generales*, španělská obdoba parlamentu.

Politická jednání nakonec vyústila v roce 1978 v novou Ústavu³⁷, což znamenalo vyvrcholení tzv. španělského přechodu k demokracii, a Španělsko se tak stalo parlamentní monarchií. V nové Ústavě byly mimo jiné garantovány všechny základní svobody³⁸, byl zrušen trest smrti a veškeré královské kroky od té chvíle musely být schváleny premiérem nebo příslušnými ministry.

Obr. 9: Tempo růstu GDP, míra nezaměstnanosti a míra inflace v letech 1973 - 1990 (v %) Zdroj: UNdata, vlastní zpracování

Sepsání nové Ústavy se sice řadí mezi velké úspěchy Suárezovy vlády, v běžném politickém vývoji se ale přesto kumulovalo stále více problémů vycházejících ze španělské osobitosti. Ubieta Arteta⁴¹ je specifikuje následovně:

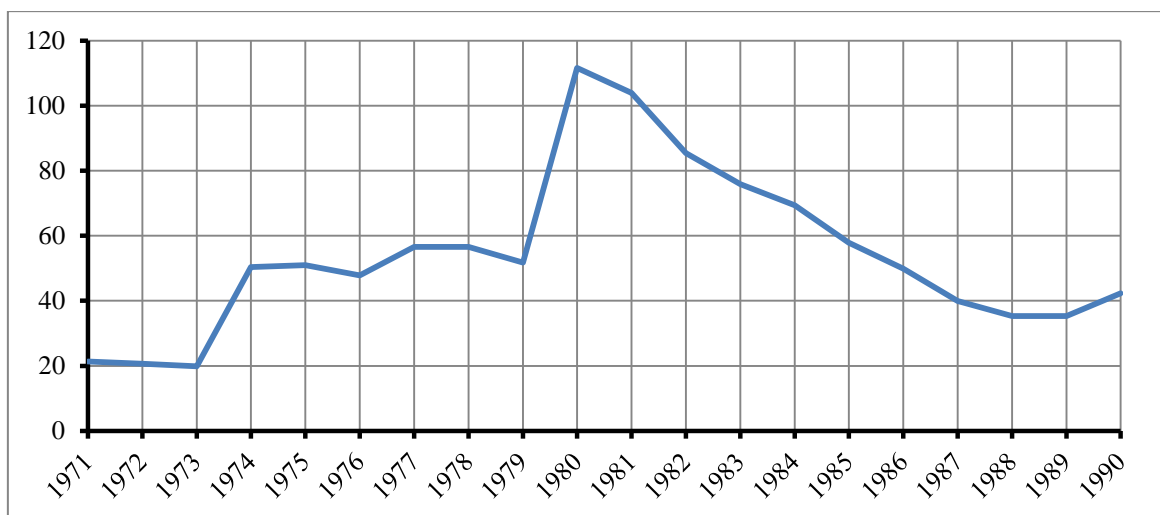
- neutuchající teroristické provokace organizace ETA, často doprovázené krveprolitím
- důsledky ropných šoků na vývoj ve Španělsku, zejména díky růstu ceny surové ropy (viz Obr. 10)

³⁷ *Constitución Española de 1978*, dodnes v platnosti, obsahuje 169 článků.

³⁸ Svoboda projevu, demonstrace, svobodného pohybu, shromažďování, stávky, sdružování.

⁴¹ UBIETO ARTETA, Antonio. *Dějiny Španělska*, s. 770.

- tíživá nezaměstnanost (viz Obr. 9) spjatá se světovou krizí, doprovázená občanskou nejistotou
- šíření reakčních hnutí

Obr. 10: Vývoj ceny surové ropy (v USD za barel)

Zdroj: Crude Oil Price History Chart | MacroTrends. www.macrotrends.net [online]. [vid. 2014-11-26].
Dostupné z: <http://www.macrotrends.net/1369/crude-oil-price-history-chart>, vlastní zpracování

Napjatá atmosféra vyústila během roku 1980 ve změnu Suárezovy vlády. Na post Předsedy vlády byl zvolen Leopoldo Calvo-Sotelo y Bustelo (1926 – 2008)⁴², jehož jmenování bylo 23. února 1981 následováno neúspěšným pokusem o vojenský převrat⁴³ pod vedením podplukovníka Antonio Tejero Moliny (* 1932). „Královo televizní vystoupení a jeho energické příkazy Milansovi del Bosch, generálnímu kapitánovi Valencie, rozhodly o změně původního kurzu.(...) Dne 24. února se Tejero vzdal bez krveprolití a propustil

⁴² Člen již zaniklé strany *Unión de Centro Democrático*, v roce 1976 krátce ministrem veřejných prací, v letech 1977 – 78 mluvčím strany UCD, 1978 – 79 ministrem pro vztahy s Evropskými společenstvími, 1980 – 81 místopředsedou vlády pro ekonomické záležitosti, španělským premiérem v letech 1981 – 82. Mezi jeho nejdůležitější rozhodnutí patří vstup Španělska do NATO (1981). Později poslancem Evropského parlamentu. V roce 2002 získal od krále titul *markýz z Ria de Ribadeo*.

⁴³ Známy také jako *23F* nebo *23-F*. Velká skupina ozbrojených policistů tehdy zaútočila na budovu parlamentu. Za tuto vojenskou vzpouru byl Tejero odsouzen k 30 letům vězení.

významná rukojmí.⁴⁴ Jak dále uvádí Ubieta Arteta⁴⁵, tento pokus o převrat vyústil ve tři zásadní důsledky:

- 1) Král si díky svému rozhodnému vystupování během pokusu o puč posílil svou prestiž.
- 2) Vláda Calvo Sotely se utužila a rozšířila řady svých příznivců.
- 3) Původní návrhy koaliční vlády byly nahrazeny novou verzí – sestavením vlády lidmi výhradně ze Sotelovy strany.

Navzdory všem nepříznivým okolnostem tedy byla ve finále španělská demokracie upevněna. Byla skrze ni nastolena otevřenost ke kompromisům mezi různými politickými stranami, resp. jejich svobodně volenými zástupci v ústavodárném shromáždění. Španělsko se skrze veškeré obtíže transformovalo v moderní stát.

1.4 Změny v politicko-hospodářské situaci Španělska v 80. letech 20. století

V roce 1982 byl zvolen absolutní většinou předsedou vlády dlouholetý generální tajemník hlavní španělské levicové strany *Partido Socialista Obrero Español* (PSOE) Felipe González (*1942)⁴⁶, velice populární a zručný politik. González obhajoval otevřenost Španělska vůči zahraničí, podporoval setrvání v NATO, během války v Perském zálivu⁴⁷

⁴⁴ UBIETO ARTETA, Antonio. Dějiny Španělska, s. 771.

⁴⁵ UBIETO ARTETA, Antonio. Dějiny Španělska, s. 771.

⁴⁶ Na postu předsedy vlády byl v letech 1982 – 1996, tzn. téměř 14 let, čímž se řadí mezi jednu z nejdéle vládnoucích osob novodobého Španělska. V roce 1993 získal prestižní Cenu Karla Velikého – ocenění, které se každoročně uděluje osobnostem, které se zasadily o prosazení nových myšlenek a ideálů. Mimochodem, tutéž cenu obdržel v roce 1991 Václav Havel. Od roku 2000 byl poslancem španělského Kongresu.

⁴⁷ Známa také pod názvem *Operace pouštní bouře*, v letech 1990 – 1991, skončila osvobozením Kuvajtu. Důsledkem byl mimo jiné několikanásobný nárůst ceny ropy a nemalé ekologické následky způsobené zapálením ropných vrtů při ústupu jednotek Saddám Husajna.

souhlasil s odesláním vojáků, včetně námořníků, na podporu spojeneckých jednotek. Trval na zachování branné povinnosti. Za jeho vlády, v roce 1986, vstoupilo Španělsko do EEC. Zavedl nepopulární rozpočtovou politiku a provedl mnoho hospodářských změn, které postupně vedly k rozkvětu španělské ekonomiky.

Jak uvádí Tomer a Yoachanan Shachmurove⁴⁸, k potlačení inflace a snížení narůstajícího deficitu státního rozpočtu si nová socialistická vláda vybrala cestu pragmatické, ortodoxní monetární a fiskální politiky. Podstatou změn byly zejména škrty ve veřejném průmyslovém sektoru, které měly kořeny ještě v období vlády Franka. Nová finanční omezení si vyžádala uzavření mnoha průmyslových podniků spjatých s hutnictvím železa, stavbou lodí a výrobou domácích elektrospotřebičů. Logickým důsledkem těchto škrťů byl enormní nárůst nezaměstnanosti (viz Obr. 9), která dosáhla v tomto období svého maxima. Tento krok PSOE rozhodně neprospěl v udržení svých voličů, neboť to byli právě tito, kterých se nedávno nastolené restriktce dotkly nejvíce.

Střednědobý plán vlády pro roky 1985 – 1989 obsahoval dle Oxford Analytici⁴⁹ předpověď průměrného ročního růstu GDP o 3 % s tím, že hlavním činitelem růstu měla být spíše poptávka na domácím trhu, než export či import. V první polovině roku 1985 byl však roční růst GDP téměř nezatelný (viz Obr. 11).

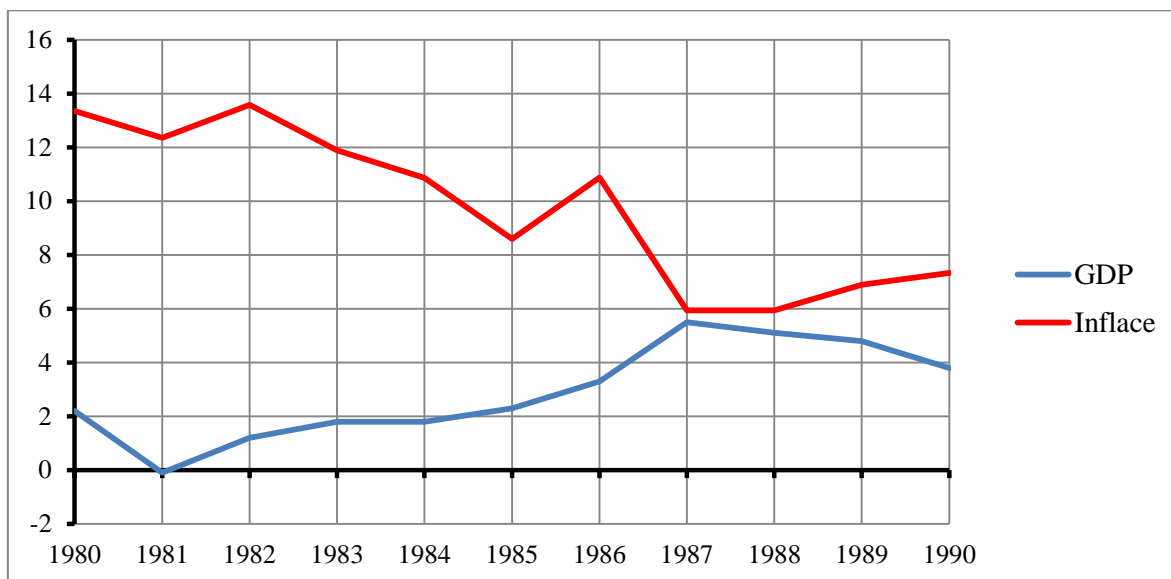
Spotřeba privátních subjektů, která v roce 1984 poklesla o 0,1 %, v roce 1985 vzrostla o 1 %. Tvorba hrubého kapitálu, která byla v letech 1983 a 1984 záporná, se v roce 1985 navýšila o 5 %. Na konci roku 1985 míra inflace poklesla z předchozích téměř 11 % v roce 1984 na 8,1 % (viz Obr. 11) a celková suma přebytku běžného účtu vzrostla na 2,9 miliard USD, zatímco v roce předchozím byla 2,3 miliardy USD.

Nicméně ekonomický výhled pro rok 1986 by vypadal méně slibně, kdyby cena za barel surové ropy významně neklesla (viz Obr. 10). V důsledku ohlášeného nárůstu DPH

⁴⁸ SHACHMUROVE, Tomer a Yoachanan SHACHMUROVE. *Boom and Bust of the Spanish Economy: PIER Working paper 11-011*. 2011, s. 12.

⁴⁹ Oxford Analytica. *SPAIN: Favourable Investment climate* [online].

k 1. 1. 1986 docházelo mezi spotřebiteli na konci roku 1985 k vytváření privátních zásob. Navýšení DPH přidalo v roce 1986 2 % k indexu spotřebitelských cen (CPI).

Obr. 11: Vývoj míry inflace a tempo růstu GDP meziročně v letech 1980 – 1990 (v %) Zdroj: UNdata, vlastní zpracování

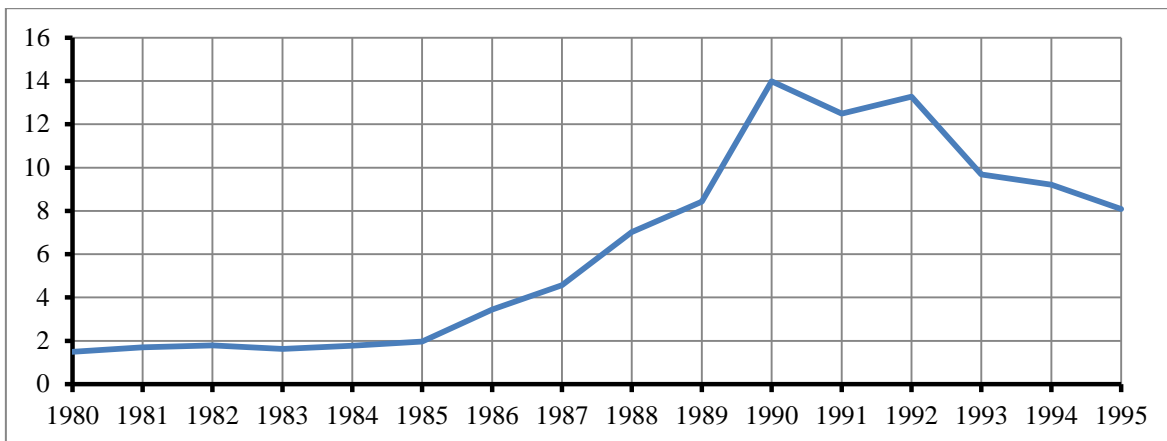
Kupní síla obyvatelstva byla vykompenzována do jisté míry poklesem ceny nafty, resp. benzínu (viz Obr. 10). Navzdory redukce závislosti Španělska na importu nafty, která byla intenzivně podporována agitací pro využívání zemního plynu, dovoz ropy stále pokrýval více než polovinu poptávaného množství na trhu. Na základě propočtů španělského Ministerstva průmyslu založeném na předpokladu fixní ceny barelu ropy, t. č. 18 USD, a tehdejšího kurzu španělské pesety, 1 USD = 145 Pts.⁵⁰, úspory v mezidobí 1. března 1986 a 31. prosince téhož roku měly být v součtu 200 bilionů Pts. Pokles ceny ropy měl znamenat během roku 1986 příliv dalších 100 bilionů Pts. do ekonomiky v rámci spotřebitelských výdajů.

Jak uvádí Oxford Analytica⁵¹, přímé zahraniční investice zaznamenaly od roku 1986 prudký nárůst (viz Obr. 12). Důvodem byl jak vstup Španělska do Evropského

⁵⁰ Španělská peseta byla oficiální měnou Španělska až do 1. 1. 2002, kdy ji nahradilo euro. Existovaly 1, 5, 25, 50, 100, 500 pesetové mince. Bankovky měly hodnotu 1 000, 2 000, 5 000 a 10 000 Pts.

⁵¹ Oxford Analytica. *SPAIN: Favourable Investment climate* [online].

společenství, tak zvyšování politické stability země, či omezování restrikcí při vstupu zahraničních investorů na domácí trh. Nová socialistická vláda podporovala přísun zahraničního kapitálu, neboť právě v něm viděla významnou součást hospodářského rozvoje země. Španělsko mohlo mezinárodním investorům nabídnout domácí trh s velkým potenciálem nárůstu spotřeby a zároveň vhodné prostředí pro umístění zahraničních poboček či samotných firemních sídel.

Obr. 12: Přímé zahraniční investice v letech 1980 – 1995 (v mld. USD)

Zdroj: UNdata, vlastní zpracování

V prvních pěti měsících roku 1986 vzrostly zejména přímé a portfoliové investice, přičemž se přes 60 % přímých zahraničních investic transformovalo v přísun nového kapitálu stávajícím španělským firmám. Mezi tři zahraničními investory nejoblíbenější sektory španělského národního hospodářství se v té době řadil automobilový a chemický průmysl (23 % přímých investic – dále jen „p. i.“), finanční sektor (19 % p. i.) a hotelnictví spolu s maloobchodem (19 % p. i.). Na základě omezování restrikcí ve stavebnictví zaznamenal díky přílivu zahraničního kapitálu značný nárůst i trh s nemovitostmi.

Oxford Analytica⁵² se dále zmiňuje o přesvědčivém návratu španělských burz cenných papírů na mezinárodní kapitálový trh. Zejména madridská burza se stala významnou, neboť v té době zahrnovala 3/4 veškerých uskutečněných obchodních transakcí na španělské

⁵² Oxford Analytica. *SPAIN: Favourable Investment climate* [online].

půdě⁵³. Španělský burzovní trh si udržoval atraktivitu zejména díky uměle udržovanému podhodnocení obchodovaných cenných papírů podporovanému paralelním poklesem ceny ropy a nízkou úrokovou mírou. Příliv zahraničního kapitálu, a to zejména ze Spolkové republiky Německo a Velké Británie, na madridské burze v průběhu prvního pololetí roku 1986 vzrostl ze 785 milionů dolarů v roce 1985 na 1,3 bilionů dolarů. Burzovní index, který se do té doby pohyboval okolo 170 bodů, dosáhl 190 bodů.

První polovina roku 1986 byla také ve znamení příprav na březnové referendum týkající se setrvání Španělska v NATO⁵⁴. Jak komentuje Mlejnek⁵⁵, Španělé díky předchozí Frankově spolupráci s USA neměli příliš pochopení pro jejich členství v NATO. Vzhledem k blížícím se volbám proto bylo možno propagací volby „ne“ snadno získat tolik potřebné hlasy voličů. Gonzálesova vláda ale brzy pochopila, že brojením proti NATO nezaručí Španělsku bezpečnost a sobě setrvání v čelní pozici státu, a proto radikálně změnila názor a nakonec vyhlásila jimi původně silně odpírané referendum. Daný obrat motivovali mimo jiné i možným ohrožením pořadatelsví olympijských her v Barceloně v roce 1992. Trochu paradoxně to byl právě jeden z největších kritiků vstupu do NATO, Francisco Javier Solana Madariaga (* 1942)⁵⁶, známý spíše jako Javier Solana, autor pamfletu „Padesát důvodů, proč říci NATO ne“, který se nakonec stal v letech 1995 – 1999 devátým generálním tajemníkem NATO. K referendu se dostavilo 59,7 % voličů a z nich 52,5 % nakonec rozhodlo pro setrvání Španělska v NATO.

⁵³ Burzy cenných papírů jsou dodnes v Madridu, Barceloně, Bilbao a Valencii.

⁵⁴ Španělsko se stalo členem NATO v roce 1982.

⁵⁵ MLEJNEK JR., Josef. ŠPANĚLSKO: Špatní politici a dobré referendum.

⁵⁶ Profesor fyziky na madridské univerzitě, v současné době působí na ESADE – soukromé akademické instituci v Barceloně. Studoval mimo jiné na amerických univerzitách, kde se aktivně účastnil demonstrací proti válce ve Vietnamu. Od října 1999 do listopadu 2009 zastával post generálního tajemníka Rady Evropské unie. Solana silně podporoval nezávislost Kosova. V roce 2007 obdržel Cenu Karla Velikého za zásluhy o jednotu a pokrok v Evropě.

Rozkvět španělské ekonomiky v letech 1976 – 1989 popisují i Carrera, Carmona a Gutiérrez⁵⁷. Veškeré zavedené tvrdé vládní kroky podporující reformu původní diktátorské země na ekonomiku s volným trhem v letech 1976– 1988 se nakonec vyplatily. Dle databáze Světové banky španělský GDP v těchto letech reálně vzrostl o 3,7 %, což bylo více než ve vyspělejších ekonomikách – např. v USA za tutéž dobu o 2,5 % a ve Velké Británii o 2,8 %. Ve spojitosti s růstem GDP se navyšoval i španělský export – průměrné tempo růstu bylo v témže období 6 %. Odliv přímých zahraničních investic vzrostl o 14 %, zatímco jejich příliv zaznamenal vysoký rozmach – z 979,9 mld. Pts. v letech 1978 – 1986 na 2 263,3 mld Pts. v letech 1986 – 1989 (viz Obr. 12). Jak již bylo zmíněno dříve, tento ekonomický boom tedy v letech 1985 a 1986 logicky vyústil v přeměnu madridského burzovního trhu na nejprofitovější burzovní trh v Evropě.

1.5 Privatizace ve Španělsku

Důsledky první ropné krize v 70. letech ještě nebyly zcela z ekonomiky odstraněny a nastoupila druhá ropná krize v 80. letech, která opět vyústila v mnohonásobné zvýšení cen ropy (viz Obr. 10). Náklady firem se díky tomu opět podstatně navýšily a firmy se staly méně konkurenceschopné. Některá průmyslová odvětví, např. automobilový a chemický průmysl, se z této příčiny transformovala, státní podniky byly privatizovány. Dle internetového portálu *Privatization Barometer*⁵⁸, od něhož čerpá data o privatizacích např. OECD či Světová banka, lze za počátek období privatizace ve Španělsku považovat přelom roku 1985, tj. Gonzálesovo druhé funkční období. Vláda nejprve rozprodávala menší podniky. Po těchto drobnějších krocích se privatizace stala na konci 80. let 20. století mnohem evidentnější. V roce 1986 koupila společnost *Volkswagen Group*⁵⁹

⁵⁷ CARRERA, Nieves, Salvador CARMONA a Isabel GUTIÉRREZ. *Human capital, age and job stability: evidence from Spanish certified auditors (1976-1988)*. [online].

⁵⁸ Privatization milestones. *www.privatizationbarometer.net* [online].

⁵⁹ V současnosti jeden z největších automobilových koncernů zahrnující značky *Volkswagen, Audi, Bentley, Bugatti, Porsche, Lamborghini, MAN, Scania, SEAT, Škoda Auto, Volkswagen Užitkové vozy* a *Ducati*.

51 % akcií španělské automobilové firmy *SEAT*⁶⁰ a stala se tak jejím majoritním vlastníkem. U firmy *SEAT* ale nelze hovořit o privatizaci ryze španělského podniku, jelikož *SEAT* od prvopočátku vznikl jako joint venture s největší italskou automobilovou firmou *FIAT*⁶¹. Prvním větším, původně ryze španělským, deetatizovaným podnikem byla až v roce 1994 elektrárenská firma *Endesa*⁶².

Po volbách v roce 1989 ztratila strana PSOE své majoritní postavení ve španělské vládě. Navzdory tomu setrval González ve své funkci i v dalším volebním období. Tuto etapu v jeho životě lze nazvat jako éru úpadku jeho popularity, rostoucích ekonomických problémů a zvyšujících se teroristických aktivit. V letech 1986 – 1993 by bylo možno nahlížet na prvotní privatizační kroky jako na pouhou vládní snahu o redukci státního sektoru. Později, od roku 1993, však získávala otázka pokrytí deficitu státního rozpočtu⁶³ stále na větším významu a privatizace začala být považována za vhodný politický nástroj, což postupně vedlo k vypracování vládního strategického plánu *Plan par la Racionalización y la Modernización del Sector Público Empresarial*.

Jak uvádí Carltta Vitzthum⁶⁴ v periodiku *The Wall Street Journal*, implementace plánovaného privatizačního programu byla od prvopočátku považována za komplikovanou. Odbory dopředu varovaly před rozsáhlými protesty, které měly následovat

⁶⁰ *Sociedad Española de Automóviles de Turismo, S.A.*, založena v roce 1950 s počátečním kapitálem 600 mil. Pts. (cca 3,6 mil. EUR). Akcie v té době stála 1 Pts. *Volkswagen Group* postupně skupila 99,99 % akcií a přejmenovala firmu na *SEAT, S.A.*

⁶¹ *Fabbrica Italiana Automobili Torino*, byla založena v roce 1900 a nejprve zaměstnávala 35 dělníků, kteří ročně vyrobili 24 vozů.

⁶² *Empresa Nacional de Electricidad, S.A.*, založena v roce 1944, hlavní dodavatel elektrické energie ve Španělsku. V současné době je členem nadnárodní společnosti *Enel Group*, která se soustředí na zásobování evropských a latinskoamerických zákazníků elektřinou a plynem.

⁶³ Schodek veřejného rozpočtu byl na konci roku 1995 roven 5,8 % GDP, resp. 3,2 trilionů Pts.

⁶⁴ VITZTHUM, Carltta. Spain Searches For Direction After Election: Fresh Problems for Madrid Range From Terrorism To Mad-Cow Disease.

v případě redukce pracovních míst v jakémkoliv z původně státních podniků. Proces privatizace státních podniků byl možná i z těchto důvodů rozdělen do čtyř vln.

V první vlně byly na burzách v Madridu a New Yorku rozprodávány již prosperující podniky s minoritním státním podílem. Představitelé státu a vládní analytici do této vlny zařadili v roce 1988 tabákovou firmu *Tabacalera S.A.*⁶⁵ a nabídli téměř 25 % jejích akcií na newyorské burze. V roce 1989 bylo prodáno nejprve 33,5 % akcií a v roce 1993 následně další akcie ropného giganta *Repsol S. A.*⁶⁶. V této vlně také proběhla prvotní veřejná nabídka akcií bankovní skupiny *Argentaria Corp. Bancaria de España*⁶⁷. Krátce nato, v roce 1994, bylo na newyorské burze prodáno za více než 1 mld. USD 8,7 % kapitálu společnosti *Endesa* ve formě amerických depozitních stvrzenek. V roce 1995 následoval prodej 19 % kapitálu firmy *Repsol* za cenu převyšující 1,6 mld. USD a v témže roce byla zahájena privatizace telekomunikační společnosti *Telefónica de España, S.A.U.* prodejem 11 % jejího kapitálu. V 90. letech byla také odstátněna firma *Retevisión*⁶⁸.

⁶⁵ Španělská tabáková firma, která se díky svému vzniku již v roce 1636 řadila mezi nejstarší společnosti tohoto druhu na světě. V roce 1999 se sloučila se svou francouzskou obdobou, monopolem *SEITA, Société d'exploitation industrielle des tabacs et des allumettes*, aby společně s ní vytvořila nadnárodní tabákovou společnost *Altadis*. Následně, v roce 2008, byla odkoupena mezinárodní akciovou společností *Imperial Tobacco Group*, která distribuuje na celosvětový trh např. tabákové výrobky značky *Davidoff, Gauloises, West*. V roce 1988 byla z 52 % státním podnikem.

⁶⁶ Ropná společnost založená v roce 1924 jako státní podnik *CAMPSA (Compañía Arrendataria del Monopolio de Petróleos S.A)*, v roce 1948 byl její název změněn na *REPSA (Refinería de Petróleos de Escombreras)* a v roce 1987 na *Repsol S.A.* V roce 1999 firma expandovala do Argentiny, kde koupila 97,81 % v té době největší ropné společnosti Latinské Ameriky, firmy *Y.P.F. S.A.* V prosinci 2014 firma zveřejnila svůj záměr koupit kanadskou společnost *Talisman Energy*.

⁶⁷ Banka byla založena v roce 1991 za podpory Gonzálezovy vlády. V letech 1993 – 98 byla postupně zprivatizována a v roce 1999 se spojila s *Banco Bilbao Vizcaya*, aby se s ní podílela na vzniku současného španělského bankovního ústavu *BBVA*, neboli *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*.

⁶⁸ Radiotelevizní společnost, v současné době patří mateřské telekomunikační společnosti *ONO*, resp. *Vodafone Group*.

Navzdory své proklamované averzi vůči celému procesu privatizace levicová vláda během svého 14letého působení nabídla většinu svých podniků s prvotřídními akcemi a obohatila tak vládní pokladnu o 1,7 trilionů Pts. Socialisté si ale stále ponechávali kontrolu nad managementem privatizovaných podniků a významně zasahovali do sektorů, ve kterých dané firmy na trhu operovaly.

Vítězstvím pravicové Lidové strany, *Partido Popular*, v čele s José Mariou Aznarem (* 1953)⁶⁹ ve volbách v roce 1996 končí ve Španělsku 14letá éra levicové vlády a byla započata druhá vlna privatizace. Tato vlna zahrnovala do té doby státem vysoce regulovaná průmyslová odvětví. Carlta Vitzthum⁷⁰ ve spojitosti s druhou vlnou privatizace zmiňuje slova tehdejšího ministra financí Josepa Piqué Campse (* 1955)⁷¹, který veřejně avizoval, že hlavním cílem privatizace bude jak přeorganizování španělského státního, resp. soukromého sektoru, liberalizace do té doby státem do velké míry regulované ekonomiky, tak i povzbuzení přílivu kapitálu do státní pokladny. Vláda predikovala do konce roku 1997 přísun financí z privatizovaných podniků blížící se k 800 mld. Pts., tj. cca 6,25 mld. USD. Privatizace se zjevně stala stěžejním bodem vládního programu. José Piqué ve svém proslovu nezveřejnil jména konkrétních státních firem a plánované termíny jejich privatizace, ale jasně označil snahu nové španělské vlády odstoupit od původního

⁶⁹ Předsedou vlády v letech 1996 – 2004, v roce 1995 přežil bombový útok baskické separatistické organizace *ETA*. Podporoval americkou invazi do Iráku. V roce 2001 tajně poskytl americké službě CIA španělský vzdušný prostor a letiště mezipřistání letu s vězni z Guantanamo – příslušné dokumenty byly zveřejněny až v roce 2008 deníkem *El País*. Je stoupencem Václava Klause v otázkách změn klimatu, díky čemuž se od jeho výroků distancují někteří členové Lidové strany. Je docentem na Georgetown University ve Washingtonu a za úplatu přednáší po celém světě o svém politickém pohledu na svět.

⁷⁰ VITZTHUM, Carlta. Spain Searches For Direction After Election: Fresh Problems for Madrid Range From Terrorism To Mad-Cow Disease.

⁷¹ Člen Lidové strany, ministrem financí v letech 1996 – 2000, poté ministrem zahraničních věcí (2000 – 2002), následně ministrem pro vědu a techniku (2002 – 2003) a předsedou Lidové strany Katalánska (2002 – 2007), *Partido Popular de Cataluña*, politické sekce Lidové strany, kde v roce 2007 rezignoval na svou funkci z důvodu politických neshod s vedením strany. V letech 2007 – 2013 prezidentem nízkonákladové letecké společnosti *Vueling*. Od roku 2013 generálním ředitelem význačné španělské stavební firmy *OHL, Obrascón Huarte Lain, SA*.

levicového odporu k privatizaci. V tom viděla nová pravicová vláda možné řešení ožehavé otázky ztrátového státního průmyslu. Piqué dále zmínil vládní záměr deregulace sektoru energetiky.

Dle portálu *Privatization Barometer*⁷² objem obchodování sice v tomto období zaznamenal pokles, ale v následujících dvou letech dosáhla privatizace svého vrcholu. Mezi nejvýznamnější transakce tohoto období bezpochyby patří v roce 1997 prodej 21 % kapitálu společnosti *Telefónica de España* a 10 % kapitálu firmy *Repsol*. 25 % akcií *Endesy* bylo v roce 1997 prodáno za více než 4 mld. USD a v roce 1998 dalších 33 % za 6,4 mld. USD. Privatizace v tomto období postupně zahrnovala nejrozličnější firmy všech průmyslových odvětví. V neposlední řadě nelze opomenout i další rozprodej akcií tabákové firmy *Tabacalera S.A.*, čímž bylo dosaženo její 49,2% deetatizace.

Po pomalém a nevýrazném rozjezdu v 80. letech 20. století dosáhla privatizace v letech 1998 – 1999 svého vrcholu jak v počtu uzavřených obchodů, tak i v celkových tržbách. Během těchto dvou let Aznarova vláda získala okolo 56 % veškerých příjmů od počátku privatizace. Vládní akciové portfolio podniků prvních dvou vln privatizace mělo dle informace Josepa Piquéa⁷³ tržní hodnotu mezi 2,5 a 3 triliony Pts.

Nicméně od roku 1999, v rámci třetí vlny privatizace, zaznamenal celý proces éru úpadku, kdy se jak počet transakcí, tak i výnos z prodeje akcií zjevně významně snižoval. Jak dále uvádí Carлта Vitzthum⁷⁴, do této vlny privatizace byly zařazeny v té době hůře obchodovatelné, veskrze neprofitující podniky jako například *Iberia Airlines*⁷⁵ či

⁷² Privatization milestones. www.privatizationbarometer.net [online].

⁷³ VITZTHUM, Carлта. Spain Searches For Direction After Election: Fresh Problems for Madrid Range From Terrorism To Mad-Cow Disease.

⁷⁴ VITZTHUM, Carлта. Spain Searches For Direction After Election: Fresh Problems for Madrid Range From Terrorism To Mad-Cow Disease.

⁷⁵ *Iberia, Compañía Aérea de Transportes* byla zaregistrována v roce 1927 baskickým obchodníkem Horaciem Echevarrieta Marurim a společností *Deutsche Luft Hansa* se základním kapitálem 1,1 mil. Pts. Již během prvního roku své existence začala být firma finančně podporována španělskou vládou, aby se zajistila letecká vnitrostátní letecká doprava mezi Madridem a Barcelonou. Během diktatury Miguela

→ pokračování na další straně

aeronautecká společnost *Casa*⁷⁶. Ty měly být nejprve restrukturalizované a následně postupně rozprodané buď na burze či větším zahraničním partnerům. V případě *Iberia Airlines* došlo dle informací portálu *Privatization Barometer*⁷⁷ v roce 2000 k prodeji 30 % kapitálu firmy a v následujících dvou krocích v témže a dalším roce bylo zprivatizováno jejich dalších 10 % a 53,9 %.

V roce 2003 provedla holdingová společnost *SEPI*⁷⁸ privatizaci státního podniku *Empresa Nacional de Autopistas (ENA)*⁷⁹, který do té doby spravoval síť španělských rychlostních silnic. Silniční přeprava ve Španělsku vždy měla a dosud má stěžejní roli a je úzce spjata

Primy de Rivera byly sloučeny španělské letecké společnosti a stal se z nich centrálně řízený státní podnik *Compañía de Líneas Aéreas Subvencionadas S.A. (C.L.A.S.S.A.)*, který ukončil svou činnost v roce 1929. Následně firma pokračovala jako soukromý podnik *Iberia* pod vedením původního generálního ředitele Daniela de Araoz y Aréjula a umožňovala pouze vnitrostátní leteckou dopravu. V roce 1944 byla firma zestátněna a mezinárodní lety byly obnoveny. V 80. letech 20. století společnost ročně přepravovala přes 10 milionů pasažerů a v době své privatizace, tj. v letech 2001-2002, se počet cestujících přiblížil 500 milionům ročně. V současné době je odbaveno denně cca 130 letadly přes 600 letů směřujících do celého světa. Společnost má svůj účet i na Facebooku.

⁷⁶ *Construcciones Aeronáuticas, S.A. (CASA)* byla založena v roce 1923 v Seville. V roce 1929 postavila společnost svůj první letoun vlastní konstrukce *CASA I*. V roce 1940 firma začala se stavbou licenčních bombardérů *Heinkel He 111*. Od roku 1943 odkupovala španělská vláda podíl firmy a z původních 33 % se postupně do roku 1992 zestátnilo 99,2 %. V roce 1972 společnost vstoupila do konsorcia *Airbus*. V roce 2000 se sloučila s francouzskou *Aérospatiale-Matra* a německým *DaimlerChrysler Aerospace AG* a společně vytvořily velkou evropskou společnost působící v leteckém, vesmírném a zbrojním průmyslu *European Aeronautic Defence and Space Company EADS N.V. (EADS)*. V témže roce se firma přejmenovala na *CASA*.

⁷⁷ Privatization milestones. www.privatizationbarometer.net [online].

⁷⁸ *Sociedad Estatal de Participaciones Industriales*, veřejnoprávní subjekt napojený na španělské Ministerstvo financí a veřejné správy založený v roce 1995 v rámci procesu reorganizace a modernizace státního podnikatelského sektoru.

⁷⁹ Státní podnik vznikl v roce 1984, v době ekonomické krize. Stát preventivně skoupil soukromé firmy *Audasa*, *Aucalsa* a *Audenasa* spravující síť placených dálnic, aby zabránil případným možným komplikacím v silniční dopravě v případě krachu těchto menších privátních firem. Mometnálně působí na trhu pod názvem *ENA Infraestructuras*.

s ekonomickým růstem země. *SEPI* prodala akciový kapitál firmy *ENA* konsorciu v čele s přední španělskou stavební společností *Sacyr Vallehermoso (SyV)*⁸⁰.

Po přerušení privatizace z důvodu voleb v roce 2004 celý proces pokračoval pod novou, socialistickou vládou v čele s premiérem Josém Luisem Rodríguezem Zapaterou (* 1960)⁸¹ prodejem zbylých 15 % kapitálového podílu maloobchodní společnosti *Aldeasa*⁸² a kompletní privatizací tabákového velkovýrobce *Altadis*. Pod tlakem Evropské komise následně zrušila španělská vláda zlaté akcie telekomunikačního gigantu *Telefónica*, energetických společností *Repsol YPD* a *Endesa* a letecké společnosti *Iberia*.

Zastaralé, neustále ztrátové státní firmy byly dle Carly Vitzthum⁸³ ponechány až do poslední, čtvrté vlny privatizace, během níž byly firmy pozvolna odstavovány od státní podpory. Portál *Privatization Barometer*⁸⁴ vedle těchto společností shledává v roce 2007 jako jediný za zmínku hodný prodej zbylých 2,95 % státního podílu ve firmě *Endesa*, který vygeneroval zisk ve výši 1,8 mld. USD, a dodatečných 2 % firmy *Red Electrica de Espana SA* vygenerovalo vládě zisk ve výši 132 mil. USD.

⁸⁰ Přední španělská stavební společnost založená v roce 1986.

⁸¹ Člen Španělské socialistické dělnické strany *PSOE*, španělským premiérem v letech 2004 – 2011. V roce 1986 se stal historicky nejmladším španělským poslancem. Krátce po svém zvolení na post premiéra v roce 2004 stáhl všechny španělské vojáky zapojené ve válce v Iráku. V domácí politice se soustředil na sociální otázky. Mimo jiné prosadil sňatky párů stejného pohlaví, zvýšil minimální mzdu, pokusil se o reformu vzdělávacího systému, odstranil poslední sochy diktátora Franka z Madridu, prosazoval vyjednávání s baskickou separatistickou organizací *ETA*, řešil otázku imigrace.

⁸² Jedna z předních světových firem zaměřených na maloobchod na letištích vznikla v roce 1974. Nejprve působila jen na letištích v Madridu, Alicante, Barceloně, na Mallorce a Ibize. V 80. letech 20. století expandovala na letiště Jižní Ameriky, Spojeného království a USA. V roce 2005 koupila 50 % jejích akcií firma *Autogrill*, od které se v roce 2013 zase odštěpila a její akcie začaly být obchodovány na Milánské burze jako akcie nezávislé firmy *World Duty Free Group*.

⁸³ VITZTHUM, Carla. Spain Searches For Direction After Election: Fresh Problems for Madrid Range From Terrorism To Mad-Cow Disease.

⁸⁴ Privatization milestones. www.privatizationbarometer.net [online].

1.6 Postavení Španělska v Evropském hospodářském společenství, resp. Evropském společenství

Úspěšnost integrace každé členské země do EU je dle Eduarda Garcíy a Margarity Pabsdorf⁸⁵ primárně určena několika faktory – ekonomickými, politickými a sociálními. V oblasti ekonomických aspektů, mezinárodní obchod zahrnuje nejrůznější bariéry a omezení. Jednotlivé země EU musí brát v potaz volný pohyb výrobních faktorů, společnou monetární politiku a velice často i společnou měnu, v současnosti euro. Ekonomický blahobyt může být ovlivněn pozitivně i negativně a to jak v rámci členských, tak i nečlenských zemí. Integrace tedy může přinést v dané zemi další náklady, resp. výdaje, ale na druhé straně také benefity vyplývající z re-alokace zdrojů (tzv. statický efekt) a/nebo efekty spjaté se schopností produkce a zlepšení příjmové hladiny, což následně ústí ve zvyšování ekonomického blahobytu dané země či skupiny zemí (tzv. dynamický efekt). Mezi benefity zajisté patří rozsáhlejší ekonomická spolupráce, zlepšení směny zboží, posílení vnější vyjednávací politiky, zdokonalení hospodářské politiky předcházející externím šokům, vyšší tržní potenciál a lepší využívání úspor z rozsahu. V neposlední řadě je třeba zmínit i nárůst nejen dlouhodobě udržitelných příjmů a zahraničních investic, ale díky otevřenému trhu i změny ve struktuře a úrovni zaměstnanosti.

Jak dále zmiňuje García a Pabsdorf⁸⁶, politické faktory jsou úzce navázány na ekonomický blahobyt země – politické strany skrze něj získávají, resp. ztrácí hlasy svých voličů v následujících volbách. Všeobecný zájem proto musí občas ustoupit nátlaku odborů, zaměstnavatelů, spotřebitelů či nejrůznějších společenských hnutí. Obchodní politika vychází i z kultury a hodnot dané země – čím více je země nacionalistická, tím obtížněji se budou formovat dohody se zahraničními partnery. Jelikož lze integrační model EU popsat

⁸⁵ GARCÍA, Eduardo Cuenca a Margarita Navarro PABSDORF. Economic, Political and Social Implications of Integration Processes: the Spanish Case.

⁸⁶ GARCÍA, Eduardo Cuenca a Margarita Navarro PABSDORF. Economic, Political and Social Implications of Integration Processes: the Spanish Case.

jako mírný, založený na vzájemném dialogu, technické spolupráci a humanitární pomoci, v rámci dosahování vymezených cílů předpovídá dlouhodobé dopady na sociální, ekonomickou a politickou strukturu členských zemí EU. Nutí totiž respektovat zákony, dodržovat principy demokracie, lidských práv, mírových urovnání konfliktů a volného trhu, zavádí tržně orientovanou ekonomiku podporující regionální kooperaci a integraci a vedle toho všeho také ochraňuje lidská práva a práva minorit, čímž chce jít za příklad zbytku světa.

Jak již bylo zmíněno dříve, vstup Španělska do Evropského hospodářského společenství (EEC) nebyl nikterak jednoduchý. Španělsko se muselo ještě před samotným začleněním do EEC pokusit o přiblížení k tehdejším členským zemím EEC jak v ekonomické, tak i v politické a sociální sféře. Tato vnitřní přeměna státu pokračovala i po vstupu do EEC. V otázce ekonomické se dle Garcíy a Pabsdorf tamtéž vyskytly nové překážky, které muselo Španělsko překonat. Jednalo se zejména o přijetí společné měny a alokaci strukturálních fondů. Podle smlouvy o přistoupení Španělska a Portugalska do EEC z roku 1986, navzdory neodvratným komplikacím spojeným s monetární kooperací, se Španělsko rozhodlo přidat svou měnu, Španělskou pesetu, do evropského monetárního systému. Pro udržení hodnoty pesety v rámci zavedeného flukтуаčního pásma byla navýšena úroková míra.

Lieberman⁸⁷ uvádí, že tempo růstu španělské ekonomiky se začalo snižovat z 5,2 % v roce 1988 na 4,8 % v roce 1989 a dále na 3,7 % v roce 1990 a následně na 2,5 % v roce 1991. Toto zpomalení může být připisováno změně alokace finančních zdrojů z investic zejména do průmyslu na investice do spotřebního zboží. Shachmurové⁸⁸ dodávají, že v průběhu 80. a 90. let 20. století španělská průmyslová výroba využívala staré obchodní modely, které se spoléhaly na španělskou vládu. Tyto firmy doufaly, že bude vláda minimalizovat dopad celosvětové konkurence. Místní spotřebitelé ale navyšovali nákup zahraničních výrobků, zatímco španělský export klesal, což vyústilo v nárůst deficitu obchodní bilance. Vedle

⁸⁷ LIEBERMAN, Sima. *Growth and Crisis in the Spanish Economy: 1940 - 1993* [online], str. 334.

⁸⁸ SHACHMUROVE, Tomer a Yoachanan SHACHMUROVE. *Boom and Bust of the Spanish Economy: PIER Working paper 11-011*. 2011, s. 12.

toho zde existoval schodek státního rozpočtu. Španělsko přitom spoléhalo na finanční podporu ostatních zemí EEC. Namísto investování do domácího průmyslu však vláda přidělila prostředky na import zahraničního zboží a Španělsko znovu čelilo hrozbě vysoké inflace. Lieberman⁸⁹ dále tvrdí, že až do pozdních 90. let nemělo Španělsko pořádný „duch kapitalismu“, díky čemuž se pouze neustále navyšoval deficit státního rozpočtu.

Jak popisuje španělský politik, ekonom a univerzitní profesor Álvaro Anchuelo (* 1964)⁹⁰, v roce 1995 byl po přibližně 10 letech významných ekonomických a institucionálních reforem uvnitř Evropského společenství (EC) přijat plán zavedení společné měny, eura⁹¹. Bylo pak jen na rozhodnutí Rady ministrů, které z členských zemí budou zapojeny do třetí etapy hospodářské a měnové unie. Ve Španělsku bylo proto potřeba provést významné strukturální reformy, jež by zde nebyly možné bez podpory ostatních zemí EC a EC fondů. Je zřejmé, že v rámci zmírnění nerovnováhy v průběhu procesu intergrace nebyly ekonomické benefity sdíleny všemi zeměmi EC stejnoměrně. V tomto smyslu bylo Španělsko v letech 1986 až 2013⁹² příjemcem dotací z EC, resp. EU fondů a během této doby obdrželo od EU rozsáhlou finanční podporu. Jak potvrzují údaje Evropské komise, bez pomoci Strukturálních fondů by byl španělský GDP v období 2000 – 2006 o 1,1 % nižší.

Molina⁹³ se zabývá důsledkem začlenění nových členských zemí, Španělska a Portugalska, mezi stávající členské země EEC. Díky svému vsutpu obě země rozšířily svými volenými představiteli řady EEC orgánů. Po začlenění Španělska a Portugalska do EEC proto získaly

⁸⁹ LIEBERMAN, Sima. *Growth and Crisis in the Spanish Economy: 1940 - 1993* [online], str. 339.

⁹⁰ ANCHUELO CREGO, Alvaro a Mariam CAMARERO. *Consecuencias económicas del euro*. 1. ed.

⁹¹ Euro vstoupilo v devizové podobě do oběhu 1. 1. 1999 a ve valutové podobě o tři roky později, tj. 1. 1. 2002, aby tak nahradilo dříve platné měny členských států EU.

⁹² V roce 2013 se situace změnila a Španělsko se stalo již natrvalo naopak příspěvatelem do EU fondů.

⁹³ MOLINA DEL POZO, Carlos Francisco. España en la Europa comunitaria: balance de diez años. In: *El control parlamentario nacional sobre los actos normativos emanados de las instituciones de la Unión Europea*.

obě země obratem odpovídající podíl hlasů v Radě EEC. Vzhledem ke své velikosti⁹⁴ obdrželo Španělsko 8 hlasů, což je v porovnání s 10 hlasy každé ze zemí tzv. velké čtyřky⁹⁵ nezanedbatelný počet. V tehdejší Evropské komisi byli dva ze 17 komisařů⁹⁶ Španělé, čímž Španělsko obdrželo status „významného“ člena EEC, resp. EC. Španělsko bylo dále zastoupeno 60⁹⁷ poslanci v Evropském parlamentu, kteří jsou voleni přímou volbou každé dva roky. První volby do EEC parlamentu se ve Španělsku odehrály 10. června 1987 a v roce 1989 byl Enrique Barón Crespo (* 1944)⁹⁸ zvolen do postu předsedy EEC parlamentu. Počet soudců v Soudním dvoře EEC⁹⁹ se rozšířil o dva na 13 a řady generálních advokátů se rozrostly z 5 na 6. V Hospodářském a sociálním výboru bylo Španělsko zastoupeno 21 členy, v Účetním dvoře EEC zůstalo zachováno pravidlo „jeden člen za každou členskou zemi“, zatímco v Evropské investiční bance vzrostl vstupem Španělska do EEC počet viceprezidentů z 5 na 6 s novým viceprezidentstvím sdíleným společně Španělskem a Portugalskem. V Radě guvernérů byla přidělena dvě křesla Španělsku a jedno Portugalsku. Výbor stálých zástupců se rozrostl o Hlavu stálého zastoupení Španělska při EEC, tj. hlavní spojovací článek mezi španělskou administrativou a unijními orgány. Názory místních a regionálních samosprávných celků na právní předpisy EEC začaly být tlumočeny ve Výboru regionů i španělskými členy. Je tedy

⁹⁴ Španělsko je 5. největší zemí EU v počtu obyvatel.

⁹⁵ Velká čtyřka je tvořena čtyřmi největšími zeměmi EU – Francií, Itálií, Německem a Spojeným královstvím.

⁹⁶ V současnosti je Evropské komisi 1 prezident, 1 vysoký představitel, 1 první viceprezident, 5 viceprezidentů a 20 komisařů. Tyto posty jsou obsazeny kandidáty z jednotlivých EU zemí.

⁹⁷ Z celkového počtu 518. Tento počet je momentálně navýšen na 751.

⁹⁸ Španělský politik, ekonom a právník byl mimo jiné v letech 1982 – 1985 ministrem dopravy, cestovního ruchu a komunikací. Do EU parlamentu byl zvolen již v prvních volbách, v roce 1986. V letech 1987 – 1989 zastával post viceprezidenta EU parlamentu. Předsedou EU parlamentu byl v letech 1989 – 1992, poté přestoupil do funkce předsedy Výboru pro zahraniční věci (1992 – 1995), byl předsedou sociálních demokratů (1999 – 2004), předsedou Výboru pro mezinárodní obchod (2004 – 2006), zastupoval Evropský parlament na mezivládní konferenci o Lisabonské smlouvě. Je držitelem mnoha ocenění a řádů.

⁹⁹ Dříve „Evropský soudní dvůr“, momentálně čítá 38 členů.

zjevné, že Španělsko získalo skrze své zástupce v EEC institucích novou politickou význačnost.

2. Změny v podnikatelském prostředí Španělska v posledních dvou dekádách

Španělsko se díky začlenění do EEC, resp. EC, resp. EU začalo podílet na společném evropském trhu, z čehož mu nově vyplývaly i nejrůznější závazky a povinnosti.

2.1 Zavedení společné měny – eura

V roce 1992 byla v Maastrichtu podepsána Smlouva o Evropské unii, která znamenala zásadní krok směrem k evropské ekonomické a politické integraci – realizaci společného trhu, společné hospodářské a monetární unie. Maastrichtskou smlouvou byla vytvořena „Evropská unie založená na třech pilířích: Evropských společenstvích, společné zahraniční a bezpečnostní politice a policejní a soudní spolupráci v trestních věcech.“¹⁰⁰ Španělsko potlačilo některé ze svých tehdejších cílů jen proto, aby se mohlo zapojit do první skupiny zakládající Hospodářskou a měnovou unii. Dosahující požadovanou ekonomickou stabilitu, spolu s 10 dalšími státy EC¹⁰¹ přijalo Španělsko 1. ledna 1999 společnou měnu – euro. Zavedení eura a vznik Evropské centrální banky je považováno za jeden z nejvýznamnějších historických milníků v posunu k sjednocenější Evropě.

Eric Pfanner¹⁰² vidí zavedení eura ve Španělsku jako vysoce přínosné. Substituce španělské pesety ponížila úrokové náklady na úroveň bývalé německé marky. Díky tomu se mohly španělské firmy zbavit posledních pozůstatků Frankovy éry a začít konkurovat na světovém trhu. Na Španělsko se nově pohlíželo jako na důvěryhodnou zemi. V době, kdy některé členské země EU tlačily svůj rozpočtový deficit k možnému maximu, se tehdejší předseda vlády, Jose Maria Aznar, rozhodl využít nabídky nižších úrokových sazeb

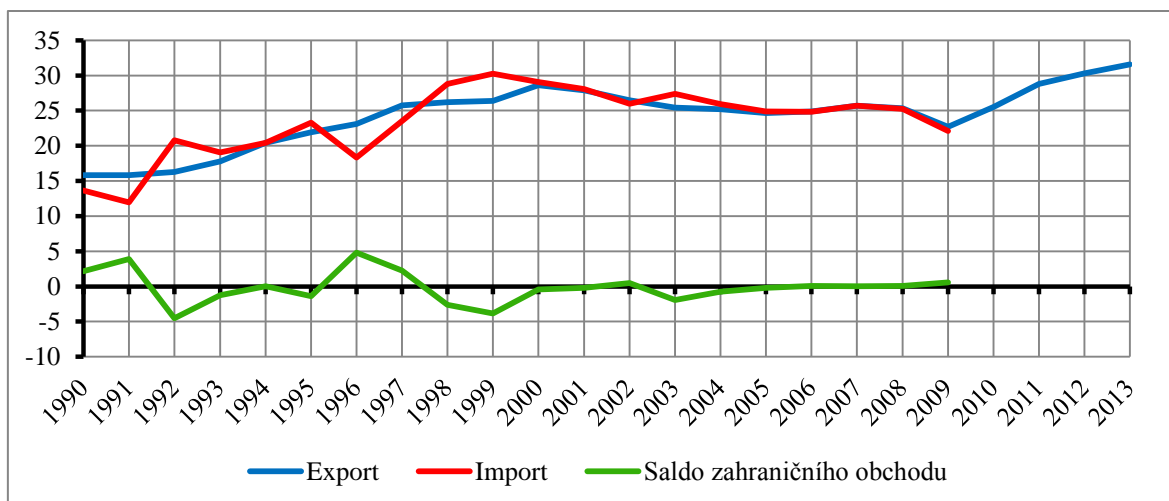
¹⁰⁰ Maastrichtská smlouva o Evropské unii. *europa.eu* [online].

¹⁰¹ Současně se Španělskem bylo euro zatím jen v devizové podobě přijato i v Belgii, Finsku, Francii, Irsku, Itálii, Lucembursku, Německu, Nizozemsku, Portugalsku a Rakousku.

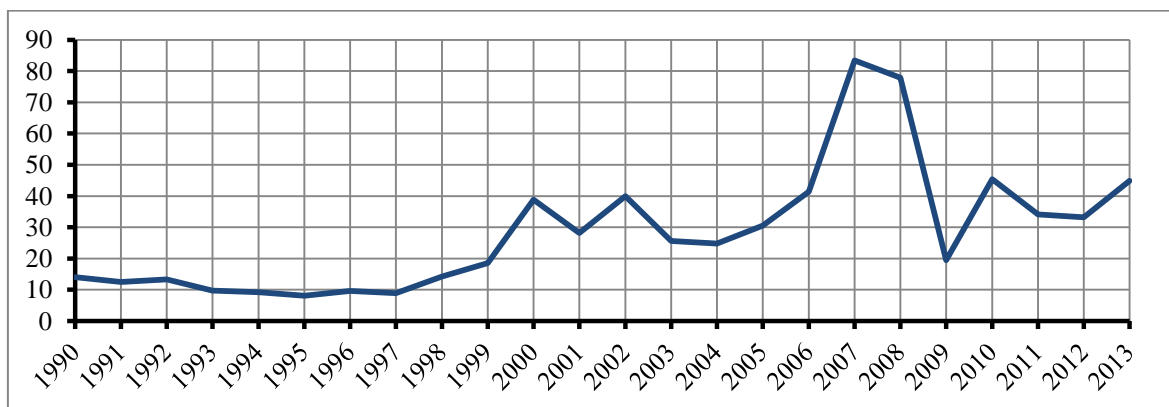
¹⁰² PFANNER, Eric. Spain reaps the euro's benefits EU largesse brings new prosperity to a once-insular country. *International Herald Tribune* [online].

a dalších možných úspor a přivedl státní rozpočet do rovnováhy. Vedle toho se vláda pokusila motivovat soukromý sektor k financování nových projektů, např. budování silnic s mýtným.

Vedle rozvoje zahraničního obchodu (viz Obr. 13), vyšší míry zahraničních investic (viz Obr. 14) a lepší mezinárodní konkurenceschopnosti patří mezi benefity přijetí eura dle Ra-

Obr. 13: Export, import a saldo zahraničního obchodu v letech 1990 – 2009 (v % GDP)
Zdroj: UNdata, vlastní zpracování

Obr. 14: Čistý příliv zahraničních investic v letech 1990 – 2013 (v mld. USD)
Zdroj: UNdata, vlastní zpracování

fala Kierzenkowskiho¹⁰³ také eliminace transakčních poplatků a kurzových ztrát, pozvednutí makroekonomické stability země a příliv finančních prostředků z Bruselu. Jak dále popisuje Eric Pfanner¹⁰⁴, žádný jiný členský stát EC, resp. EU neprofitoval tolik z přísunu kapitálu z Bruselu jako právě Španělsko, které se připojilo k programům typu Společná zemědělská politika EC, resp. EU, rybářská politika, či rozvojová pomoc pro regiony s méně než 75% průměrným příjmem na hlavu v zemích EC, resp. EU¹⁰⁵. Tehdejší ministr hospodářství a financí Rodrigo Rato (* 1949)¹⁰⁶ dokonce proklamoval, že má země rychlejší růst ekonomiky, než je průměr v EC, resp. EU zemích.

Stephen Fidler¹⁰⁷ k tomu dodává, že zavedení společné měny, eura, mělo prvotně stmelit jednotný evropský trh, zredukovat zbytečné přeshraniční náklady spojené s obchodováním, investováním a cestováním. Díky ekonomickému boomu, téměř desetiletému období blahobytu po vstupu do monetární unie v roce 1999, Španělé předstihli v koupěschopnosti Italy a přiblížili se k Francouzům. Španělská energetika, infrastruktura, veřejné služby a bankovní společnosti se rozšířily po celém světě.

¹⁰³ KIERZENKOWSKI, Rafal. *Preparing for Euro Adoption in Poland: OECD Economic Department Working Papers* [online], str. 64.

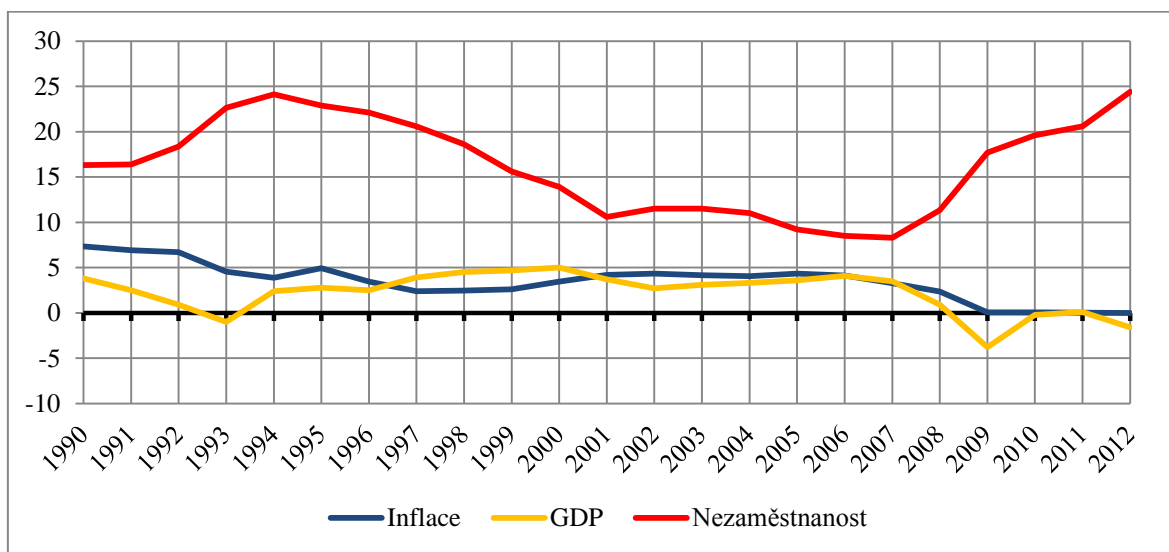
¹⁰⁴ PFANNER, Eric. Spain reaps the euro's benefits EU largesse brings new prosperity to a once-insular country. *International Herald Tribune* [online].

¹⁰⁵ Pod tuto hranici se dostalo 10 ze 17 regionů a v letech 2000 – 2006 pro ně byla plánována rozvojová pomoc v celkové výši 42,5 bil. USD.

¹⁰⁶ Rodrigo de Rato y Figaredo, člen Lidové strany, byl ministrem hospodářství a financí v letech 1996 – 2004. V letech 2004 – 2007 byl generálním ředitelem IMF, v letech 2010 – 2012 v předsednictví veřejné spořitelny Caja Madrid, která se následně sloučila se šesti dalšími spořitelny a vytvořila společnost Bankia. V roce 2012 byl spolu s dalšími zaměstnanci společnosti Bankia obviněn z nesrovnalostí v účetnictví – ze zneužití služební platební karty, na základě čehož byl 17. 11. 2014 odsouzen španělským Nejvyšším soudem a byla mu uložena pokuta ve výši 3 mil. eur. Obratem byl vyloučen z Lidové strany.

¹⁰⁷ FIDLER, Stephen. The Euro's Next Battleground: Spain. *Wall Street Journal, Eastern edition*. [online].

Rafal Kierzenkowski¹⁰⁸ vyjmenovává negativa spjatá s přechodem na společnou měnu – dodatečné výdaje, resp. náklady spjaté s přijetím eura, a to konkrétně např. úpravu účetního systému, adaptaci bankomatů, vytištění bankovek, výrobu mincí atd. Země se tím zbavila svého autonomního monetárního systému a politiky měnového kurzu, který byl jinak využíván ke stabilizaci ekonomiky v případě asymetrických šoků – zejména, měl-li být tlumícím prostředkem. Dalším problémem bylo zaokrouhlování cen při jejich přepočtu, které často ve výsledku navýšilo původní cenu a vedlo v makroekonomickém měřítku k inflaci (viz Obr. 15).

Obr. 15: Vývoj míry inflace, míry nezaměstnanosti a tempa růstu GDP meziročně v letech 1990 – 2012 (v %)

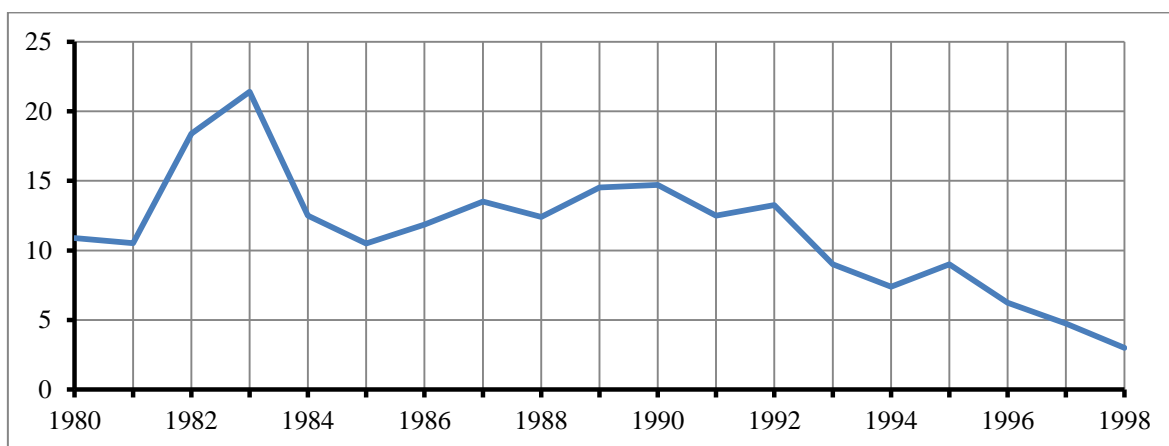
Zdroj: UNdata, vlastní zpracování

Již na konci minulého století zaznamenalo Španělsko pokles reálné úrokové míry (viz Obr. 16) pod reálný potenciální růst. Následně i díky nízké evropské úrokové sazbě začala pomalu vznikat nemovitostní bublina¹⁰⁹. Během první dekády 21. století se index cen nemovitostí více než zdvojnásobil. Nedostatečné domácí úspory však nebyly schopny pokrýt požadavky investičního boomu spjatého zejména se stavebnictvím a fiskální

¹⁰⁸ KIERZENKOWSKI, Rafal. *Preparing for Euro Adoption in Poland: OECD Economic Department Working Papers* [online], str. 65.

¹⁰⁹ Na svém vrcholu ve 45milionovém Španělsku stavělo svůj nový domov více lidí, než v té samé době dohromady v Německu, Francii a Itálii, tj. v celkově cca 200milionové populační skupině.

politika nenapomáhala v dostatečné míře eliminovat finanční schodek. Privátní sektor si proto začal půjčovat peníze u bank, aby byl schopen pokrýt nejen své výdaje spjaté s (bytovou) výstavbou (viz Obr. 17). Objem zadluženosti privátního sektoru během několika následujících let natolik narostl, až postupně způsobil hluboký státní deficit. Zhruba polovina z odhadovaného 1,3 milionu neprodaných domů byla zaevidována v účetních knihách regionálních bank a záložen, jelikož to byly právě ony, které se ve velké míře podílely na financování posléze nesplácených půjček.

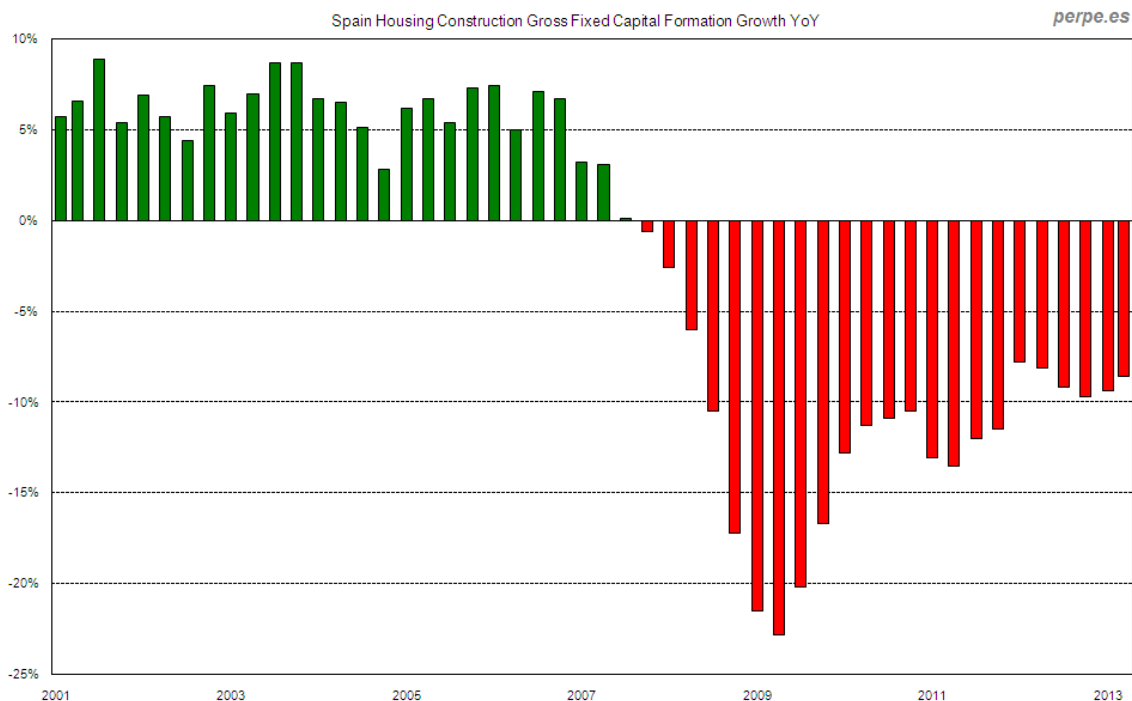
Obr. 16: Úroková sazba centrální banky Španělska, Banco de España, v letech 1980 – 1998 (v %) Zdroj: UNdata, vlastní zpracování

Jak popisuje Stephen Fidler¹¹⁰, Španělsko se v roce 2009 dostalo do nejhlubší finanční krize za posledních 50 let své historie s meziročním vývojem GDP ve výši -3,8 % (viz Obr. 15). Obratem se projevila zcela chybná koncepce pracovního trhu. I v dobách prosperity ve Španělsku nikdy neklesla míra nezaměstnanosti pod 8 %. Od počátku ekonomické krize v roce 2008 míra nezaměstnanosti nezadržitelně rostla¹¹¹ (viz Obr. 15). V průměru téměř 45 % mladistvých, resp. čerstvých absolventů nově vstupujících na trh práce nebylo schopno najít jakékoliv pracovní uplatnění. Průměrná hodinová mzda se přitom díky tlaku odborů i přesto navyšovala enormní rychlostí (viz Obr. 18), čímž se ekonomika stávala stále méně konkurenceschopnou. Důsledkem bylo další propouštění

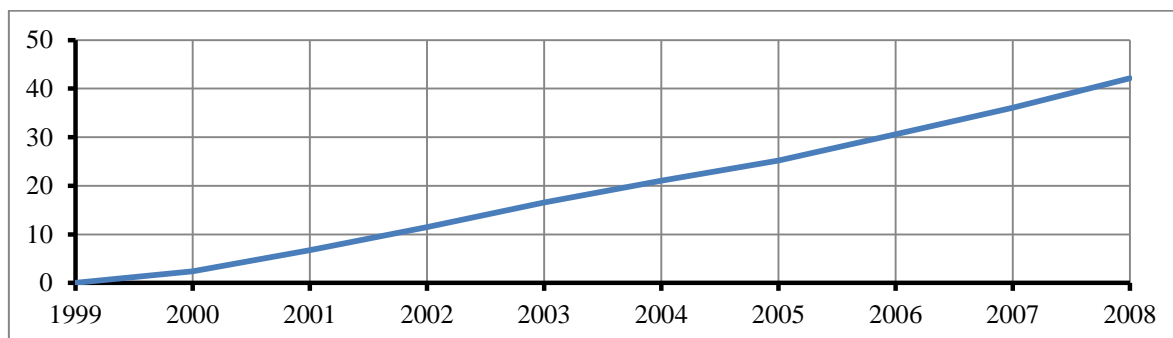
¹¹⁰ FIDLER, Stephen. The Euro's Next Battleground: Spain. *Wall Street Journal, Eastern edition*. [online].

¹¹¹ Každý nezaměstnaný dostával po omezenou dobu od státu měsíční podporu ve výši nejméně 1 000 eur, resp. okolo 1 350 eur.

a růst počtu nezaměstnaných vedoucí k novému prohloubení zadluženosti. Španělská soukromá i státní zadluženost vzrůstala v letech 2000 – 2008 každoročně o cca 14,5 %. Celkový dluh dosáhl na konci roku 2008 objemu 4,9 trilionů USD, tj. cca 342 % španělského GDP.

Obr. 17: Meziroční trend v hrubých kapitálových investicích do bydlení v letech 2001 – 2013 (v %) Zdroj: Inversión en vivienda en España desde 2001 / Investment in housing in Spain since 2001 | Perpe. www.perpe.es [online]. 2013 [vid. 2015-03-31]. Dostupné z: <http://www.perpe.es/2013/09/26/oc14513/>

Obr. 18: Meziroční nárůst průměrné hodinové mzdy v letech 1999 – 2008 (v %) Zdroj: UNdata, vlastní zpracování

Španělsko díky členství v eurozóně postrádalo ověřenou taktiku a nedokázalo na nově vzniklou situaci adekvátně reagovat. Nemohlo již jako před vstupem do eurozóny znehodnotit měnu, aby oživilo export a příliv zahraničních turistů, nemohlo ani ponížít úrokovou míru či použít monetární expanzi k investičním pobídkám, neboť toto všechno

spadalo mezi pravomoce Evropské centrální banky. Jedním z východisek bylo navýšení státních příjmů skrze prodej státních dluhopisů. Na počátku nového tisíciletí hodnotila ratingová agentura Standard & Poor`s úvěrovou spolehlivost Španělska stupněm „A“, tzn. jako bezpečnou, vysoce schopnou dostát svému finančnímu závazku, i když za nepříznivých ekonomických podmínek či za působení negativních vlivů v daném oboru následně lehce náchylnou ke zhoršení plnění příslibu.¹¹⁴ Avšak předešlé selhání řecké ekonomiky vyvolalo požadavek na navýšení úrokové míry.

Obavy o další vývoj španělské ekonomiky se nakonec potvrdily. Například pětileté pojištění 10 milionů eur ve vládních dluhopisech pro případ dlouhodobého nesplacení dluhu vystoupalo v době největší krize na více než sedmdesátinásobek původní částky¹¹⁵. Jak uvádí Karel Toman a ČTK¹¹⁶, v dubnu 2012 se propadl rating o dva stupně na BB+, tzn. dané investice byly označeny jako vysoce spekulativní, kdy dlužník čelí nepříznivým podmínkám a je pro něj komplikované předpovídat budoucí vývoj.¹¹⁷

Stephen Fidler¹¹⁸ dále vyjmenovává tři možnosti řešení nastupující krize:

- První skupina ekonomů se domnívala, že by vláda měla nechat všemu volný průběh.
- Naopak druhý segment ekonomů sdílel názor, že by vládní zásahy byly na místě ve formě škrťů ve vládních výdajích za doprovodu všeobecně nepopulárních opatření vedoucích k oživení nabídky zahrnující kompletní přestavbu rigidního trhu práce. Tento návrh byl brzy podpořen top managementem centrální banky Španělska.

¹¹⁴ *GUIDE TO CREDIT RATING ESSENTIALS: What are credit ratings and how do they work? Version 1.5* [online], str. 9.

¹¹⁵ Původní výše byla 2 350 eur, nově 171 750 eur.

¹¹⁶ TOMAN, Karel a ČTK. Španělská krize se prohlubuje. Klesá rating i ekonomika - Aktuálně.cz. *zpravy.aktualne.cz* [online].

¹¹⁷ *GUIDE TO CREDIT RATING ESSENTIALS: What are credit ratings and how do they work? Version 1.5* [online], str. 9.

¹¹⁸ FIDLER, Stephen. The Euro's Next Battleground: Spain. *Wall Street Journal, Eastern edition*. [online].

- Třetí myšlenkový směr navrhoval odloučení země od společné měny, díky čemuž by se mohla provést devalvace měny. Obnovila by se tak španělská konkurenceschopnost a ekonomika by se znovu nastartovala. Tato varianta se však jevila už od počátku jako nejnákladnější, málokterá evropská země by na ni ve skutečnosti opravdu přistoupila. Jakmile by vláda na veřejnosti naznačila tento záměr, rozpoutaly by se vlny hromadných výběrů z bank a nastal by obrovský finanční chaos.

Vláda se nakonec rozhodla pro navýšení daňových sazeb a škrty ve vládních výdajích s plánem dosáhnout do roku 2013 omezení deficitu státního rozpočtu na 3 % GDP, přičemž bylo predikováno dosažení maxima zadluženosti vlády v roce 2012 ve výši okolo 74 % GDP. Plán byl podroben ostré kritice socialistického předsedy vlády Luise Zapatera, který projevil silné obavy o stávající sociální programy. Ale objevily se i opačné názory odsuzující stávající nezodpovědný, velice zpohodlnělý životní styl Španělů, kdy se mnozí občané ve všem spoléhali na neutuchající péči státu¹¹⁹.

2.2 Imigrační otázka

1. května 1999 vstoupila v platnost tzv. Amsterodamská smlouva, podepsaná 2. října 1997, pozměňující Smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a některé související akty. Tato smlouva měla za úkol reformovat evropské instituce a připravit je na přistoupení nových členských států. Jednou z podstatných změn bylo vybudování policejní a soudní spolupráce v trestních věcech, díky čemuž byla prohloubena společná zahraniční a bezpečnostní politika poprvé nastolená již v Maastrichtské smlouvě.

Mezi základní svobody nejen občanů, ale i návštěvníků EU patří v současné době volný pohyb po území EU, který je zaručen Jednotným evropským aktem z roku 1986. Byla to

¹¹⁹ Lorenzo Bernaldo de Quiros, prezident madridské konzultační firmy *Freemarket International Consulting*, prohlásil, že Španělé stále „think like Cubans and live like Yankees“ (přemýšlejí jako Kubánci a žijí jako *Amíci* – překlad autorky), což je potřeba obratem změnit.

právě Amsterodamská smlouva, která zabudovala do právního systému EU Schengenskou smlouvu a která doplnila původní Smlouvu o Evropské unii – Maastrichtskou smlouvu a Smlouvy o EEC. Vytvoření Schengenského prostoru znamenalo naprostou eliminaci tradičních státních hranic u 13 z 15¹²⁰ tehdejších členských zemí EC, avšak na základě Amsterodamské smlouvy musel od té chvíle každý nový členský stát EC, resp. EU tuto zásadu bez výjimek přijmout. Jelikož mohl od této chvíle každý občan členského státu EC, resp. EU cestovat a přebývat naprosto svobodně v jakékoliv zemi EU, bylo nutno zahájit rozvoj jak azylové, tak imigrační politiky EC, resp. EU, bylo třeba sjednotit postupy v řešení problematiky nejen např. víz, udělování azylu, či imigrace, ale i terorismu.

Carlta Vitzthum¹²¹ ve svém článku cituje moto španělského předsedy vlády, José Maria Aznara, heslo jeho prvního funkčního období¹²² – „España va bien“¹²³. Dle Carlty Vitzthum se však ve skutečnosti Španělsku zas tak dobře nevedlo. Ekonomický růst se hlavně v první polovině 90. let 20. století zpomaloval, opakovaně vyvstaly problémy s rostoucí nezaměstnaností (obě viz

Obr. 19), zároveň povstala nová vlna Baskických teroristických útoků¹²⁴, zneklidňujícím způsobem narůstal počet imigrantů, nastaly diskuze týkající se mezd státních úředníků, v Evropě propukla nemoc šílených krav a objevily se i diplomatické spory se Spojeným královstvím týkající se zakotvené jaderné ponorky TIRELESS S-88¹²⁵ u Gibraltaru.

¹²⁰ Vyjma Spojeného království a Irska.

¹²¹ VITZTHUM, Carlta. Spain Searches For Direction After Election: Fresh Problems for Madrid Range From Terrorism To Mad-Cow Disease.

¹²² Tzn. v letech 1996 – 2000.

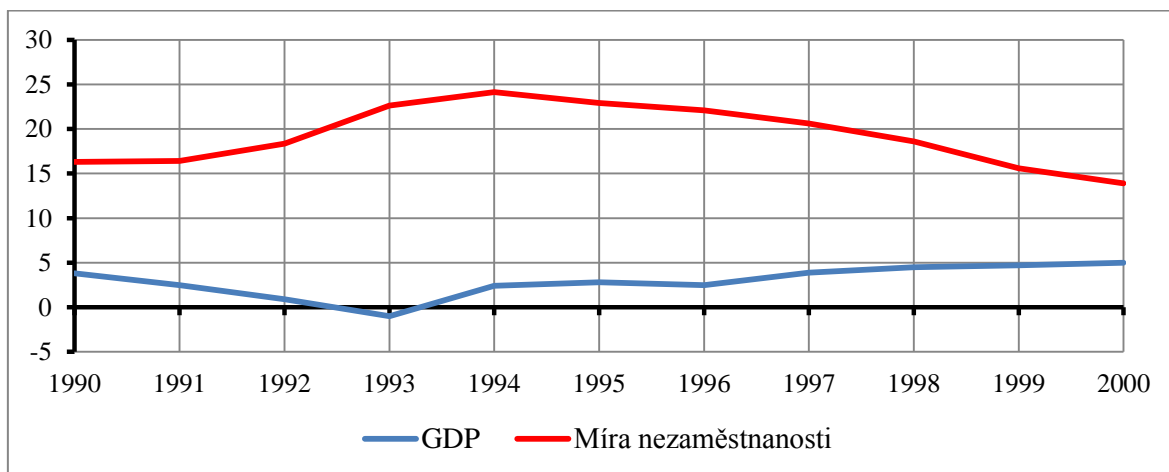
¹²³ Španělsku se dobře vede, autorský překlad.

¹²⁴ V roce 1996, po více než 20 letech, provedla baskická teroristická organizace ETA bombový útok na letišti v katalánském Reusu, při kterém bylo zraněno 35 turistů.

¹²⁵ Britský podmorský člun TIRELESS S-88 zakotvil na Gibraltaru 19. 5. 2000 z důvodu poruchy chlazení reaktoru a setrval zde po celý rok. Proti její přítomnosti protestovali zejména španělští ekologičtí aktivisté, jelikož se obávali úniku radioaktivní kapality z praskliny na jejím potrubí. Tatáž ponorka se

→ pokračování na další straně

Aznarova vláda se projevila jako velmi nemotorná v řešení všech tehdejších ožehavých otázek, za což byl kritizován mimo jiné generálním tajemníkem PSOE, José Luisem Rodríguezem Zapaterou.

Obr. 19: Vývoj míry nezaměstnanosti a tempa růstu GDP meziročně v letech 1990 – 2000 (v %) Zdroj: UNdata, vlastní zpracování

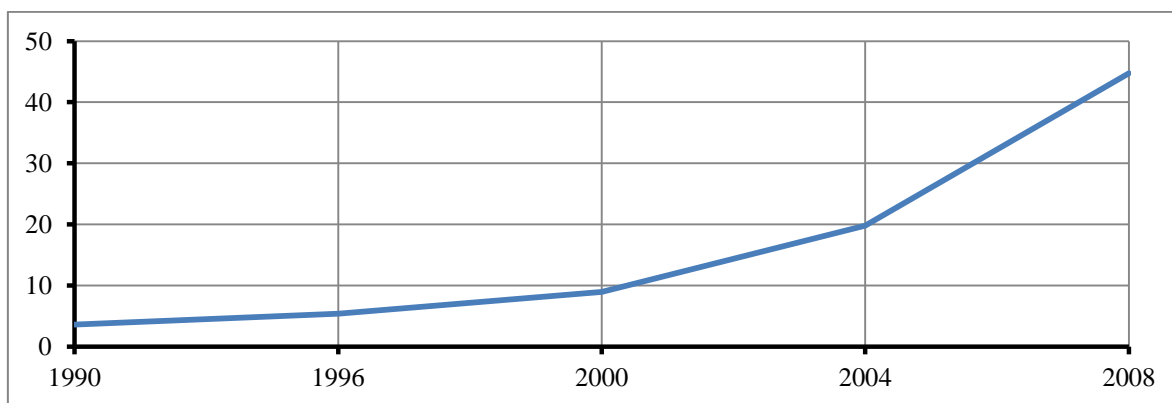
Počínaje 90. lety 20. století, po vstupu Španělska do Schengenského prostoru v roce 1991, byla španělská vláda donucena okolnostmi pokusit se co nejefektivněji vyřešit otázku integrace imigrantů. V té době již v zemi žilo mnoho přistěhovalců s i bez povolení k pobytu a do země stále vstupovalo čím dál více emigrujících cizinců, někteří z nich oficiálně žádající o azyl z důvodu hledání zaměstnání. Jak potvrzují ve své práci Cea D`Ancona a Valles Martinez¹²⁶, počet přistěhovalců s oficiálním povolením k pobytu se od roku 1990 rapidně navyšoval (viz Obr. 20) a Španělsko se stejně jako Itálie a sousední Portugalsko změnilo v tzv. imigrační zemi¹²⁷. Vzhledem k rostoucí nezaměstnanosti (viz

v roce 2004 opět přiblížila k gibraltarskému pobřeží a tento akt byl španělskou vládou označen za „nikoli přátelský“.

¹²⁶ CEA D`ANCONA, Maria Ángeles a Miguel S. VALLES MARTÍNEZ. *Evolución del racismo y la xenofobia en España: Informe 2009* [online], str. 62 – 63.

¹²⁷ V imigrační zemi převažuje počet imigrantů nad počtem emigrantů.

Obr. 19) se v řadách španělského obyvatelstva začaly vytvářet tlaky na vládu, která se proto rozhodla pro druhou regularizaci¹²⁸. Osoby do té doby ilegálně žijící na území Španělska mohly v tu chvíli požádat o udělení dočasného pracovního povolení. Počet žádostí o azyl však zaznamenal takový nárůst¹²⁹, že se vláda nakonec přiklonila ke zpřísnění podmínek udělování statutu azylanta a v roce 1994 vytvořila novelu azylového zákona. Od té chvíle mohli žadatelé o azyl podat svou žádost pouze v jedné zemi a důvody podání žádosti bylo možno prohlásit za neopodstatněné. Dle Hovorky¹³⁰ byly díky této novele hned v prvním půlroce od jejího přijetí zamítnuty dvě třetiny podaných žádostí.

Obr. 20: Počet imigrantů s oficiálním povolením k pobytu v letech 1990 – 2008 (ve statisících)

Zdroj: CEA D'ANCONA, Maria Ángeles a Miguel S. VALLES MARTÍNEZ. *Evolución del racismo y la xenofobia en España: Informe 2009* [online]. Madrid, 2009 [vid. 2015-03-22]. ISBN 987-84-8417-350-2.

Dostupné z:

http://www.elpais.com/elpaismedia/ultimahora/media/201003/02/espana/20100302elpepunac_1_Pes_PDF.pdf, str. 62 – 63; vlastní zpracování

Španělsko vždy představovalo díky své geografické poloze jednu ze základních vstupních bran do Evropy nejen pro ilegální imigranty ze severo-západní Afriky, tzv. Maghrebu¹³¹, ale i pro překupníky drog. Tyto jihoevropské hranice bylo proto třeba o to více kontrolovat v zájmu celé tehdejší EC. Španělsko se na základě toho v roce 1991 rozhodlo pro zavedení

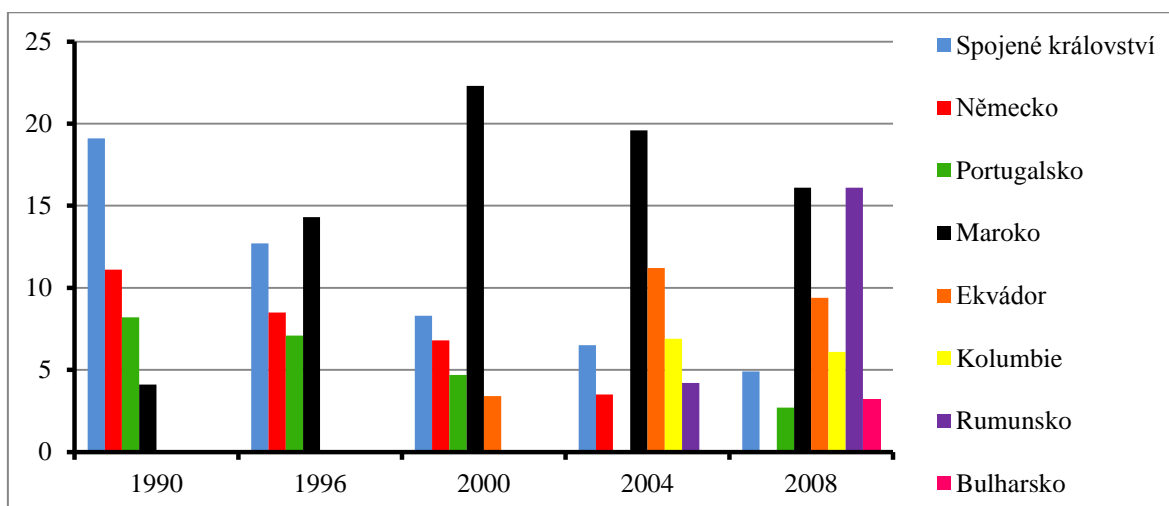
¹²⁸ Za první krok lze považovat zavedení Cizineckého zákona 7/1985.

¹²⁹ Maxima bylo dosaženo v roce 1993.

¹³⁰ HOVORKA, Radek. *Kdo ovlivňuje koho: španělská imigrační a azylová politika po vstupu do EU*, str. 32.

¹³¹ Maghreb zahrnuje státy severní Afriky ležící na západ od řeky Nil, tzn. Maroko, Alžírsko, Tunisko, Libyi, Západní Saharu a Mauritánie.

vízové povinnosti občanů Maghrebu a to i v případě krátkodobého turistického pobytu, což bylo zejména nelibě přijato zejména marockými úřady. Jak dále uvádí Hovorka¹³², ve snaze udržet si i nadále vzájemné dobré mezinárodní vztahy se Španělsko v rámci Akčního plánu pro Maroko následně podstatně zasadilo o návrhy, financování a realizaci celkem 16 různých projektů týkajících se např. podpory zaměstnanosti v Maroku, školení marockých policistů, či pořádání školení pro právníky zabývající se migrací. Z Obr. 21, ve kterém je zachyceno procentuální zastoupení jednotlivých zemí v celkovém počtu imigrantů v letech 1990 – 2008, však zjevně vyplývá, že veškerá opatření vůči Maroku (v tabulce černě) ve výsledku nebyla příliš účinná. Počet oficiálně evidovaných imigrantů totiž rostl až do roku 2000 téměř geometrickou řadou, přičemž reálná čísla mohla dosahovat i několikanásobných hodnot.

Obr. 21: Hlavní imigranti dle země původu v letech 1990 – 2008 (v %)

Zdroj: CEA D`ANCONA, Maria Ángeles a Miguel S. VALLES MARTÍNEZ. *Evolución del racismo y la xenofobia en España: Informe 2009* [online]. Madrid, 2009 [vid. 2015-03-22]. ISBN 987-84-8417-350-2.

Dostupné z:

http://www.elpais.com/elpaismedia/ultimahora/media/201003/02/espana/20100302elpepunac_1_Pes_PDF.pdf, str. 62 – 63; vlastní zpracování

Během Frankovy diktatury emigrovalo mnoho Španělů do Jižní Ameriky, konkrétně do Peru a Dominikánské republiky, kde byli veskrze vlídně přijati. O to větší bylo rozčarování tamějších vlád v roce 1993, když byla na jejich občany cestující do Španělska uvalena vízová povinnost. Je však třeba mít na paměti, že poměrně velká část španělských příjmů

¹³² HOVORKA, Radek. *Kdo ovlivňuje koho: španělská imigrační a azylová politika po vstupu do EU*, str. 28.

vyplývá právě z turismu. V 90. letech 20. století bylo proto udílení víz více než benevolentní.

Jak ilustruje Obr. 21, procentuální zastoupení jednotlivých zemí v celkovém počtu imigrantů prodělalo od roku 1990 změny. Nejprve převažovali přistěhovalci ze Spojeného království, Německa, Portugalska a Maroka, ale na základě postupného rozšiřování členských zemí EC byly jejich řady později významně doplněny o uprchlíky z Rumunska a Bulharska. Zejména imigranti z Jižní Ameriky a Maghrebu tradičně zastávali nejpodřadnější zaměstnání, která by leckterý Španěl odmítl vykonávat. I přesto se často stávali terčem nejrůznějších útoků.

Ionescu¹³³ zmiňuje nejprve případ tří vražd v malém zemědělském městečku El Ejido v provincii Almería (Andalusie) spáchaných dvěma marockými přistěhovalci v únoru 2000, z nichž jeden byl později prohlášen za duševně chorého. Desítky účastníků pohřebního pochodu postupně ničilo cokoliv, co bylo jen náznakem spjata s marockými imigranty – zázemí firem, obchody a bary počínaje, samotnými imigranty konče. Ozbrojené útoky pokračovaly po tři dny, přičemž místní policie na základě pokynu starosty nezasahovala. Majetek přistěhovalců byl beze zbytku zlikvidován. Přestože byl tento incident odsouzen Marockou ambasádou v Madridu, novináři, imigračními organizacemi, či Evropským parlamentem, zazněly zde nakonec hlasy tvrdící, že v Almerii nejsou bytí náznaky rasismu. Irish Times¹³⁴ dodávají, že se díky tomuto incidentu stalo El Ejido ztělesněním rasismu ve Španělsku. Přitom to byli právě zejména Maročané, Alžíráné a Senegalci, kteří byli jako jediní od konce 80. let minulého století ochotni zastat tu nejpodřadnější, špatně placenou práci v místních velkokapacitních sklenících.

¹³³ IONESCU, Marcel. *Correlates of anti-immigrant prejudice in 1990s Spain*, str. 2.

¹³⁴ Fanning the flames Instead of welcoming the much-needed labour supply which its growing Moroccan immigrant community brings, the Spanish town of El Ejido is becoming synonymous with racism, as two recent killings spark a violent right-wing backlash. Paddy Woodworth reports from Andalucia on escalating racism, a story which echoes changing Irish attitudes to "outsiders": [CITY EDITION]. *Irish Times*. 25. března 2000.

Ionescu¹³⁵ dále popisuje kauzu afro-amerického trumpetisty Rodney Macka, který byl pouze na základě barvy pleti v lednu 2002 barcelonskou policií napaden, zbit a zajmut v domnění, že se jedná o zloděje aut. Četná poranění znemožnila muzikantovi zúčastnit se turné po USA, včetně koncertu v Madison Square Garden. Dle Amnesty International se nejednalo o ojedinělý případ, jelikož existují záznamy i o úmrtí imigrantů v policejní vazbě či o znásilňování zadržených žen samotnými policisty.

Posledním uvedeným ilustračním příkladem španělské xenofobie je v dizertační práci Marcela Ionesca¹³⁶ provokace španělských fanoušků během přátelského fotbalového utkání mezi Spojeným královstvím a Španělskem 17. listopadu 2004 v Madridu. Během uvedeného zápasu se postupně tisíce skalních přívrženců domácího Realu Madrid přidalo ke skandování posměšného sloganu adresovaného několika anglickým hráčům tmavé pleti¹³⁷. Tento incident rozlítl nejen celý anglický tým, Anglickou fotbalovou asociaci a britský tisk, ale i četné španělské organizace a fanoušky. Jak španělský, tak i britský předseda vlády vše následně označili za neakceptovatelné chování. Je trochu ironií, že zatímco Španělská fotbalová federace musela na základě těchto excesů zaplatit pokutu ve výši 100 000 švýcarských franků, samotný trenér španělské reprezentace, který svým rasistickým prohlášením před zápasem dav rozvášnil, dostal jen malou pokutu.

Joaquín Arango¹³⁸ potvrzuje data v Obr. 20: od roku 2000 se počet imigrantů navýšil více než čtyřnásobně. Dle OECD se Španělsko se svými cca 500 000 imigranty ročně dokonce dostalo na druhé místo¹³⁹ celosvětově v počtu přijatých imigrantů za rok. Díky rozkvětu španělské ekonomiky se dle Andrey Élteto¹⁴⁰ od poloviny 90. let minulého století až do

¹³⁵ IONESCU, Marcel. *Correlates of anti-immigrant prejudice in 1990s Spain*, str. 4.

¹³⁶ IONESCU, Marcel. *Correlates of anti-immigrant prejudice in 1990s Spain*, str. 4.

¹³⁷ Nejednalo se pouze o skalní fanoušky „ultra“ Real Madrid, šlo bez výjimky o muže, ženy i děti, kteří černošské hráče označili opicemi.

¹³⁸ ARANGO, Joaquín. *Exceptional in Europe? Spain's Experience with Immigration and Integration*, str. 2.

¹³⁹ Na první příčce je USA.

¹⁴⁰ ÉLTETO, Andrea. IMMIGRANTS IN SPAIN - THEIR ROLE IN THE ECONOMY AND THE EFFECTS OF THE CRISIS.

vypuknutí krize v roce 2008 vytvořilo na pracovním trhu 4,7 milionů nových pracovních pozic, zejména s požadavkem na nízkou kvalifikaci zaměstnanců, které bylo potřeba obsadit. Avšak díky neustálému stárnutí populace se nově objevil nedostatek obyvatel v produktivním věku ochotných pracovat. Příliv imigrantů byl tedy v těchto letech více než vítán. Vytvořil se tak koloběh, kdy se ekonomika země mohla díky přílivu zahraničních pracovníků o to více rozvíjet, vznikaly tak další dosud neobsazené pracovní posty, do kterých bylo třeba umístit nové zaměstnance, opět většinou osoby ze zahraničí. Na imigraci bylo v té době pohlíženo jako na něco moderního a i přes mírné obavy v některých segmentech populace nakonec veskrze mezi lidmi akceptováno jako cosi potřebného.

Jak dále zmiňuje Arango¹⁴¹, španělská vláda dokonce v roce 2000 uvedla v platnost a účinnost právní reformu týkající se práva na zdravotní péči, vzdělání dětí a v některých oblastech i na sociální dávky pro potřebné a to i pro nelegální přistěhovalce. Jedinou podmínkou bylo registrovat se do místní evidence obyvatel, na základě čehož žadatelé obdrželi průkazky zdravotního pojištění opravňující je a jejich děti k přístupu ke kompletní zdravotní péči a vzdělání. Dokonce i neregistrovaní přistěhovalci byli v nemocnicích ošetřováni a to bez následného nahlášení jejich pobytu policii. Tento neobvyklý krok, mnohými považován za základní kámen španělského integračního modelu, však neměl dlouhého trvání.

V dubnu 2012 odsouhlasila pravicová vláda Lidové strany, *Partido Popular*, novelu výše zmíněné reformy s platností od září téhož roku. Tato novela podmínila vydání průkazky zdravotního pojištění legálním pobytem a zapojením se do státního programu sociálního zabezpečení. Royo-Bordonada spolu s Díez-Cornellem a Llorentem¹⁴² uvádí, že tím bylo v případě ilegálních přistěhovalců zredukováno poskytnutí zdravotní péče jen na nezletilé, těhotné či lidi bezpodmínečně ohrožené na životě. Ve Španělsku se obratem rozpoutala vlna rozvášněných diskuzí. Odpůrci upozorňovali na porušení základních lidských práv,

¹⁴¹ ARANGO, Joaquín. *Exceptional in Europe? Spain's Experience with Immigration and Integration*, str. 5.

¹⁴² ROYO-BORDONADA, Miguel Ángel, Marcos DÍEZ-CORNELL a José María LLORENTE. Health-care access for migrants in Europe: the case of Spain. In: *The Lancet*.

novelu dokonce označili za téměř protiústavní, ohrožující základní hygienické předpisy a v otázce úspor rozpočtu jako zcela neúčinnou. Royo-Bordonada se svými kolegy nevidí v dané novele vládou proklamované úspory státního rozpočtu, ale naopak ve své stati varují před nárůstem vládních výdajů vyplývajících ze zanedbání preventivní a primární zdravotní péče u této vysoce ohrožené části populace. Dále tamtéž zdůrazňují možné zvýšené riziko šíření infekčních chorob v rámci celé španělské populace vyúsťující v pozdější nákladnější zdravotní péči a vytýkají tlak na porušování základních etických principů lékařského povolání zakotvených v Hippokratově přísaze.

Po zastavení ekonomického rozpuku se v létě 2007 automaticky očekával zvrát v přístupu k imigrantům. Blížící se krize se začala postupně projevovat zejména v sekundárním sektoru a to konkrétně ve stavebnictví. Keith Johnson¹⁴³ uvádí, že v rámci stavebního boomu probíhala v tehdejší Španělsku výstavba ve více než dvojnásobném objemu oproti běžnému průměru v EU zemích. Stavební rozmach na jedné straně přinesl zemi nebývalé bohatství – byla vybudována moderní síť dálnic a železnic, bytová výstavba zaznamenala enormní nárůst¹⁴⁴ a objevilo se nezanedbatelné množství nových veřejných staveb.

Arango¹⁴⁵ potvrzuje, že následné prasknutí stavební bubliny významně zasáhlo španělský bankovní systém. Úvěrová krize na sebe nenechala čekat a španělská ekonomika nejprve stagnovala a následně zaznamenala výrazný pokles. O co více se prohlubovala krize, o to více vyvstávaly obavy o nárůst xenofobie a napětí ve společnosti. Jak dále popisuje Arango¹⁴⁶, situace imigrantů se opravdu zhoršila, ale příčinou nebyl tlak ve společnosti, nýbrž způsob, jakým krize zasáhla trh práce a zejména sektor stavebnictví. V roce 2005, před dosažením vrcholu ekonomické prosperity země, bylo přibližně 36 % imigrantů-mužů zaměstnáno ve stavebnictví. Oproti přistěhovalým ženám, které zastávaly posty hlavně

¹⁴³ JOHNSON, Keith. *Politics & Economics: Solid Foundation Braces Spain; Building Boom Nears End, but Diversity Gives Companies Shelter.*

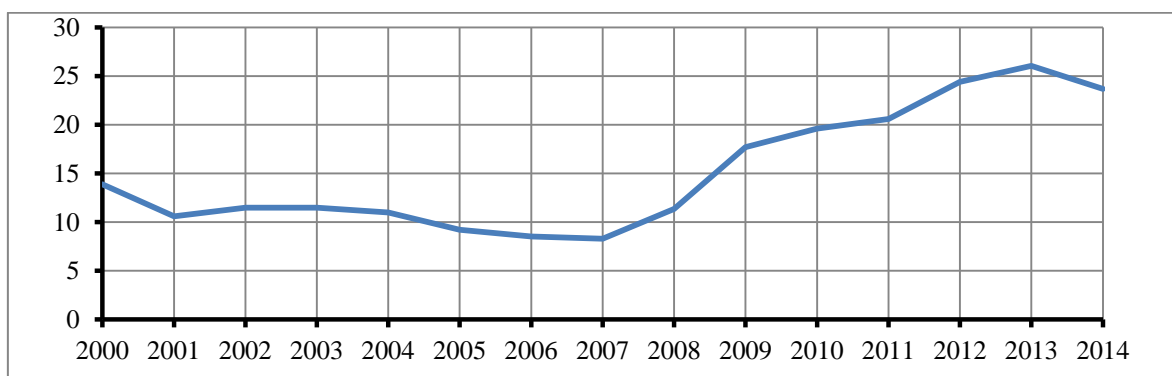
¹⁴⁴ Bytová výstavba v roce 2006 čítala na cca 750 000 nových jednotek, což bylo v přepočtu na jednoho obyvatele třikrát více než například v USA.

¹⁴⁵ ARANGO, Joaquín. *Exceptional in Europe? Spain's Experience with Immigration and Integration*, str. 6.

¹⁴⁶ ARANGO, Joaquín. *Exceptional in Europe? Spain's Experience with Immigration and Integration*, str. 6.

v sektoru služeb, právě těmto mužům společně s dalšími přistěhovalci zaměstnanými v průmyslové výrobě hrozila ztráta zaměstnání nejdříve a také nejvíce. Následné omezování rodinných rozpočtů a veřejných výdajů v průběhu krize však velkou měrou negativně ovlivnila i terciární sektor – sektor, ve kterém bylo do té doby zaměstnáno téměř 60 % cizinců, z čehož bezmála 90 % tvořily ženy. Neblahá situace brzy vyústila v astronomický nárůst nezaměstnanosti imigrantů¹⁴⁷. Vlna nezaměstnanosti zasáhla hlavně Maročany a Rumuny pracující ve stavebním sektoru. Než se však krize stala všeobecně zjevnou, neustálý příliv nových imigrantů vše nadále zhoršoval. Návrat imigrantů do své rodné země sice poté zaznamenal zvýšení oproti normálu, avšak majoritní většina navzdory neuspokojivé situaci na trhu ve Španělsku setrvala.

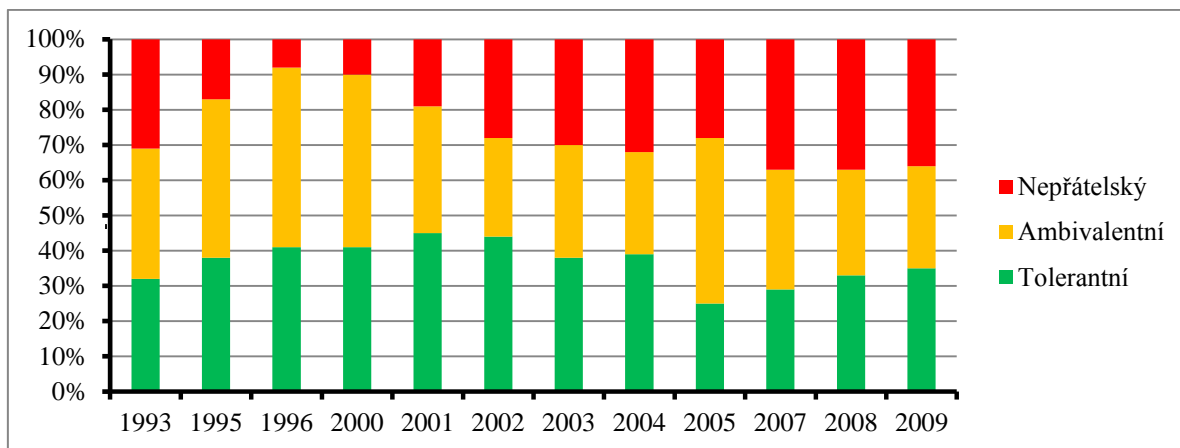
Ačkoliv celková nezaměstnanost silně ovlivněná vysokým podílem nezaměstnaných přistěhovalců v zemi od počátku krize v roce 2007 prudce narůstala (viz Obr. 22), přístup k imigrantům se během ní možná až trochu překvapivě o moc nezměnil (viz Obr. 23).

Obr. 22: Vývoj nezaměstnanosti v letech 2000 – 2014 (v %)

Zdroj: TRADING ECONOMICS | 300.000 INDICATORS FROM 196 COUNTRIES [online], vlastní zpracování

¹⁴⁷ V prvním kvartálu 2012 přesahovala tato nezaměstnanost 36 %.

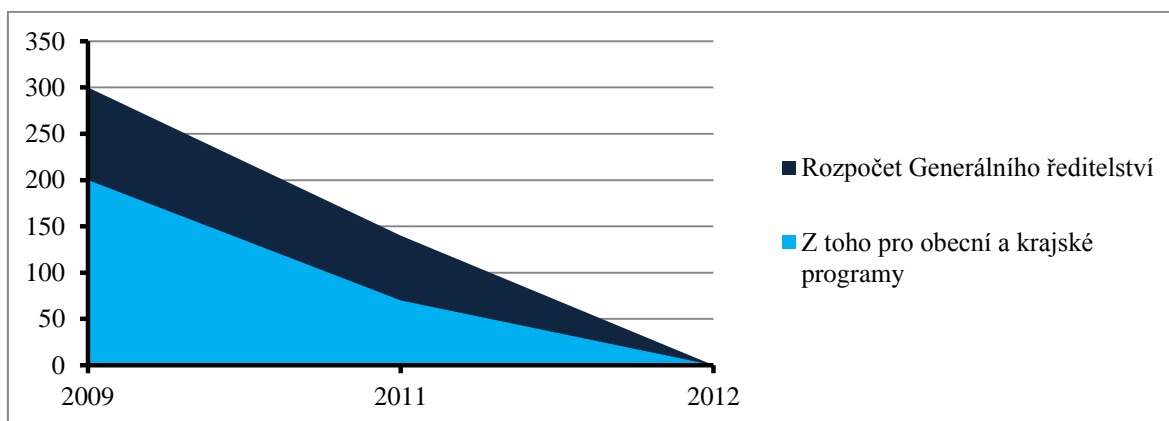
Obr. 23: Přístup Španělů k imigrantům v letech 1993 – 2009 (v % z celkového počtu obyvatel)

Zdroj: Ministerio de Trabajo e Inmigración, vlastní zpracování

V roce 2008 přistoupila španělská vláda spolu s dalšími zeměmi EU k plánu Asistovaných dobrovolných návratů do třetích zemí (*Plan de retorno voluntario 2008*), který byl spolufinancován Evropským návratovým fondem v rámci projektu ENF 2008–08. Jedná se tedy o poměrně nedávnou záležitost. Jak se uvádí ve studii nevládní neziskové organizace SOZE (Sdružení občanů zabývajících se emigranty), ve Španělsku „existuje několik právních předpisů, které počítají s institutem dobrovolného návratu; jeho legální definici však nikde nenajdeme. Mezi nejdůležitější předpisy z tohoto pohledu patří cizinecký zákon, naposledy novelizovaný v prosinci 2009, kdy byly zapracovány i nové požadavky evropské legislativy. Ten se zabývá předně obecně postavením cizinců ve Španělsku, jejich právy a svobodami, pobytem a působením v zemi, přičemž na několika místech zmiňuje i institut dobrovolného návratu. V souvislosti s ním je kupříkladu stanoveno, že vláda bude každoročně dohlížet na financování programů dobrovolného návratu osob, které o něj zažádají a které navrhnou projekty předpokládající jejich opětovné usídlení v zemi původu. Speciálním předpisem, věnujícím se přímo problematice dobrovolných návratů, je královský zákonný dekret 4/2008, o hromadném vyplacení příspěvku v nezaměstnanosti předem zahraničním pracovníkům ze třetích zemí, kteří se dobrovolně vrátí do svých zemí původu, ze srpna 2008, který je dále prováděn královským dekretem 1800/2008 z listopadu 2008. Tyto dekrety upravují tzv. Plán dobrovolného návratu, určený nezaměstnaným cizincům ze třetích zemí (nečlenských zemí EU), kterým by měl pomoci v a při návratu do

jejich zemí původu. Nicméně ani tyto předpisy definici dobrovolného návratu neobsahují.¹⁴⁸

Integrační programy hrazené z obecních a krajských rozpočtů vydržely fungovat v omezeném režimu způsobeném fiskální konsolidací až do roku 2011. Zatímco rozpočet Generálního ředitelství pro integraci imigrantů čítal celkem v roce 2009 více než 300 mil. eur., z čehož bylo 200 mil. eur alokováno k podpoře obecních a krajských programů, v roce 2011 byl zredukován na 140 mil. eur, z čehož bylo 70 mil. eur vyhrazeno na podporu těchto obecních a krajských programů, a v následujícím roce se již na tyto programy nedostala žádná finanční podpora (viz Obr. 24).

Obr. 24: Rozpočet Generálního ředitelství pro integraci imigrantů v letech 2009 – 2011 (v mil. eur)
Zdroj: ARANGO, Joaquín. *Exceptional in Europe? Spain's Experience with Immigration and Integration*, vlastní zpracování

The *Hindustan Times*¹⁴⁹ popisují, jak v rámci ještě dokonalejší integrace přistěhovalců vznesl v roce 2006 Rodriguez Zapatero, tehdejší španělský socialistický Předseda vlády, návrh na zavedení práva volit v komunálních volbách i pro imigranty ze zemí mimo EU, tj. skupiny cca 2 milionů cizinců¹⁵⁰. Jejich volební právo mělo být platné od následujících voleb, tzn. od roku 2007. Do té doby mohli volit v komunálních volbách pouze imigranti

¹⁴⁸ STUDENÝ, Libor aj. *ASISTOVANÉ DOBROVOLNÉ NÁVRATY DO TŘETÍCH ZEMÍ: Komparace návratových systémů vybraných zemí EU a České republiky*, str. 156.

¹⁴⁹ Spain to give voting rights to non-EU nationals. *The Hindustan Times* [online].

¹⁵⁰ V té době mělo toto právo cca 900 000 cizinců ze zemí EU, mezi nimi díky bilaterální dohodě mezi Madridem a Oslem i všichni Norové.

z těch zemí, ve kterých mohli v komunálních volbách recipročně volit španělští emigranti, tzn. z Kolumbie, Peru, Argentiny a Ekvádoru. V plánu bylo podepsat totéž i s Bolivií, Chile, Paraguayí, Trinidadem a Tobagem, Uruguayí, Venezuelou, Burkinou Faso, Kapverdskými ostrovy, Jižní Koreou, Islandem a Novým Zélandem. Postupně se vše mělo na základě bilaterálních jednání rozšířit i na přistěhovalce z dalších zemí EU. Na základě informace z Xinhua News Agency – CEIS¹⁵¹ mohli v komunálních volbách v roce 2011 volit ti přistěhovalci s trvalým pobytem ve Španělsku, kteří tam bez přerušení žili během posledních 5 let. Tím se stalo Španělsko mezi členskými zeměmi jedinečným.

Arango¹⁵² uvádí, že procentuální zastoupení pracovní síly zastávané imigranty ve věkové skupině 20 – 44 let bylo v roce 2012 vyšší než u zbylé populace, konkrétně k 55,9 % imigrantů pouze 34,7 % španělských rezidentů. Na rozdíl od stálého obyvatelstva mají tito současní přistěhovalci také znatelně vyšší pracovní mobilitu, spotřebovávají méně veřejných služeb (zejména v oblasti zdravotnictví) a přitom významně přispívají k nárůstu GDP. Majoritní většina imigrantů přichází do země s cílem najít si nové zaměstnání či přidružit se k jinému rodinnému příslušníkovi již ve Španělsku pracujícímu. Pouze menšina sem míří jako žadatel o azyl či jako uprchlík. Většina současných imigrantů je tedy ekonomicky aktivních a tudíž v očích obyvatel vítaných jako přínosných pro soudobou společnost. Dle průzkumů provedených v nedávných letech mají proto Španělé tendenci dopřát přistěhovalcům stále více práv a benefitů¹⁵³ vyplývajících z jejich pobytu na území Španělska. A imigrantům už také díky tomu nejsou nabízeny jen ty pracovní posty, které jsou Španěly s pohrdáním odmítány. Současná vláda dokonce ustoupila od původních záměrů vlády předchozí přimět imigranty podepsat integrační dohodu, na základě níž by se museli obdobně jako ve Francii nuceně naučit oficiální jazyk země, respektovat španělské zvyky a tradice a v případě dlouhotrvající nezaměstnanosti se navrátit do své domoviny. Původní španělský nacionalismus se postupně vytrácí, objevují

¹⁵¹ 900,000 immigrants to vote in Spain's 2011 municipal elections. *Xinhua News Agency - CEIS* [online].

¹⁵² ARANGO, Joaquín. *Exceptional in Europe? Spain's Experience with Immigration and Integration*, str. 9.

¹⁵³ Například legálně praktikovat své náboženství, získávat co nejlepší zdravotní péči, atd.

se stále nové tendence k decentralizaci země¹⁵⁴. Autonomie jednotlivých provincií, resp. celých autonomních společenství je čím dál víc podporována.

2.3 Zásadní ekonomické reformy poslední dekády dle portálu *Doing Business*

Dle internetového portálu *Doing Business*¹⁵⁵ prošla španělská ekonomika od přelomu tisíciletí mnoha podstatnými reformami. V roce 2000 schválila v Lisabonu Rada pro obecné záležitosti EU 15stránkovou Evropskou chartu pro malé podniky, v níž zdůraznila důležitost malých podniků pro celkovou hospodářskou situaci každé členské země EU. V předmluvě charty označuje Erkki Liikanen (* 1950), komisař EU pro podnikání a informační společnost, malé podniky za páteř ekonomiky, jelikož tvoří „99 % podniků a jsou hlavním zdrojem pracovních míst, inovací a tvorby bohatství.“¹⁵⁶ Obsahem charty je stručný návod, co by měly členské státy a Komise EU udělat, aby bylo zlepšeno nejen ekonomické prostředí pro malé podniky. Jak se dále píše v Chartě, malé podniky „jsou na změny v podnikatelském prostředí ze všech nejcitlivější. Jako první se jich dotkne zatížení nadměrnou byrokracií, jako prvním se jim bude lépe dařit, pokud dojde k omezení administrativních bariér a pokud bude jejich úspěch doceněn. (...) Malé podniky je nutné považovat za hlavní hybatele inovace, zaměstnanosti i sociální a místní integrace v Evropě. Je tedy nutné vytvořit nejlepší možné prostředí pro malé podniky a podnikání.“¹⁵⁷

Španělsko si tato doporučení vzalo za své. Jak je zmíněno ve výroční zprávě *Doing Business in 2005*¹⁵⁸, v roce 2003 se dostalo díky snaze o zavedení co nejjednoduššího vstupu nových ekonomických subjektů na španělský trh, způsobu sjednání úvěrů

¹⁵⁴ Hlavně u Katalánska a Baskicka.

¹⁵⁵ Business reforms in Spain - Doing Business - World Bank Group: www.doingbusiness.org [online].

¹⁵⁶ *Evropská charta pro malé podniky* [online], str. 4.

¹⁵⁷ *Evropská charta pro malé podniky* [online], str. 7.

¹⁵⁸ *Doing business in 2005: removing obstacles to growth* [online], str. 1.

a nekomplikované možnosti ukončení podnikání mezi top 10 reformních zemí světa¹⁵⁹. Spolu s Belgií, Finskem, Norskem a Portugalskem vytvořilo pětici evropských zemí, které během posledních let významně zredukovaly náklady na podnikání. Mezi roky 2004 a 2005 klesl počet nutných kroků ke zřízení podnikání z 11 na 7 (viz Obr. 28).

Vláda také usilovala o dosažení co nejkratší doby potřebné pro registraci nemovitosti. Pokud celý proces přesáhl na základě prodloužení ze strany státu délku 15 dní, poplatky byly automaticky sníženy o 30 %.¹⁶⁰ Na základě nového Katastrálního zákona z roku 2002 bylo zaručeno lepší propojení mezi registrem nemovitosti a katastrálními úřady.¹⁶¹

Vymáhání dlužné částky bylo možno od roku 2000 provádět i mimosoudní cestou. Věřitel se s dlužníkem pouze za přítomnosti notáře dohodl na způsobu splácení, čímž se zredukoval čas uvedení dohody v platnost z déle než 1 roku na 3 měsíce.¹⁶² Na základě ratingu agentury Standard & Poor's se v roce 2004 dostalo Španělsko s 3 191 společnostmi kótovanou na burze s celkovou tržní kapitalizací ve výši 726,24 mil. USD na 7. místo ve světě mezi burzami cenných papírů.¹⁶³

V roce 2005 se dle výroční zprávy *Doing Business in 2006: Creating jobs*¹⁶⁴ Španělsko soustředilo na správu daní. Byla proto uvedena v platnost nová pravidla racionalizace auditů a odvolání, pokuty byly navýšeny. Tehdejší řešení přeshraničního obchodního styku umístilo Španělsko mezi 10 nejjednodušších na světě.¹⁶⁵ V případě exportu byla potřeba

¹⁵⁹ Top 10 reformních zemí je tvořeno Slovenskem, Kolumbií, Belgií, Finskem, Indií, Litvou, Polskem, Norskem, Portugalskem a Španělskem.

¹⁶⁰ *Doing Business in 2005: Removing obstacles to growth* [online], str. 34.

¹⁶¹ *Doing Business in 2005: Removing obstacles to growth* [online], str. 38.

¹⁶² *Doing Business in 2005: Removing obstacles to growth* [online], str. 47.

¹⁶³ *Doing Business in 2005: Removing obstacles to growth* [online], str. 50.

¹⁶⁴ *Doing Business in 2006: Creating jobs* [online], str. 48.

¹⁶⁵ Dalšími zeměmi bylo Dánsko, Švédsko, Německo, Finsko, Nizozemsko, Singapur, Norsko, Rakousko a Belgie.

vyplnit pouze 4 oficiální dokumenty.¹⁶⁶ Další ekonomický úspěch slavilo Španělsko v délce oddlužení – kompletní proces byl většinou vyřešen v intervalu do 1 roku. Naopak v Brazílii, Indii a Čadu bylo v té době třeba trpělivě vyčkat až 10 let.

Při ukončení činnosti naopak nejsou natolik pozitivní statistiky (viz Obr. 27). Celkové náklady na proces insolvenčního řízení se sice ponížily z 15 % na 11 % z celkové hodnoty kapitálu, ale průměrná délka insolvenčního řízení se od roku 2005 postupně prodloužila z 1 roku na současných 1,5 let a výtěžnost insolvenčního řízení klesla z původních 83,4 % na 71,3 % (v centech na USD).

Portál *Doing Business* se také zabývá regulacemi na trhu práce, jelikož situace na trhu práce má významný dopad na hospodářský růst a konkurenceschopnost země. Řízení trhu práce je považováno za potřebné z důvodu ochrany zaměstnanců v případech svévolného špatného zacházení ze strany zaměstnavatele a také pro zajištění dodržování kompletního znění pracovních smluv oběma smluvními stranami. Již v roce 2005 patřilo Španělsko dle výroční zprávy *Doing business in 2005: removing obstacles to growth*¹⁶⁷ mezi 10 zemí světa s nejpřísnějšími pracovní právními předpisy v oblasti pracovní doby¹⁶⁸.

Jak se píše ve výroční zprávě *Doing Business 2007: How to reform*¹⁶⁹, Španělsko se snažilo zjednodušit administrativu ve stavebnictví a od roku 2006 nevyžadovalo při zahájení stavební výstavby žádná jiná povolení kromě stavebního. Bylo také zavedeno pravidlo „tichého souhlasu“, díky kterému byla maximální lhůta na udělení povolení 90 dní. Na základě nového zákona museli notáři zpracovávat část své databáze pouze online, což

¹⁶⁶ Nejméně nutných dokumentů k vyplnění na světě, a to 3, mělo Dánsko, spolu se Španělskem pak se 4 kusy dokumentů následovalo Rakousko, Finsko, Německo, Norsko a Švédsko.

¹⁶⁷ *Doing Business in 2005: Removing obstacles to growth* [online], str. 28.

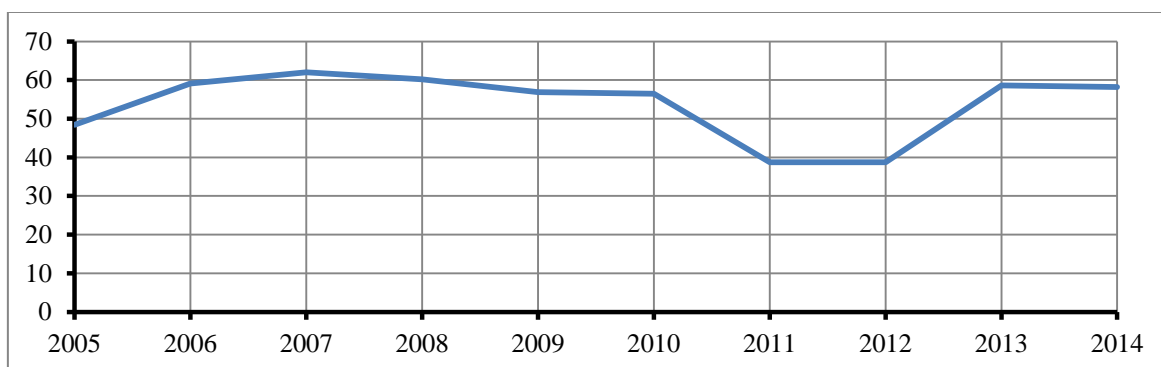
¹⁶⁸ Nejpřísnější pracovní právní předpisy zabývající se pracovní dobou v té době platily také v Brazílii, Řecku, Ukrajině, Venezuele, Portugalsku, Burkině Faso, Demokratické republice Kongo, Pobřeží slonoviny a Nigérii.

¹⁶⁹ *Doing Business 2007: How to reform* [online], str. 14.

v některých případech zkrátilo původní zbytečně dlouhé vyřizování až o 30 % času.¹⁷⁰ Počet odvodů daní pro malé podniky se zredukoval na 7 ročně,¹⁷¹ aby se však ihned v roce následujícím opět navýšil na 8.

Na základě výroční zprávy *Doing Business 2008: Comparing regulation in 178 economies*¹⁷² se v roce 2007 Španělsko zařadilo mezi 8 zemí celosvětově, které provedly reformy v oblasti zaměstnávání pracovníků. Zaměstnavatelé mohli díky těmto reformám měnit pracovní smlouvy na dobu určitou na pracovní smlouvy na dobu neurčitou, klesly nemzdové náklady na práci a na odstupné. Původně rigidní trh práce se stal flexibilnější a oproti předchozímu roku zaznamenal v červenci a srpnu 2007 více než dvojnásobný nárůst nahlášených změn spjatých s pracovními posty.¹⁷³

Sazba daně z příjmů právnických osob měla od roku 2007 klesající tendenci (viz Obr. 25), čímž se stalo placení daní pro firmy méně zatěžující. V roce 2010 byl dále zjednodušen odvod daní – daňové přiznání mohlo být vyplněno elektronickou cestou skrze vylepšený online systém. Platební systém byl zmodernizován.

Obr. 25: Vývoj sazby daně z příjmů právnických osob v letech 2005 – 2014 (v % z hrubého zisku)
Zdroj: Doing Business, vlastní zpracování

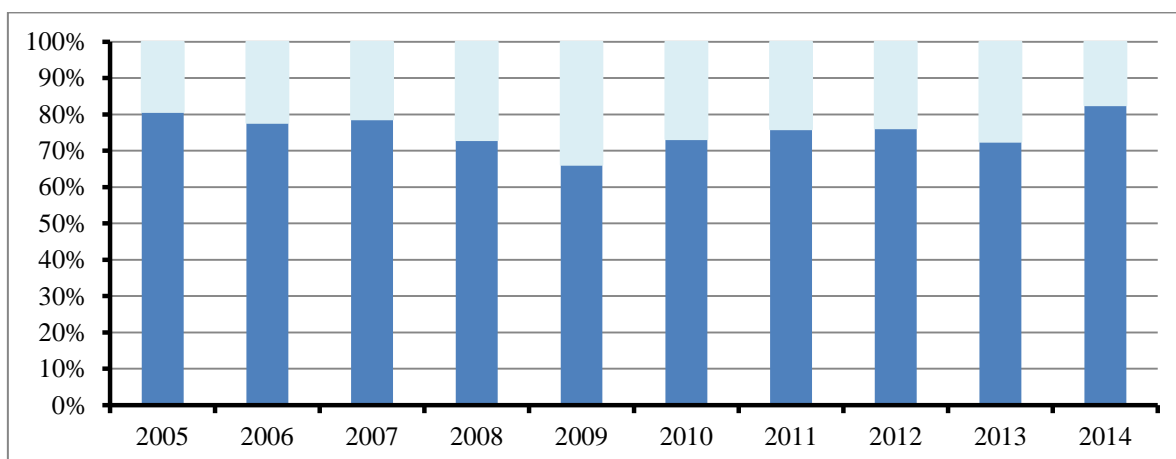
¹⁷⁰ *Doing Business 2007: How to reform* [online], str. 24.

¹⁷¹ *Doing Business 2007: How to reform* [online], str. 42.

¹⁷² *Doing Business 2008: Comparing regulation in 178 economies* [online], str. 4.

¹⁷³ *Doing Business 2008: Comparing regulation in 178 economies* [online], str. 21.

Od roku 2005 Španělsko postupně ztrácelo na celkovém hodnocení, ve kterém portál *Doing Business* každoročně posuzuje, jakou měrou vlády jednotlivých zemí světa svými zásahy do ekonomiky země přispívají k usnadnění veškerých podnikových procesů. Největší propad zaznamenalo Španělsko v roce 2009, tzn. po vypuknutí ekonomické krize v roce 2008, kdy z původní 30. pozice v roce 2005 spadlo na 62. pozici ze všech hodnocených zemí světa (viz Obr. 26 – reálná míra podpory španělské vlády je vyznačena tmavě modře vůči nejlepší variantě ve světě – bledě modře).

Obr. 26: Míra podpory podnikání vládou ve Španělsku vůči zbylým zemím světa v letech 2005 – 2014 (v %)

Zdroj: Doing Business, vlastní zpracování

Výroční zpráva *Doing Business 2009: Comparing regulation in 181 economies*¹⁷⁴ je poprvé rozšířena o data Mezinárodní organizace práce¹⁷⁵ týkající se míry dodržování základních, mezinárodně uznávaných pracovních práv v jednotlivých státech světa. Z dat vyplývá, že ve Španělsku funguje svoboda sdružování, lze kolektivně vyjednávat, je eliminována nucená a povinná práce a dětská práce je zakázána.

¹⁷⁴ *Doing Business 2009: Comparing regulation in 181 economies* [online], str. 149.

¹⁷⁵ *International Labour Organization, ILO*, byla založena v roce 1919. Jedná se o specializovanou organizaci OSN, která se zabývá prosazováním sociální spravedlnosti a mezinárodně uznávaných pracovních práv.

Jak je uvedeno ve výroční zprávě *Doing Business 2010 Cambodia: Comparing regulation in 183 economies*¹⁷⁶, navzdory snaze vlády se ve Španělsku vytvořil duální trh práce, který vždy znesnadňoval získat zaměstnání zejména lidem s nízkou kvalifikací, imigrantům a čerstvým absolventům bez předchozí praxe. Byli to právě tito obyvatelé Španělska, kteří nejvyšší měrou pocítili dopady krize v roce 2008. Jak je dále zmíněno tamtéž,¹⁷⁷ v roce 2008 bylo vydáno celkem 2 902 příkazů ke *concurso* (druh reorganizace podniku), což bylo o 183 % více než v předchozím roce. Počet insolvenčních řízení vzrostl v prvním kvartálu roku 2009 v porovnání s prvním kvartálem roku 2008 o 336 %¹⁷⁸. Opožděné podání návrhu na vyhlášení bankrotu bylo navíc nově podrobena sankčním pokutám ze strany státu.

*Doing Business 2011: Making a difference for entrepreneurs*¹⁷⁹ popisuje, jak globální krize vyvolala z důvodu narůstajícího počtu insolvenčních řízení a sporů o splácení dluhu v letech 2009 – 10 ve Španělsku právní a institucionální reformy. Aby byla zachována životaschopnost firem a eliminována automatická likvidace skomírajících firem, nové reformy se soustředily zejména na zlepšení stávajících postupů reorganizace firem či zavedení postupů zcela nových. V rámci vylepšení byl navýšen strop hodnoty dluhu pro možné urychlené řízení bankrotu z původního 1 milionu eur na 10 mil. eur, čímž se skupina tzv. urychlených bankrotů rozrostla o 70 % případů a zároveň se znatelně redukovaly celkové náklady procesu insolvenčního řízení, protože stačila pouze jedna návštěva insolvenčního správce místo původních třech.¹⁸⁰ Na základě reforem se zvýšila průměrná míra výtěžnosti a naopak ponížily celkové náklady na celý proces (viz Obr. 27). Španělsko si i díky těmto změnám meziročně polepšilo v hodnocení *Doing Business* (viz Obr. 26).

¹⁷⁶ *Doing Business 2010 Cambodia: Comparing regulation in 183 economies* [online], str. 25.

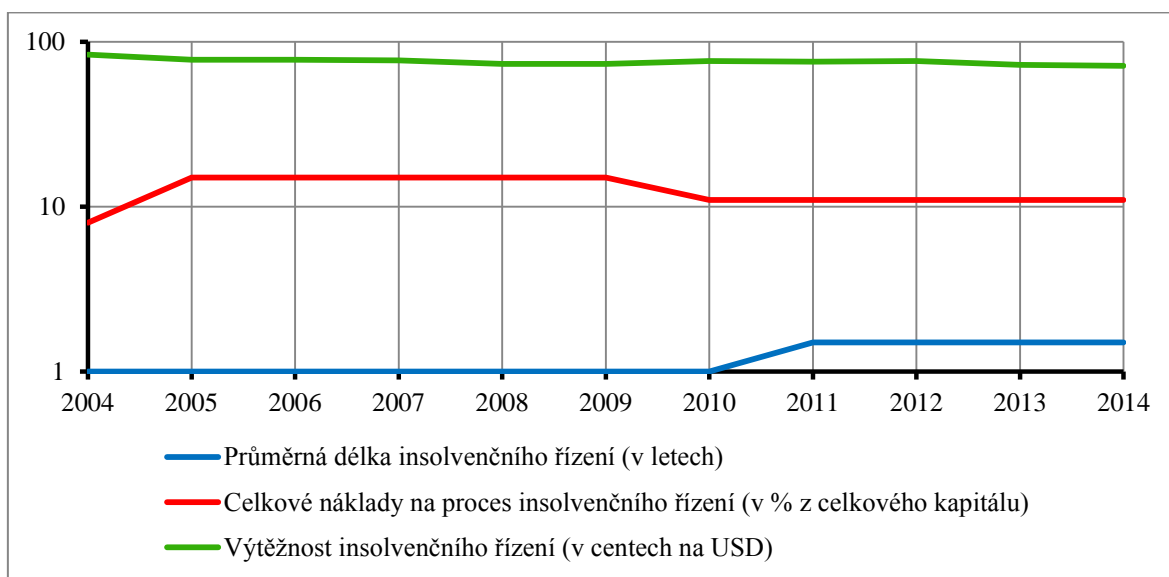
¹⁷⁷ *Doing Business 2010 Cambodia: Comparing regulation in 183 economies* [online], str. 60.

¹⁷⁸ Počet insolvenčních řízení v 1. kvartálu roku 2009 byl 1 558.

¹⁷⁹ *Doing Business 2011: Making a difference for entrepreneurs* [online], str. 2.

¹⁸⁰ *Doing Business 2011: Making a difference for entrepreneurs* [online], str. 82.

Zlepšení podmínek zahraničního obchodu bylo ve Španělsku poprvé výrazněji zaznamenáno v roce 2010. Nejen z důvodu redukce počtu potřebných obchodních dokumentů byly v témže roce španělské reformy ohodnoceny portálem *Doing Business* jako 9. nejlepší ve světě.¹⁸¹ „Pro účely podání celního prohlášení v obchodním styku se v zemích Evropské unie od 1. 1. 2011 používá již jen elektronické celní prohlášení, a to jak pro dovoz, tak i pro vývoz se zeměmi mimo EU. Tento doklad se i nadále nazývá JSD – jednotný správní doklad.“¹⁸²

Obr. 27: Délka, náklady a výtěžnost insolvenčního řízení v letech 2005 – 2015
Zdroj: Doing Business, vlastní zpracování

Ve Španělsku bylo také úsilí o regulaci trhu práce. V roce 2011 byla zkrácena výpovědní lhůta v případech propouštění pro nadbytečnost a z důvodu snahy o urychlení procesu a redukci nákladů byly novelizovány směrnice týkající se insolvenčního řízení. Novely zavedly možnost mimosoudního vyrovnání.

¹⁸¹ *Doing Business 2011: Making a difference for entrepreneurs* [online], str. 63.

¹⁸² Celní řízení. www.celnirizeni.cz [online].

Mezi další přínosné změny posledních let zařadil portál *Doing Business*¹⁸³ ulehčení procesu zahájení podnikání v roce 2012. Zřizovací výdaje poklesly a byl snížen i ze zákona určený minimální vstupní kapitál.

Za nepříliš šťastný krok se pokládá v roce 2013 udělení přechodného povolení možnosti přeměny pracovních smluv původně sjednaných na dobu určitou na smlouvy na dobu neurčitou, díky němuž se vzhledem k narůstající nezaměstnanosti (viz Obr. 22) zkomplikovala situace na trhu práce. Naopak za přínosné je považováno další zkrácení času potřebného pro import a to díky ustavičnému tlaku vlády na využívání elektronického podání celní deklarace. Komunikace mezi celními úřady a dalšími agenturami tím byla permanentně urychlována. V témže roce proběhla další jednání vedoucí ke zjednodušení insolvenčních řízení. Reorganizaci právnické či fyzické osoby bylo možno kdykoliv konvergovat na likvidaci. Soudce mohl sám určit, je-li majetek firmy v insolvenčním řízení nezbytný pro její další provoz. Vláda zaručovala vyšší ochranu dohod týkajících se refinancování podniku a v jasně specifikovaných případech poskytovala věřiteli úlevu z pobytu. Maximální délka pracovní smlouvy na dobu určitou byla zkrácena na 12 měsíců.

V následujícím roce byla se záměrem motivace vstupu nových ekonomických subjektů na trh provedena eliminace požadavku na obecní živnostenské oprávnění, které bylo do té doby třeba získat ještě před samotným zahájením provozu firmy. Vedle toho byl také urychlen zápis do obchodního rejstříku.

Jak je uvedeno ve výroční zprávě *Doing Business 2014: Smarter regulations for small and medium-size enterprises*¹⁸⁴, během posledních více než 5 let ekonomiky celého světa buď ponížily, nebo zcela eliminovaly náklady spjaté s nahlášením začátku podnikání. Španělsko postupně osvobodilo malé a střední podniky od zbytečně zatěžující daně z převodu nemovitosti a ze zdokumentovaných právních úkonů.

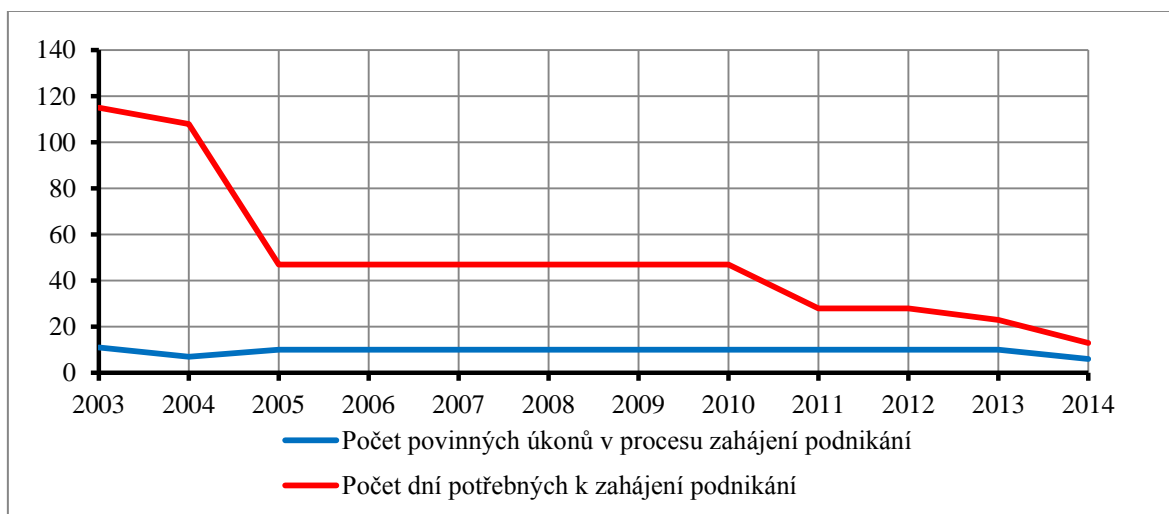
¹⁸³ Business reforms in Spain - Doing Business - World Bank Group: www.doingbusiness.org [online].

¹⁸⁴ *Doing Business 2014: Smarter regulations for small and medium-size enterprises* [online], str. 75.

2.4 Aktuální situace ve Španělsku

Novinky letošního kalendářního roku zahrnují uvedení elektronického online systému propojujícího veřejné instituce, čímž se ještě více zjednodušila registrace k obchodní činnosti. Daňová sazba z převodu nemovitostí byla snížena, aby se dal majetek snadněji převádět. Za účelem ponížení nákladů spjatých s platbou daně z příjmů byla zredukována statutární korporátní sazba daně z příjmů. Řešení úpadku je upraveno skrze nová pravidla pro mimosoudní restrukturalizaci, která obsahují zavedení provizí za předem připravenou reorganizaci. Celé insolvenční řízení se tak stává více veřejným.

Internetový portál *Doing Business*¹⁸⁵ ve svých výročních zprávách potvrzuje tendenci neustálého zjednodušování procedury zahájení podnikání (viz Obr. 28). Ještě v roce 2003 vše trvalo v průměru 115 dnů, postupně byl tento čas zkrácen na pouhých 13 dní. Počet povinných úkonů spjatých se započatím podnikání se však téměř nezměnil a setrvává již několik let na čísle 10 (také viz Obr. 28).

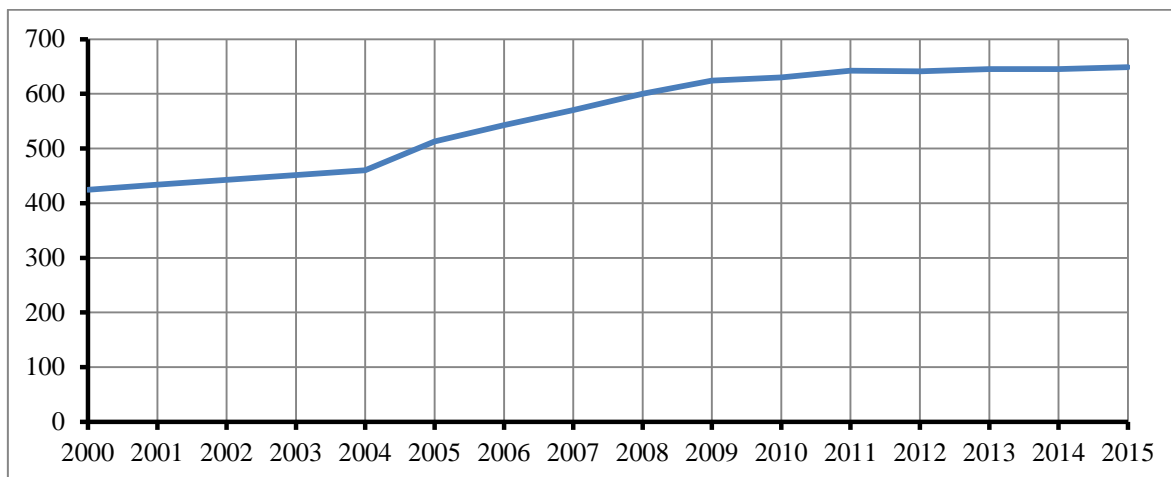

Obr. 28: Počet povinných úkonů během procesu zahájení podnikání a jejich celková délka v letech 2003 – 2014 (ve dnech)

Zdroj: Doing Business, vlastní zpracování

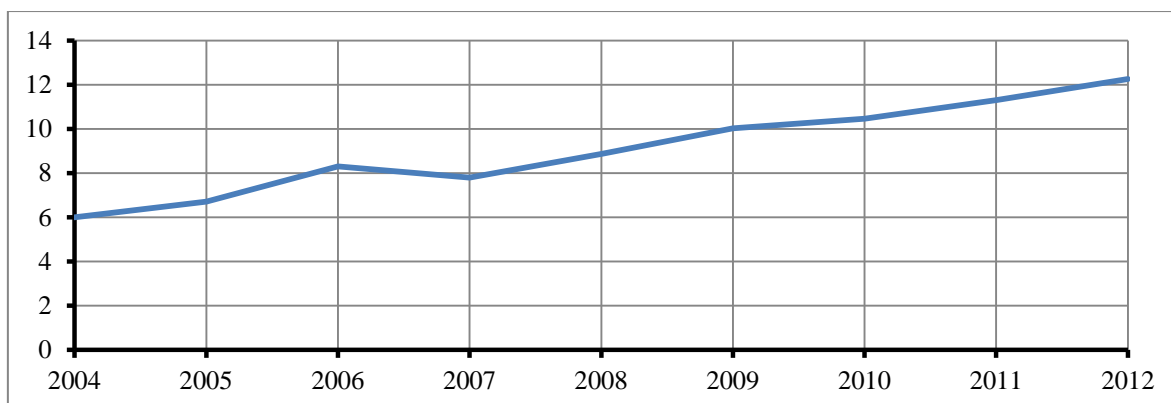
¹⁸⁵ Doing Business - World Bank Group: www.doingbusiness.org [online].

Jak se uvádí ve výroční zprávě *Doing Business 2015 – Going Beyond Efficiency*¹⁸⁷, v současné době je ve Španělsku zakázána smlouva na dobu určitou v oblastech dlouhodobých pracovních úkolů. Smlouva na dobu určitou může být uzavřena jen u krátkodobých úkolů, maximálně na dobu 12 měsíců a to i v případě obnovení smlouvy.

Obr. 29: Minimální mzda v letech 2000 – 2015 (v eurech)

Zdroj: GÓMEZ, M. V. El salario mínimo subirá 3,3 euros en 2015, hasta los 648,6 euros | Economía | EL PAÍS. *economia.elpais.com* [online], vlastní zpracování

Obr. 30: Procento zaměstnanců pracujících za minimální či nižší mzdu v letech 2004 – 2012 (v %)

Zdroj: MARS, Amanda. El porcentaje de trabajadores con salario mínimo toca el máximo en ocho años | Economía | EL PAÍS. *Economia.elpais.com* [online], vlastní zpracování

¹⁸⁷ *Doing Business 2015: Going beyond efficiency : comparing business regulations for domestic firms in 189 economies : a World Bank Group flagship report* [online].

Minimální měsíční mzda vzrostla dle portálu *WageIndicator.org*¹⁹¹ meziročně o 0,5 %, tj. o 3,3 eur, na 648,60 eur (viz Obr. 29), přičemž Amanda Mars tvrdí¹⁹², že celkový podíl zaměstnanců pracujících za minimální mzdu či za méně se od roku 2004 neustále dramaticky navyšuje (viz Obr. 30). Portál *WageIndicator.org*¹⁹³ dále uvádí fixní složky minimální měsíční mzdy a to následovně: náklady na stravu pro jednotlivce v závislosti na regionu ve výši 120 – 160 eur, náklady na bydlení pro jednotlivce jsou 300 – 350 eur, pro rodinu 450 – 500 eur, náklady na dopravu jsou vymezeny částkou 18 – 35 eur. Poměr minimální mzdy ku přidané hodnotě na zaměstnance je 0,31.

V případě sezónního nárůstu práce je povoleno po dobu maximálně dvou měsíců prodloužit počet odpracovaných hodin týdně na 50, maximální počet pracovních dnů v týdnu je 5,5. Příplatek za noční směnu je 25 % z hodinové mzdy, ale o svátcích nenáleží zaměstnancům dle zákona žádný nárok na příplatek a každý zaměstnanec má právo na 22 dnů placené dovolené ročně.

Zkušební doba může trvat maximálně 2 měsíce a to i v případě znovuoobnovení smlouvy. Výpověď pro nadbytečnost je ze zákona povolena. Naopak neexistuje ze zákona povinnost pro zaměstnavatele přeřadit nadbytečného zaměstnance na jinou pozici či ho nechat rekvalifikovat. Výpovědní lhůta v případě propuštění z nadbytečnosti pro zaměstnance s počtem odpracovaných let 1,5 – 10 je 2,1 týdne platu, odstupné v témže případě je ve výši 15,2 týdenních platů. Ve Španělsku funguje systém podpory v nezaměstnanosti. Pro stálé zaměstnance je zde systém zdravotního pojištění. Pracovními spory se zabývají soudy, probíhají soudní přelíčení. Hranice chudoby pro jednotlivce, resp. rodinu je stanovena na 40, resp. 130 eur měsíčně¹⁹⁴.

¹⁹¹ *Salary Checks – World Wide Wage Comparison – WageIndicator.org* [online]

¹⁹² MARS, Amanda. El porcentaje de trabajadores con salario mínimo toca el máximo en ocho años | Economía | EL PAÍS.

¹⁹³ Wageindicator.org – Living wages 50 plus Countries, Minimum Wages, National Poverty Line, Actual Salaries. *www.wageindicator.org* [online].

¹⁹⁴ Naposledy byla vypočtena v říjnu 2013.

Abdikací krále Juana Carlose I. se dne 18. června 2014 uzavřela jeho téměř 40letá vláda, aby následující den usedl na trůn jeho jediný syn, Filip VI. Španělský (* 1968)¹⁹⁵. Juan Carlos I. ve svém závěrečném projevu mimo jiné uznal špatnou ekonomickou situaci země, ze které se, jak popisuje Charles Powell¹⁹⁶, nebude lehké zotavit. Krize se dle jeho slov projevila nejen ve formě oslabení španělského hospodářství, ale mezi lidmi také vyvolala hlubokou nespokojenost s hlavními institucemi země. Juan Carlos I. dále potvrdil, že jeho demise měla za úkol otevřít dveře transformacím a reformám, které jsou v současnosti nutné provést. Nový král tedy bude nucen postavit se neblahému dědictví z let minulých - vysoké nezaměstnanosti zejména mladých lidí¹⁹⁷, celkovému špatnému ekonomickému stavu země a zachování španělské integrity v rámci EU.

Ihned v prvním roce své vlády se Filip VI. musí zabývat mimo jiné parlamentními volbami a referendem. V loňském listopadu proběhlo katalánské referendum¹⁹⁸, které bylo jak centrální vládou, tak i ústavním soudem od počátku považováno za nelegální. Následně se letos, 22. března, udály v Andalusii první malé parlamentní volby, které „vyhráli vládnoucí socialisté, kteří ve 109členném regionálním parlamentu získali 47 křesel. Konzervativní lidovci, kteří ve Španělsku vládou na celostátní úrovni, zaznamenali na druhém místě výrazný úbytek voličů. Protestní levicová strana Podemos¹⁹⁹ inspirovaná řeckou Syrizou skončila s 15 mandáty třetí. Hlasování může podle pozorovatelů předznamenat výsledek

¹⁹⁵ Plným jménem *Felipe Juan Pablo Alfonso de Todos los Santos de Borbón y de Grecia*. Ve svých 46 letech je nejmladším evropským monarchou a zároveň prvním španělským králem s univerzitním titulem. V posledních letech zastupoval svého otce na mnoha zahraničních cestách.

¹⁹⁶ POWELL, Charles. Royal headache: Felipe faces daunting challenges as king - BBC News.

¹⁹⁷ Téměř polovina absolventů je momentálně bez zaměstnání.

¹⁹⁸ Referendum proběhlo 9. 11. 2015, dostavilo se k němu cca 40 % oprávněných voličů a bylo jimi téměř jednohlasně požadováno osamostatnění Katalánska.

¹⁹⁹ Nejnovější levicová politická strana Španělska vznikla v lednu 2014 a za necelý rok rozšířila své řady na více než 300 000 členů, čímž se stala druhou největší politickou stranou země. Ve svém programu myslí mimo jiné na podporu drobných podnikatelů, slibuje podporu místním výrobcům a zemědělcům, souhlasí se španělskou integrací v EU a vystupuje proti Lisabonské smlouvě.

celonárodních voleb plánovaných na listopad.²⁰⁰ V květnu proběhne hlasování v dalších 13 španělských regionech, aby se na konci letošního roku přistoupilo k volbě nového španělského parlamentu.

Jak uvádí portál *BusinessInfo.cz*²⁰¹, 30. 9. 2014 přednesla španělská vláda parlamentu návrh státního rozpočtu na rok 2015. I nadále jsou v něm zmrazeny platy státních zaměstnanců, výše důchodů se také téměř nemění²⁰². Předpokládá se zvýšení domácí poptávky, růst GDP a vyšší příjmy z nepřímých daní (zejména DPH) a z daní ze zisku firem, což ve výsledku způsobí posílení státních investic²⁰³. Deficit státního rozpočtu by se měl snížit na 4,2 %, zatímco státní dluh poprvé v historii překročí 100 % GDP. V roce 2015 bude zřejmě vytvořeno cca 348 000 pracovních míst a tím by se míra nezaměstnanosti mohla zredukovat na 22,9 %, čímž by se snížily náklady na příspěvky v nezaměstnanosti.

2.5 Aktuální španělská obchodní bilance

Španělský zahraniční obchod se v současnosti orientuje hlavně na evropský, asijský a severoamerický trh. Meziročně byl zaznamenán pokles směrem na Střední východ, do Latinské Ameriky a Afriky (viz Obr. 31). Mezi nejvýznamější španělské zahraniční partnery patří již tradičně Francie a Německo (vše viz Obr. 32 a Obr. 33).

Nejvyšší meziroční nárůst exportu v roce 2014 zaznamenal automobilový sektor²⁰⁴ a sektor spotřebního zboží²⁰⁵, naopak vývoz surovin²⁰⁶ poklesl v loňském roce meziročně nejvíce.

²⁰⁰ Malé španělské volby: Podemos jsou v Andalusii třetí — Svět — ČT24 — Česká televize.
www.ceskatelevize.cz [online].

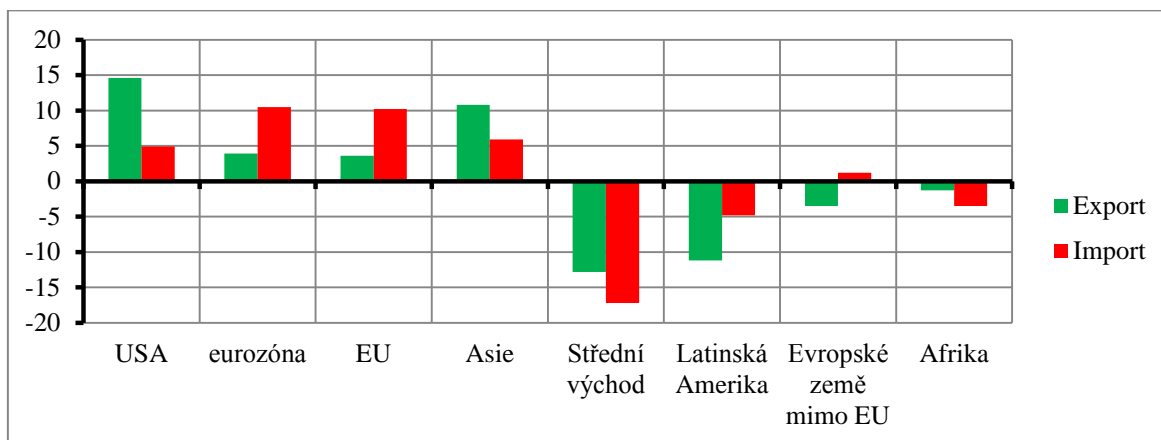
²⁰¹ Španělsko: Finanční a daňový sektor | BusinessInfo.cz. www.businessinfo.cz [online].

²⁰² Plánovaná valorizace důchodů bude pouze o legislativní minimum, tj. o 0,25 %.

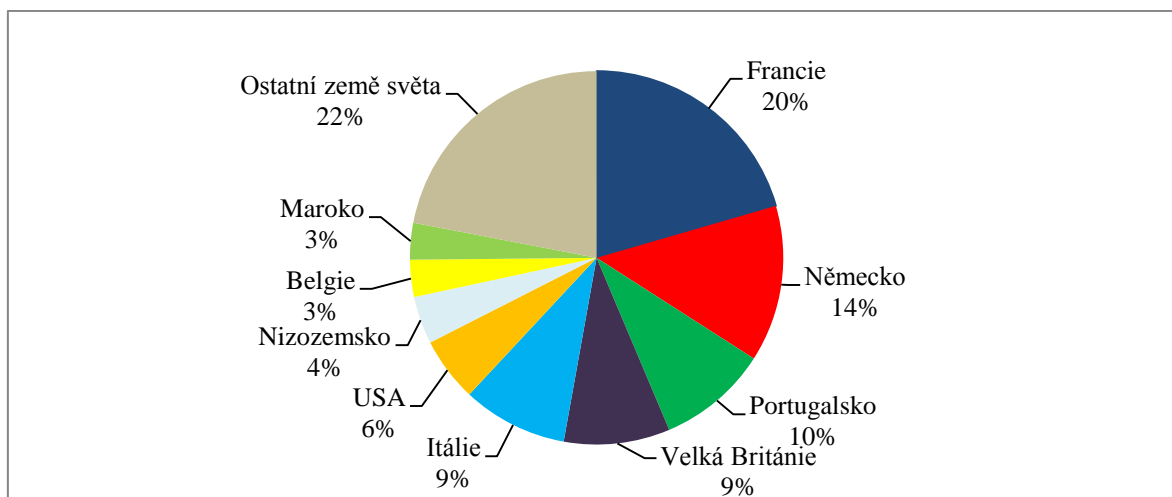
²⁰³ Položka sociálních služeb a veřejných statků bude zabírat z celkových státních výdajů 53,9 %, na boj proti nezaměstnanosti se plánuje vydat o 16,5 % více a státní příspěvky na bydlení se rozrostou o 9 %. Školství obdrží o 4 % vyšší rozpočet, zatímco věda a výzkum o 4,8 %. Státní investice do infrastruktury se navýší o 3,7 %, průmyslový sektor, zejména financování elektrické produkce, o 4,3 %.

²⁰⁴ V prvním pololetí roku 2014 se vyvezly automobily a součástky v hodnotě 24 mld. eur.

Celkově však export zpomalil a to zejména vlivem poklesu vývozu strojů a průmyslového zařízení.

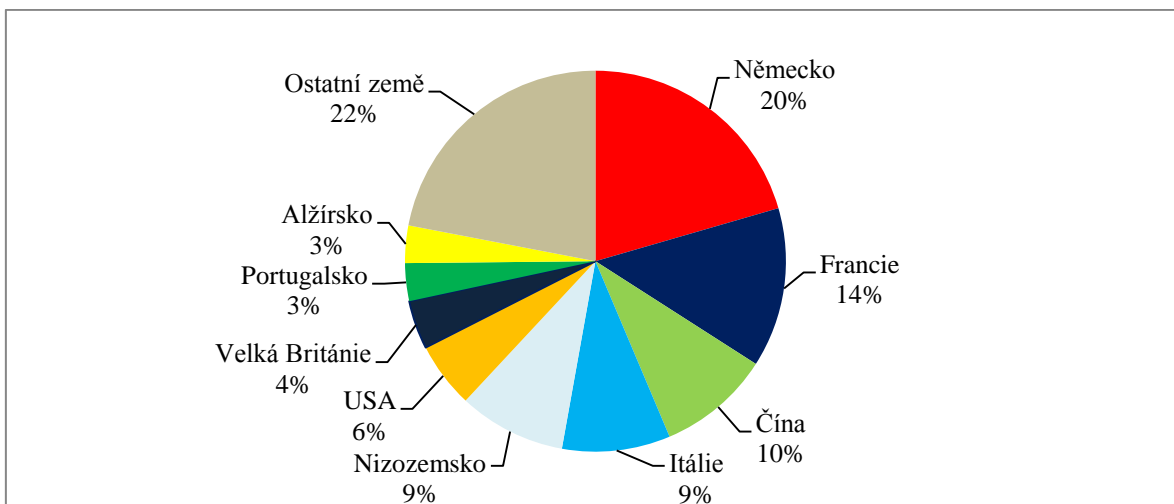
Obr. 31: Změny v teritoriálním vývoji zahraničního obchodu meziročně v letech 2013 a 2014 (v %) Zdroj: BusinessInfo.cz, vlastní zpracování

Obr. 32: Teritoriální struktura španělského exportu zboží a služeb v lednu - srpnu 2014 (v %) Zdroj: BusinessInfo.cz, vlastní zpracování

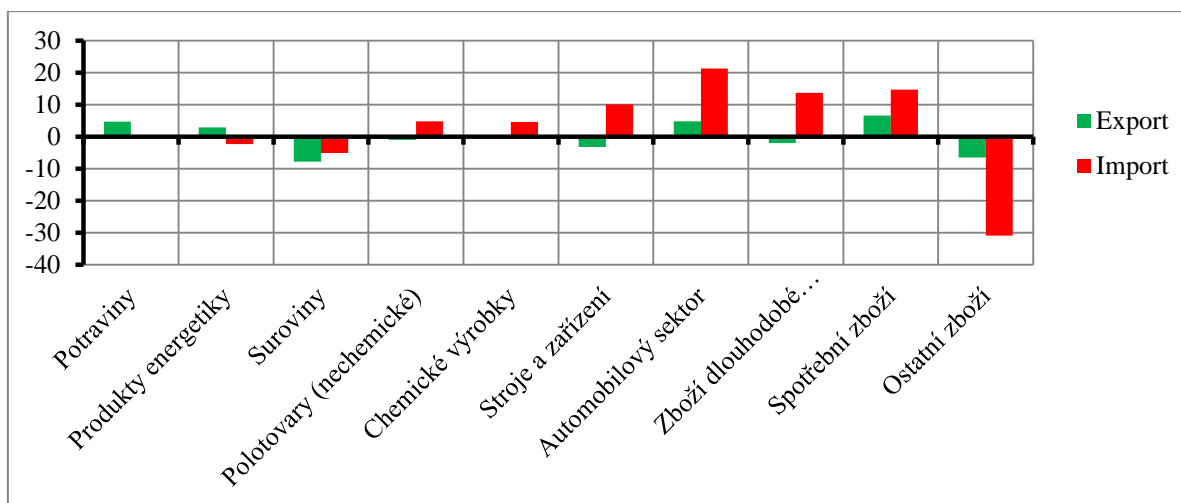
²⁰⁵ Hlavními exportními komoditami v oblasti spotřebního zboží byla obuv a konfekce.

²⁰⁶ Poklesl zejména export zvířat a rostlin do Itálie a Nizozemska.

Obr. 33: Teritoriální struktura španělského exportu zboží a služeb v lednu - srpnu 2014 (v %)
Zdroj: BusinessInfo.cz, vlastní zpracování

Španělsko vloni oproti roku 2013 navýšilo nejvíce objem dovozu automobilů a jiných vozidel, spotřebního zboží²¹⁰ a zboží dlouhodobé spotřeby, největší omezení importu lze vidět v sektoru ostatního zboží (vše viz Obr. 34).

Obr. 34: Vývoj komoditní struktury zahraničního obchodu meziročně v letech 2013 a 2014 (v %)
Zdroj: Zdroj: BusinessInfo.cz, vlastní zpracování

²¹⁰ Nejvíce se dovážely produkty konfekce z Číny, Bangladéše, Portugalska a Vietnamu.

2.6 Příklady současných úspěšných španělských firem

Navzdory finančním krizím a nepříznivému ekonomickému vývoji ve Španělsku stále existují prosperující firmy. Vzhledem k omezenému rozsahu diplomové práce budou zmíněny jen dvě spjaté s dopravou – *CESA*, relativně mladá firma působící v oblasti letectví, a *Talgo*, firma s bohatou tradicí v železniční dopravě. U obou je zjevný přínos členství Španělska v EU, jelikož obě působí na celosvětovém trhu.

2.6.1 CESA, Compañía Española de Sistemas Aeronáuticos S.A.

CESA je poměrně mladá španělská letecká společnost založená v roce 1989. Se svými přibližně 300 zaměstnanci se zařazuje mezi středně velké podniky. Sídlo firmy se nachází v Madridu a finální montážní linky v Seville. *CESA* také zaštiťuje letecká testovací centra v Seville a francouzském Toulouse. V současné chvíli je 60 % akcií drženo firmou *Airbus Defence and Space S.A.*, evropským leadrem v sektoru letectví, a zbylých 40 % patří *UTC Aerospace Systems*, dříve *Lucas Aerospace*, čelnímu světovému výrobcí podvozků letadel. Organizační struktura podniku je liniově štábní (viz Obr. 35).

Sortiment firmy je rozdělen do těchto obchodních oblastí: podvozky a jejich komponenty, hydraulické systémy, hydraulická ovládání ramp, palivové a pneumatické systémy, elektromechanické pohony, servis zařízení, výzkum a vývoj a do těchto programů: komponenty pro vojenská letadla²¹¹, komponenty pro civilní letadla²¹² a komponenty pro helikoptéry²¹³.

²¹¹ Např.: ovládací systém hydrauliky letounu KC390, hydraulický pohon mechanismů podvozku letounu A400M, ráhnový tankovací systém pro doplňování paliva za letu u letounů společnosti Airbus Defence and Space.

²¹² Např.: systém pro řízení letadel Skylander, pro AIRBUS France momentálně vyvíjí tlakový systém hydraulických nádrží.

²¹³ Např. kompletní podvozek vrtulníku Sikorsky S-92, pohon zámku vodní nádrže u hasičské verze vrtulníku Eurocopter EC225 Super Puma.

CESA nabízí zákazníkům kompletní služby počínaje prvotní konzultací, přes výrobu a dodávku produktu, technických publikací a úplným poprodejním servisem konče. Zaměstnanci mají k dispozici špičkové počítačové programy (např. CATIA²¹⁴, PLM²¹⁵ Software). Firma se snaží během výroby soustavně dodržovat zásady spolehlivosti²¹⁶, testovatelnosti, udržitelnosti a bezpečnosti²¹⁷. Ve spolupráci s dalšími firmami se *CESA* spolupodílí na výzkumu a vývoji. *CESA* je držitelem osvědčení AEO²¹⁸, které „je uděleno pouze spolehlivým a finančně stabilním hospodářským subjektům, které díky znalostem a orientaci v celní problematice skýtají zvýšenou míru záruk nejen Celní správě ČR, ale i ostatním celním správám členských států EU. Udělení osvědčení AEO proto poskytuje výhody nejen certifikovaným společnostem, ale rovněž i celním správám v rámci celé EU. Dalo by se tedy říci, že oprávnění AEO podstatně zjednodušuje procedury na obou zúčastněných stranách.“²¹⁹ Dodavatelský řetězec firmy je rozdělen mezi nákupní oddělení a oddělení outsourcingu výroby.

²¹⁴ *Computer-Aided Three-Dimensional Interactive Application*, konstrukční systém využívá...šný hojně zejména v leteckém a automobilovém průmyslu.

²¹⁵ *Product Life Management Software*, počítačový program zaměřený na správu životnosti produktů.

²¹⁶ Pro výrobek či zařízení, které se opravuje, je využívána statistická veličina „střední doba mezi poruchami“ (MTBF - *Mean Time Between Failures*), díky níž je možno vypočítat skutečný výrobní čas.

²¹⁷ Pomocí analytické metody FMEA (*Failure Mode and Effects Analysis*) identifikují místa možného vzniku vad při výrobě. Pro zabezpečení letové bezpečnosti používají mimo jiné BITE - *built-in test equipment*, vestavěný testovací systém.

²¹⁸ *Authorised Economic Operator*, Oprávněný hospodářský subjekt.

²¹⁹ E-Dovoz - Oprávněný hospodářský subjekt. www.e-dovoz.cz [online].

Obr. 35: Organizační struktura firmy CESA

Zdroj: Organigrama_en.jpg (JPEG obrázek, 740 × 343 bodů). www.cesa.aero [online]. 2015 [vid. 2015-04-24]. Dostupné z: http://www.cesa.aero/en/images/fotos/organigrama_en.jpg.

V současné době stojí za zmínku účast firmy do mezivládního projektu „Evropský extrémně velký dalekohled“ (E-ELT), ve kterém je zapojena i Česká republika. V rámci tohoto projektu by měl být v Chile na hoře Cerro Armazones v nadmořské výšce 3 060 m okolo roku 2020 uveden do provozu zatím největší dalekohled na světě.

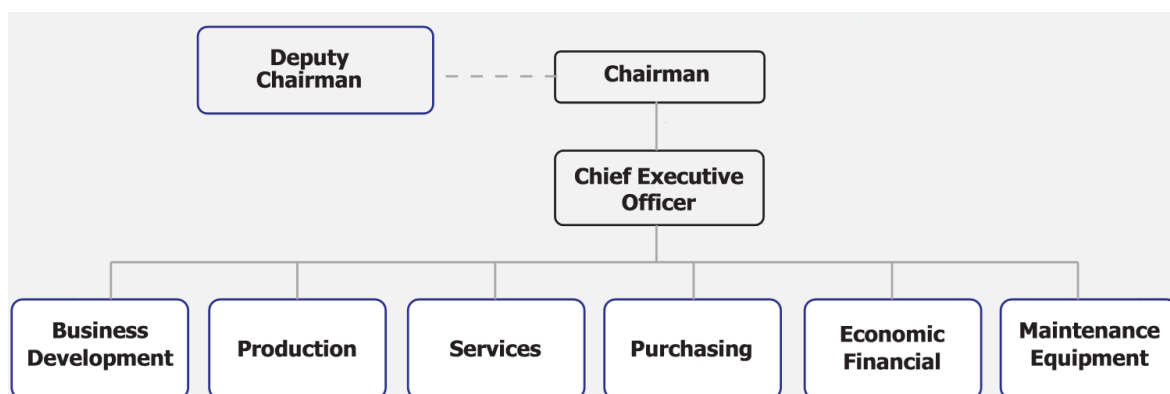
2.6.2 Talgo, Tren Articulado Ligero Goicoechea Oriol

Historie firmy *Talgo* zasahuje až do 40. let minulého století, kdy vznikla v důsledku vývoje inovačního lehkého kloubového konceptu vlaku. Jejich trojúhelníková struktura podvozku umožnila vytvořit jednonápravové vozy, čímž se významně snížila hmotnost vlakové soupravy, vozy mohly být neobyčejně nízké, od prvopočátku téměř bezbariérové, eliminovala se část energetických ztrát běžných v železniční přepravě a zvýšila se maximální možná rychlost²²⁰. Díky jednonápravovému systému se významně zredukovala možnost vykolejení soupravy, pokleslo opotřebení součástek a celkově se zlepšil komfort pro cestující, aniž by bylo zapotřebí velkých investic do změny stávající infrastruktury.

²²⁰ Původní testovací rychlost 75 km/h v roce 1942 se postupně navýšila na 380 km/h.

Sídlo firmy se nachází v Madridu, kde je i jedna z továren²²¹, základny jsou také v Barceloně a Málaze, pobočky a obchodní zastoupení nalezneme v Německu, Kazachstánu, Bosně a Hercegovině, Brazílii, USA, Rusku, Indii a Spojených arabských emirátech. Organizační struktura podniku je liniově-štabní (viz Obr. 36).

Sortiment firmy zahrnuje výrobu regionálních, meziměstských a vysokorychlostních osobních vlaků a jejich kompletní servis po celém světě. *Talgo* se řadí mezi světovou špičku. Více než 500 dodavatelů z 30 zemí zásobuje podnik nejrůznějšími komponenty, náhradními díly a železničním zařízením. V květnu 1987 byly vlakové soupravy integrovány do mezinárodní železniční sítě EuroCity. V současnosti jezdí jejich vlakové soupravy jak ve Španělsku, tak i v Portugalsku, Francii, Švýcarsku, Itálii, USA, Argentině, Kazachstánu a Uzbekistánu.

Obr. 36: Organizační struktura firmy Talgo

Zdroj: Diapositiva 1 – dossierEN.pdf. www.talgo.com [online]. 2014 [vid. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.talgo.com/pdf/dossierEN.pdf>.

Talgo splňuje v systému managementu jakosti standardy normy ISO 9001:2008, v otázce standardizace a systematizace výzkumu, vývoje a inovací ISO 166002:2006, v požadavcích na systém managementu kvality výrobců komponent pro železniční průmysl normu IRIS²²² a svářečí práce podléhají normě DIN EN 15085. V současnosti firma zavádí

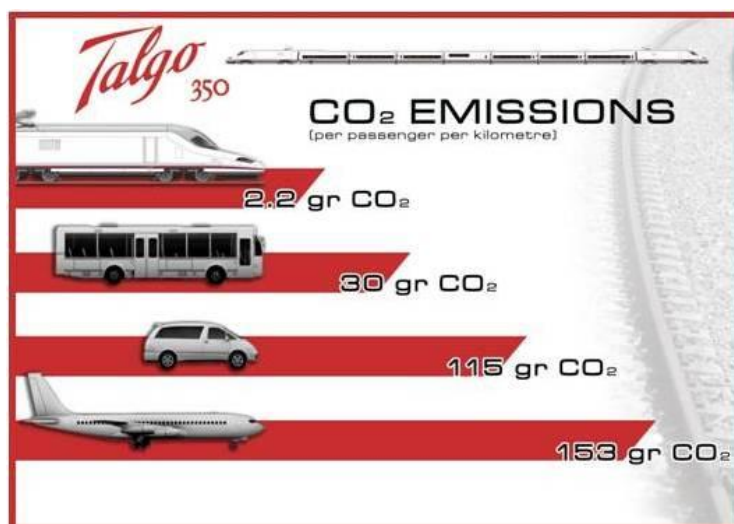
²²¹ Druhá továrna stojí ve španělské Álavě a další dílna v kazachstánské Astaně.

²²² *International Railway Industry Standard*, norma zahrnuje v plném rozsahu požadavky ISO 9001:2008 i principy ISO 9004:2009 a další zvláštní požadavky na systém managementu kvality, které jsou požadovány integrátory a provozovateli na železnici. Využívá se při certifikaci pro nezávislé posouzení

→ pokračování na další straně

certifikaci systému managementu bezpečnosti a ochrany zdraví při práci OHSAS 18001. Firma se také neustále snaží o udržitelný rozvoj např. minimalizací emisí CO₂ (viz Obr. 37) a dodržováním normy ISO 14001. Firma obdržela velké množství nejrůznějších ocenění.

Poslední novinkou je vysokorychlostní vlak AVRIL²²³ s maximální rychlostí 380 km/h. V březnu 2015 byl podepsán kontrakt se Saudskou Arábií o dodávce 6 vlakových souprav o 13 vozech v celkové ceně přesahující 200 milionů USD. V dubnu 2015 se firma prezentovala na největším asijském železničním veletrhu *Rail Solution Asia 2015* odehrávajícím se v Malajsii.

Obr. 37: Emise CO₂ (v gramech na pasažéra na km)

Zdroj: Consumoi.jpg (JPEG obrázek, 533 × 376 bodů). www.talgo.com [online]. 2013 [vid. 2015-04-26].
Dostupné z: http://www.talgo.com/img_montaje/consumoi.jpg.

schopnosti organizace plnit požadavky technické specifikace IRIS, zákazníků, požadavky předpisů a vlastních požadavků stanovených pro efektivní fungování všech procesů a neustálého zlepšování systému managementu kvality.

²²³ *Alta Velocidad Rueda Independiente Ligero.*

3. Manuál pro vstup podnikatelských subjektů na španělský trh

Španělsko patří mezi významné zahraniční obchodní partnery ČR. Agentura *Czech Trade*²²⁴, národní proexportní instituce založená Ministerstvem průmyslu a obchodu, zmiňuje velký nárůst²²⁵ českého exportu do Španělska a také nemalý objem španělských investic v ČR.²²⁶ Obě ekonomiky jsou otevřené a probíhá mezi nimi spolupráce zejména v automobilovém průmyslu, strojírenství a elektrotechnickém průmyslu²²⁷, případně dochází ke kooperaci „v rámci subdodávek u finančně náročných projektů v oblasti energetiky, vodohospodářství a ochrany životního prostředí, a to jak v latinskoamerickém regionu, tak ve státech střední a východní Evropy, Balkánu a SNS.“²²⁸ Pro podnikatelskou podporu je agenturou zřízena zahraniční kancelář v Madridu²²⁹, dále jsou k dispozici oboroví specialisté *Czech Trade*²³⁰. Madridská kancelář pravidelně připravuje prezentace českých firem za účelem nalezení nových odbytových možností, přičemž nejbližší veletrh proběhne na konci května 2015 v Bilb(a)u²³¹.

²²⁴ Španělsko | Evropa | Zahraniční kanceláře agentury CzechTrade | CzechTrade. www.czechtrade.cz [online].

²²⁵ Za poslední dekádu se objem českého exportu směřovaného do Španělska zvýšil více než 14 krát.

²²⁶ Telefonica, OHL, Grupo Roca, atd.

²²⁷ ČR exportuje do Španělska hlavně automobily Škoda, elektronické a optické přístroje, obráběcí a kovací stroje, chemické výrobky, sklo, jabloneckou bižuterii, pivo. Úspěchy narůstají u koupelnových systémů Ravak, gastronomických pomůcek Tescoma, válcovaného materiálu z Vítkovic a Ostravy a pneumatik Continental-Barum a Mitas.

²²⁸ Španělsko | Evropa | Zahraniční kanceláře agentury CzechTrade | CzechTrade. www.czechtrade.cz [online].

²²⁹ Současným vedoucím kanceláře je Petr Eichner (madrid@czechtrade.cz, tel.: +34-915-718-615, mobil: +34-637-484-040).

²³⁰ Viz: <http://www.czechtrade.cz/kontakty/oborovi-specialiste/>.

²³¹ Jedná se o Mezinárodní veletrh strojírenských subdodávek, SUBCONTRATACIÓN BILBAO 2015, kterého se mohou zúčastnit maximálně 4 české firmy. Za účastnický poplatek 30 000,- Kč (bez → pokračování na další straně

3.1 Šest prvotních kroků k založení podnikání

Portál *Spain Expat*²³² zmiňuje 6 základních kroků k zahájení podnikání ve Španělsku. Prvním doporučovaným krokem je vedle důkladného promyšlení obchodního názvu i jeho registrace u Španělského patentového a známkového úřadu (*Oficina Española de Patentes y Marcas*). Dále je nutno zvolit si právní formu podnikání (všechny aktuální varianty - viz Tab. 2 v Příloze B). Třetí krok zahrnuje formulaci podnikatelského záměru, se kterým ochotně pomůže tamější Obchodní komora (*Cámaras de Comercio*).

Financování podniku spadá do čtvrtého kroku. Pokud podnikatelský subjekt nemá možnost osobního financování, lze si stejně jako v ČR zažádat u banky o půjčku (*préstamo*). Podmínky úvěru jsou i zde ovlivněny mnoha faktory. Mezi podstatné aspekty patří např.: je-li žadatel španělským rezidentem, samotná výše úvěru, či existuje-li bankovní záruka. Délka splácení úvěru se pohybuje obvykle mezi 3 a 15 lety, splátky bývají měsíční, kvartální či půlroční. Podnikatelé si také mohou zažádat o grant (*subvenciones* nebo *ayudas*). Granty jsou vždy cílovány určitému průmyslovému odvětví či sektoru, za účelem vytvoření pracovních míst v konkrétních geografických oblastech Španělska, či pro zajištění zaměstnání lidí se specifickým handicapem. Na portálu pro malé a střední podniky, DGPYME (*Dirección General de Política de la Pequeña y Mediana Empresa*), je uveden kompletní seznam aktuálních vypsanych grantů pro jednotlivé španělské regiony²³³. Další variantou financování podniku jsou business angels investice²³⁴ (viz: *Red Española*

DPH)/podnikatelský subjekt bude mít každá firma připraveno mimo jiné zázemí na veletrhu, propagaci ve formě letáčků i webové prezentace a osobního asistenta pro jednání s obchodními partnery.

²³² Start a Business in Spain : Six Steps to Your Business in Spain: Spain Expat. www.spainexpat.com [online].

²³³ Ayudas e incentivos nacionales. www.ipyme.org [online]. 2015 [vid. 2015-04-30]. Dostupné z: <http://www.ipyme.org/es-ES/Financiacion/AyudasIncentivos/Paginas/AyudasCCAA.aspx>.

²³⁴ Jedná se o obdobu rizikového kapitálu. Individuální investor využívá vlastní kapitál k financování vybraných, dle jeho pohledu perspektivních, malých a středních podniků. Jeho cílem je zhodnocení vloženého kapitálu. Do firem vnáší i své know-how, podnikatelské kontakty, apod., tzn. skrze finanční → pokračování na další straně

de Business Angels) nebo krátkodobé půjčky - úvěrové linky (*cuenta de crédito* nebo *póliza de crédito*) se splatností obvykle 1 rok.

Jakmile je podnikateli známa cílová skupina zákazníků, potřebné vybavení podniku a ideální typ lokace, následuje doporučený pátý krok – nalezení konkrétního místa podnikání, sídla firmy. Prostory k pronájmu bývají ve Španělsku označovány např. *traspaso* (k přenechání), *en alquiler* (k pronájmu) či *local disponible* (volný prostor). Obdobně jako v ČR lze využít služeb realitního makléře, volné objekty k leasingu, pronájmu, či prodeji jsou také evidovány na internetových portálech typu *Fotocasa.es*.

Posledním krokem je zajištění potřebných licencí a povolení u příslušného obecního, regionálního (*ayuntamiento* nebo *comunidad autónoma*) či vládního úřadu. Je-li např. v Madridu zapotřebí provést stavební úpravy stávajícího objektu (interiéru, resp. exteriéru), demolici budovy či vystavět objekt nový, pak si musí daný zájemce obstarat v místě svého podnikání stavební povolení (*licencia urbanística*). Stavební povolení není naopak požadováno v případě drobných stavebních úprav (např. vymalování interiéru). Výše poplatku za povolení se odvíjí od plánovaného rozsahu stavebních prací. Přesně vymezené podnikatelské činnosti²³⁵ podléhají na úrovni regionů specifickým licencím (občas i vícero najednou), přičemž jsou některé z nich zpoplatněny.

Každý podnikatel si také musí u regionálních poboček Ministerstva práce a sociálních věcí zažádat o tzv. *Libro de Visita* a tuto „knihu oficiálních formulářů“ mít neustále k dispozici pro zápis pracovníka úřadu práce a sociálního zabezpečení provádějícího běžnou kontrolu podnikatelské činnosti. Zajištění si *Libro de Visitas* je poslední nutnou podmínkou zahájení podnikání ve Španělsku. Dále již veškeré podnikatelské aktivity záleží jen na záměrech a rozhodnutích jednotlivého subjektu.

podporu se také osobně angažuje na rozvoji dané firmy. Po uplynutí předem stanoveného období svůj podíl odprodává.

²³⁵ Například cestovní kanceláře, tetovací salony, opravny aut.

Ve spojitosti se zahájením podnikání si lze zároveň obstarat pracovní vízum (*Visado de Trabajo por Cuenta Propia*). Získání pracovního víza je podmíněno schopností se danou činností na území Španělska uživit, podnikatel musí mít dostatek finančních prostředků. Podání žádosti o pracovní vízum se provádí v domovské zemi.

3.2 Založení OSVČ ve Španělsku

Portál *BusinessInfo.cz*²³⁶ popisuje proces založení osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ; *Empresario Individual*). Ačkoliv většina malých podniků nemusí odvádět místní obchodní daň (*Impuesto de Actividades Económicas*), je vždy nejpve potřeba zaregistrovat se k ní u Obchodní a průmyslové komory *Cámara*. *Cámara* nabízí širokou škálu služeb podnikatelům, včetně pomoci se založením firmy a obstaráním potřebných financí. Dále je nutné podat prohlášení o založení podniku (*Declaración Censal de Inicio de Actividad*) a zapsat se k odvodům sociálního pojištění (*Seguridad Social*)²³⁷. Jak dále uvádí portál *BusinessInfo.cz*, přibližná délka procesu založení firmy ve Španělsku bývá v intervalu 36 dní – 3 měsíce a celkové náklady s tím spjaté se pohybují okolo 1 100 eur. Podrobný rozpis kroků, potřebného času, nákladů a spjatých institucí viz Tab. 3 v Příloze C.

Jak doporučuje Václav Vlk²³⁸ ve svém článku „Na co si dát pozor při podnikání ve Španělsku“, „nejvýhodnější jsou společnosti s ručením omezeným, *socieda limitada* nebo *sucursal* (tedy organizační složka neboli zastoupení zapsané v obchodním rejstříku). Jejich založení je mnohem jednodušší a lacinější, než si mnozí myslí (vychází se zde z toho, že minimální kapitál je 3 030 EUR), jednatelem může být občan ČR, neboť zde neexistuje

²³⁶ Pravidla pro podnikání ve Španělsku | BusinessInfo.cz. www.businessinfo.cz [online].

²³⁷ Platba sociálního pojištění je ve Španělsku velmi komplikovaná. Sazby a minimální a maximální vyměřovací základy jsou závislé na věku OSVČ a vykonávané činnosti. Přehled aktuálních sazeb je ke shlédnutí na oficiálních webových stránkách španělského Ministerstva práce a sociálních věcí. Nejčastější sazba je dle portálu *BusinessInfo.cz* ve výši 29,8 %, minimální vyměřovací základ 817,20 EUR a maximální 3 074,1 EUR.

²³⁸ VLK, Václav. Na co si dát pozor při podnikání ve Španělsku | Česká advokátní komora. www.cak.cz [online].

živnostenský rejstřík a prokazování sídla či výpisy z rejstříku trestů. Mnozí klienti však po vcelku jednoduchém založení pobočky zjistili, že řízení takové společnosti je z Česka nemožné či téměř neřešitelné. Přitom to lze poměrně snadno zařídit prostřednictvím právní kanceláře, která působí ve Španělsku a zároveň u nás. Není jich však mnoho. Podnikatelům mohou doporučit, aby se obrátili na českou ambasádu v Madridu, na kancelář CzechTrade v Madridu nebo na Českou advokátní komoru.“

Pokud si chce společnost sídlící v ČR vybudovat ve Španělsku svou pobočku či kancelář (*Sucursal* nebo *Filial*), je třeba mít na paměti, že mateřská společnost vždy plně zodpovídá za veškeré závazky svých poboček. Za předpokladu odděleného účetnictví může filiálka provádět jakoukoliv aktivitu. Ke zřízení pobočky je nezbytné obdržet potvrzení od španělské banky o převodu kapitálu na účet pobočky, získat potvrzení o založení mateřské společnosti, „přiložit stanovy společnosti společně se jmenováním ředitelů, předložit potvrzení o schůzce společníků či správní rady potvrzující rozhodnutí založit pobočku, uvědomit s předstihem *Dirección General de Relaciones Económicas Internacionales*²³⁹ v případě, že mateřská společnost sídlí v daňovém ráji²⁴⁰ a vyplnit jejich formulář D-1A, u obchodního rejstříku (*Registro Mercantil*) zaregistrovat veřejnou listinu o založení pobočky, obdržet daňové číslo pro mateřskou společnost jakožto daňového nerezidenta a daňové číslo i pro nově zřízenou pobočku, resp. kancelář.

Zatím pouze 32 % obyvatel Španělska nakupuje prostřednictvím internetu²⁴¹. Avšak v roce 2013 zaznamenalo online nakupování 3. největší nárůst mezi zeměmi EU a to celkem o 22,5 %²⁴². Dle průzkumu Online Business School, první obchodní školy online, je hlavní motivací k online nákupům pro španělské zákazníky pohodlí, cena a úspora času. Českým

²³⁹ Zkráceně *DIRECON*, Generální ředitelství pro mezinárodní hospodářské vztahy sídlící v Chile.

²⁴⁰ Pravidla pro podnikání ve Španělsku | BusinessInfo.cz. www.businessinfo.cz [online].

²⁴¹ Největší objem online nákupů probíhá v Dánsku a Spojeném království – 77 %, evropský průměr činí 47 %.

²⁴² Španělské nákupy online vzrostly o 22,5 % | Novinky | Informační servis | Služby | CzechTrade. www.czechtrade.cz [online].

obchodníkům se tedy ve Španělsku pomalu otevírá další distribuční cesta, která eliminuje veškeré výše zmíněné požadavky na založení OSVČ.

3.3 Španělský daňový systém

Španělský daňový systém zahrnuje stejně jako v ČR daně přímé (*impuesto directo*) a nepřímé (*impuesto indirecto*). Přímé daně se dále dělí na daň z příjmu fyzických osob (*impuesto sobre la Renta de las Personas Físicas – IRPF*)²⁴³, daň z majetku²⁴⁴, daň z nemovitosti (*impuesto sobre el patrimonio*)²⁴⁵, dědická (*impuesto de sucesión*) a darovací daň (*impuesto sobre donativo*)²⁴⁶, místní obchodní daň (*impuesto de actividades económicas*)²⁴⁷ a daň z příjmu právnických osob (*impuesto de sociedades – CIT*)²⁴⁸. Portál *BusinessInfo.cz* také uvádí, že „zvláštní pravidla odpisování platí pro aktiva používaná denně po dobu více než jedné běžné pracovní směny a pro aktiva nakoupená z druhé ruky. Příkladem může být metoda tzv. degresivních odpisů, kdy je povoleno u všech aktiv,

²⁴³ Jednotlivá autonomní společenství (*comunidades autónomas*) si mohou výši sazeb měnit.

²⁴⁴ Každé ze 17 autonomních společenství si stanovuje svou výši, v opačném případě platí standardní sazby v rozmezí 0,2 – 2,5 % z hodnoty majetku, při základní nezdanitelné hodnotě ve výši 167 129,45 eur. Předmětem daně je celková čistá hodnota majetku španělských rezidentů s výjimkou nemovitosti, ve které plátce daně bydlí, soukromého důchodového pojištění, duševního vlastnictví, atd.

²⁴⁵ Základem daně je katastrální hodnota, daň je uvalena místními úřady a výše je obvykle v rozmezí 0,3 – 0,4 %.

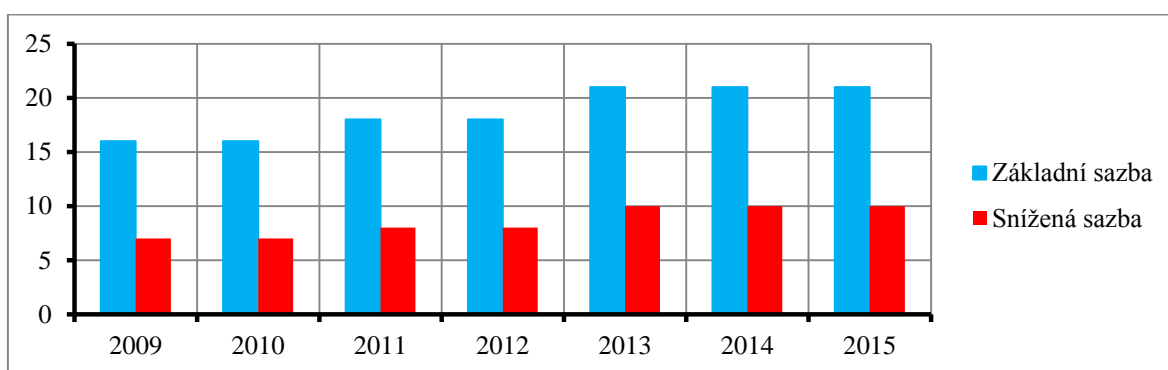
²⁴⁶ Jednotlivá autonomní společenství si mohou výši sazeb stanovit, v opačném případě platí státem stanovené sazby v intervalu 7,56 – 34 % dle hodnoty daru či dědictví, příbuzenského vztahu mezi dárcem a obdarovaným, resp. zůstavitelem a dědicem.

²⁴⁷ Podniky s ročním příjmem převyšujícím 1 mil. eur podléhají této dani. Každý podnik, tzn. nehladě na výši ročního obratu, je nutno přihlásit na obecním (v případě obce do 50 000 obyvatel) či městském úřadu (v případě města s více než 50 000 obyvateli, tzv. *ayuntamiento*). Sazba nemůže převýšit 15 % předpokládaného ročního zisku a plyne z aktivit společnosti a velikosti plochy, kterou zastavují budovy využívané k podnikání.

²⁴⁸ Daň z příjmu právnických osob je 28 % pro velké firmy a 25 % pro malé a střední podniky. Kritériem rozdělení je roční obrat, přičemž do 8 mil. eur ročně se považuje podnik za malý či střední.

s výjimkou budov a nábytku, amortizaci přesunout do prvních let jejich životnosti, kdy efektivní amortizace může být větší s tím, že k propočtu degresivních odpisů se použije koeficient, kterým se vynásobí účetní hodnota aktiv. Podniky, které si z technických důvodů přejí rychlejší odepisování svých aktiv, mohou požádat státní správu o stanovení speciálního odpisového plánu s vyššími ročními odpisovými sazbami.²⁴⁹

Nepřímé daně se člení na DPH (*impuesto sobre el valor añadido, IVA*)²⁵⁰ a daně spotřební (*impuestos sobre el consumo*)²⁵¹. Vývoj základní a snížené sazby DPH lze vidět na Obr. 38.

Obr. 38: Vývoj základní a snížené sazby DPH v letech 2009 – 2015 (v %)

Zdroj: Tabulka DPH v zemích Evropské unie - Komunitní portál účetních expertů. www.uctetnikavarna.cz [online], vlastní zpracování

²⁴⁹ Pravidla pro podnikání ve Španělsku | BusinessInfo.cz. www.businessinfo.cz [online].

²⁵⁰ Ve Španělsku je základní sazba DPH 21 % a týká se většiny druhů zboží a služeb, zatímco snížená sazba ve výši 10 % se vztahuje k lidské stravě, vodě, farmaceutickým výrobkům, domům v soukromém užívání, přepravě, hotelům, restauracím, divadlům, kinům a sportovním službám. Oproti ČR ve Španělsku existuje ještě nejnižší sazba ve výši 4 % a ta je uvalena na základní potřeby. Dodávky zboží a služeb související s pojišťovací a finanční činností, zdravotnictvím, výchovou, pronájmem nemovitostí na bydlení, atd. jsou zcela odproštěny od DPH. Na Kanárských ostrovech, v Ceutě a Melille se DPH nevybírá. Namísto toho je na Kanárských ostrovech zavedena všeobecná kanárská nepřímá daň – ICIG (*impuesto general indirecto Canario*), jejíž sazby jsou v rozmezí 0 – 35 %.

²⁵¹ Spotřební daň se vztahuje zejména na alkohol a alkoholické nápoje, pivo, paliva a zpracovaný tabák. Obdobně jako u DPH se nevyměřuje na Kanárských ostrovech, v Ceutě a Melille, přičemž se na Kanárských ostrovech odvádí daň z alkoholu a piva a v Ceutě a Melille daň za zpracovaný tabák. Ve Španělsku se platí daň za nákup konkrétně vymezených druhů vozidel (např. osobních) ve výši 12 %; u vozidel s objemem motoru 1 600 – 1 910 cm³ jen 7 % a na Kanárských ostrovech 6 %.

Jak uvádí portál *Spain Expat*²⁵², daňová pravidla podléhají různým řádům (*regímenes*) v závislosti na druhu podnikání. O radu týkající se daňové povinnosti a účetního výkaznictví lze ve Španělsku požádat daňové a finanční poradce, příp. obdobu našich finančních úřadů (*Agencia Tributaria*).

Václav Vlk²⁵³ dále zdůrazňuje rozdílnost české a španělské mentality. Jelikož tamější právní systém v některých základních pojmech koliduje s běžným českým výkladem, je vždy doporučována úzká spolupráce s advokátem znalým španělského právního řádu. Úspěšné působení na španělském trhu je také podmíněno znalostí španělštiny. Jak radí Vlk tamtéž, překladatel „stačí sice na obchodní jednání, ale již nikoliv na spolehlivé vyřízení právních záležitostí.“ Vnímání času je ve Španělsku odlišné od tuzemského - obvykle vše trvá mnohem déle, než jsme v České republice zvyklí.

Španělé jsou zvyklí uzavírat obchodní styky ústně, bez písemné smlouvy. Avšak dle Vlka²⁵⁴ je vždy prospěšné mít sepsanou alespoň základní smlouvu, tzv. *contrato*, pro případ nedodržení dohodnutých podmínek. Advokátní praxi mohou ve Španělsku vykonávat i méně zkušení advokáti, než na jaké jsme v ČR zvyklí, proto je vhodné eventuální soudní spor či přestupek na policii řešit ve spolupráci s právním zástupcem, jehož označují *procuradora*.

3.4 Podnikové účetnictví ve Španělsku

Faktury při dodávce zboží a služeb jiným podnikům musí mít vždy tištěnou podobu, jak zmiňuje portál *europa.eu*²⁵⁵. Roční účetní závěrka není zákonnou povinností, ale „podle

²⁵² Start a Business in Spain : Six Steps to Your Business in Spain: Spain Expat. www.spainexpat.com [online].

²⁵³ VLK, Václav. Na co si dát pozor při podnikání ve Španělsku | Česká advokátní komora. www.cak.cz [online].

²⁵⁴ VLK, Václav. Na co si dát pozor při podnikání ve Španělsku | Česká advokátní komora. www.cak.cz [online].

²⁵⁵ EUROPA - DPH: Pravidla a předpisy v EU - Vaše Evropa. europa.eu [online].

právních předpisů EU musejí všechny společnosti kótované na burze cenných papírů sestavovat konsolidované účetní závěrky v souladu se souborem mezinárodních standardů účetního výkaznictví (IFRS).²⁵⁶ Portál *europa.eu* dále uvádí, že španělské zákony dovolují vedení zjednodušeného účetnictví u malých a středních podniků za předpokladu, že daný podnik splňuje alespoň dvě z níže uvedených pravidel dva roky po sobě:

- celková aktiva firmy, která jsou navýšena o nesplacené finanční závazky, nedosahují 1 000 000 eur
- čistý roční obrat je nižší než 2 000 000 eur
- podnik zaměstnává v průměru méně než 10 zaměstnanců během daného finančního roku

3.5 Španělské zahraniční poptávky

Ještě relativně nedávno zmrazená poptávka domácností a firem na španělském trhu v důsledku ekonomické krize zaznamenala v prvních měsících roku 2014 opětovný pomalý nárůst a s ním se navrátila atraktivita tamějšího trhu i pro cizí ekonomické subjekty. V nejbližší budoucnosti lze nadále očekávat rozvoj španělského zahraničního obchodu, předpokládají se proto nové možnosti exportu i pro české podnikatelské subjekty.

Portál *BusinessInfo.cz*²⁵⁷ mezi perspektivní položky soudobého českého exportu do Španělska zařazuje již tradiční odvětví automobilového průmyslu a jeho komponentů. Exportéři se však mohou nově soustředit i na nabídku výrobních linek ve zpracovatelském (zejména potravinovém) průmyslu²⁵⁸, výpočetní a komunikační techniky a výrobků sloužících k modernizaci vybavení turistických ubytovacích zařízení. V oblasti služeb se

²⁵⁶ EUROPA - Účetní závěrky: Pravidla EU a standardy - Vaše Evropa. *europa.eu* [online].

²⁵⁷ Španělsko: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR | BusinessInfo.cz. *www.businessinfo.cz* [online].

²⁵⁸ Španělsko v této oblasti dosud hledá fungující způsob vytváření přidané hodnoty. Vypěstované zemědělské produkty jsou až na úplné výjimky vyváženy v prvotním, nezpracovaném stavu.

lze zaměřit na logistiku²⁵⁹, z důvodu vzestupu životní úrovně Španělů také na pohostinství, zábavní průmysl a wellness centra. Španělský strategický plán zahrnuje zlepšení úrovně stávající infrastruktury, vláda počítá s významnými investicemi do železniční²⁶⁰, silniční²⁶¹ a letecké²⁶² dopravy. V otázce ochrany životního prostředí jsou potřeba zejména analýzy vod, půd a odpadů, rozvoj s tím spjatých konzultačních služeb, geofyziky a geotechnologie. „Emise CO2 ve Španělsku silně přesahují limity protokolu z Kjóta, firmy musí investovat buď do zlepšení vlastních instalací či rozvíjet projekty zaměřené na ochranu životního prostředí. V současnosti je největší boom v oblasti větrných a solárních elektráren, nicméně největší rozvoj čeká biomasu a biopaliva. V oblasti biomasy se ve Španělsku realizuje mnoho projektů týkajících se využití reziduí vzniklých zpracováním olivového oleje, rýže, mandlí apod. V průmyslu se stále větší důraz klade na recyklaci či energetické využití odpadů. Další zajímavou kapitolou jsou investice do vodohospodářství.“²⁶³

Na zastupitelském úřadu v Madridu se hojně poptává české zboží a služby, především hotové výrobky (zvláště z oceli, železa a barevných kovů), strojírenské, papírenské a sklářské výrobky, pneumatiky a dřevo.²⁶⁴ Dotazy se týkají i investičně-právního klimatu v ČR. Na trhu také setrvává zájem o nemovitosti v ČR. Španělské firmy rovněž nabízejí výrobní kooperace zaměřené převážně na práci ve mzdě či klasické subdodávky, zatímco nabídky spolupráce z české strany jsou spíše výjimečné, což se dá vysvětlit všeobecnou neznalostí tamějšího trhu.

²⁵⁹ Tento termín v praxi zahrnuje jak samotné poskytování logistických služeb, tak i podporu budování nových logistických center.

²⁶⁰ Jedná se jak o zvelebení železničních stanic a modernizaci stávajících tratí, tak i o zdokonalení telekomunikační sítě založené na optickém vláknu.

²⁶¹ Vláda se chce pokusit o zvýšení bezpečnosti současné infrastruktury dálnic.

²⁶² Zde se bude nejvíce investovat do terminálů, bezpečnosti a navigace.

²⁶³ Španělsko: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR | BusinessInfo.cz. www.businessinfo.cz [online].

²⁶⁴ Tyto poptávky jsou následně zpracovány madridskou kanceláří *CzechTrade*.

Z důvodu snahy o rozvoj zahraničního obchodu nabízí agentura *Czech Trade* online službu českým podnikatelům. Jedná se o interaktivní, denně aktualizovaný „Seznam exportních příležitostí ve světě“, který je zdarma ke stažení ve formátu souboru PDF. Firmy díky němu mají „možnost rychle zjistit, jaký exportní potenciál z pohledu identifikovaných exportních příležitostí existuje ve vybrané zemi pro určitý průmyslový obor.“²⁶⁵ Seznam obsahuje tendry, zahraniční poptávky a zahraniční investiční příležitosti. Na webové stránce jsou také bezplatně k dispozici archivní soupisy exportních příležitostí²⁶⁶. Aktuální španělské poptávky jsou ke zhlédnutí v Tab. 1.

Tab. 1: Seznam aktuálních exportních příležitostí dle agentury *Czech Trade*

Obor	Název poptávky	Referenční číslo poptávky	Zdroj	Datum zveřejnění
	Popis poptávky		Kontaktní informace	Platnost poptávky
Hutní výroba	Slitiny olova s antimonem	POCZ201564507	zastupitelský úřad ČR (ZÚ Madrid)	21.4.2015
	Firma vyrábějící olověné výrobky poptává dodavatele suroviny - slitiny olova s antimonem.		Bohumil Ševčík, externí pracovník, tel.: 224 907 515, 725 732 399, email: bohumil.sevcik@czechtrade.cz	6.5.2015
Chemický a farmaceutický průmysl	Farmaceutické výrobky a léčiva	POCZ201564431	zahraniční kancelář CzechTrade Madrid	30.3.2015
	Farmaceutický velkoobchod Fomento Gestión Farmaceutica poptává farmaceutické výrobky a léky.		Firma: Fomento de Gestión Farmaceutica, kontaktní osoba: Alejandro Espinosa López, tel.: +34 667 444 404, email: fomento@fgestionfarmaceutica.com	29.6.2015
Strojírenství - výroba strojů a techniky, ostatní	Velké kuchyňské spotřebiče a plynové sporáky	POCZ201564381	zastupitelský úřad ČR	18.3.2015
	Firma hledá české dodavatele velkých kuchyňských spotřebičů a plynových sporáků - pro prodej ve Španělsku.		Firma: Nevir s.a., C/ Canteros 14, Parque Empresarial Puerta de Madrid - San Fernando 28830, Kontaktní osoba: Juan Pablo Velasco, tel.: +34 902 767 777, email: import.2@nevir.es	17.6.2015

Zdroj: CzechTrade. www.czechtrade.cz [online], vlastní zpracování

3.6 Překážky bránící vstupu na španělský trh

Na španělském trhu neexistují pro české podnikatelské subjekty žádné zásadní překážky bránící vstupu, většinou se jedná pouze o již zmiňovanou neznalost trhu. Autonomní

²⁶⁵ Španělsko: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR | BusinessInfo.cz. www.businessinfo.cz [online].

²⁶⁶ Nejstarší záznamy jsou z roku 2006, historické poptávky jsou rozděleny do dílčích souborů dle jednotlivých kvartálů předchozích let.

oblasti se mohou od sebe lišit v požadavcích na umožnění poskytování služeb, avšak zaregistrovaný poskytovatel je přihlášen automaticky na celém území Španělska.

Mezi obchodní bariéry lze zařadit očekávání nižších cen²⁶⁷, neznalost tamějšího trhu a z toho plynoucí problémy s volbou správné marketingové strategie, nedostatečnou jazykovou vybavenost²⁶⁸, nebo neschopnost manažera koordinovat chod společnosti.

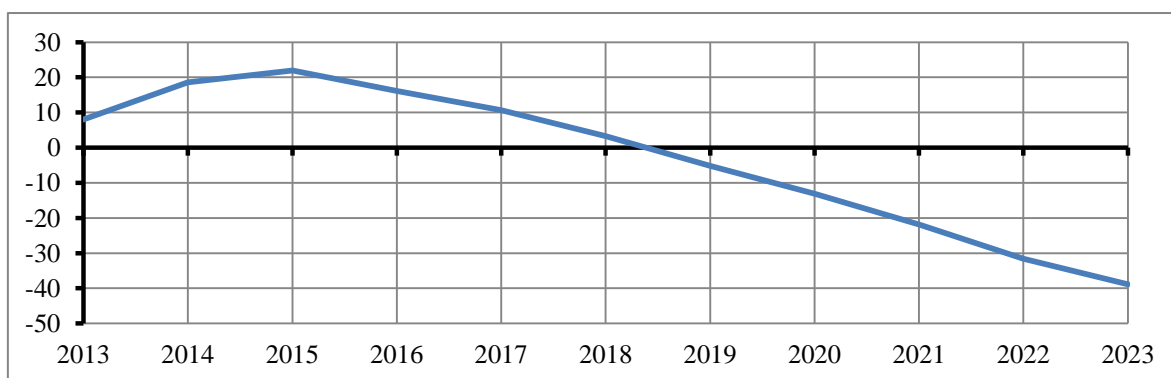
²⁶⁷ Česká republika je mezi Španěly zařazena mezi tzv. východní země, kde je předpokládána levnější výroba a tudíž i nižší cenová hladina.

²⁶⁸ Angličtina či francouzština je také v obchodních stycích akceptována, ale vždy bude v tamějších obchodních kruzích upřednostňována rodná španělština.

4. Prognóza dalšího vývoje

*Business Monitor International*²⁶⁹(BMI) ve své studii predikuje v nejbližší budoucnosti pomalé zlepšování ekonomické situace ve Španělsku. Přebytek domácího účtu bude v nejbližších kvartálech i nadále narůstat díky neměnnému exportu, na kterém je hospodářství země velkou měrou závislé, a velkému objemu příjmů z cestovního ruchu (viz Obr. 39). Inflace spotřebitelských cen se bude pohybovat těsně nad nulou a bude mít obdobně jako meziroční vývoj reálného GDP pozvolně rostoucí tendenci. Míra nezaměstnanosti i přes mírný pokles zůstane vysoko nad zdravou mírou (vše viz Obr. 40). Příliš nízká míra inflace či dokonce deflace by mohla tuto prognózu významně ohrozit, neboť by se znatelně понížil příjem státní poklady z odvodu DPH a tím by byly do velké míry neproveditelné plánované škrty ve vládním rozpočtu. Ekonomika země by se tak stala silně náchylnou ke krátkodobému hospodářskému útlumu. Vláda by se totiž v rámci snahy o vyhnutí se nárůstu výpůjčních nákladů uchýlila k dočasným restrikcím vládních výdajů.

Vzhledem k blížícím se parlamentním volbám, ve kterých zřejmě žádná z hlavních politických stran nezíská majoritní většinu hlasů, již zřejmě nedojde k plánovaným fiskálním restrikcím. Mladá generace voličů nejspíš podpoří vládní reformy týkající se široké oblasti sociálních a politických otázek.

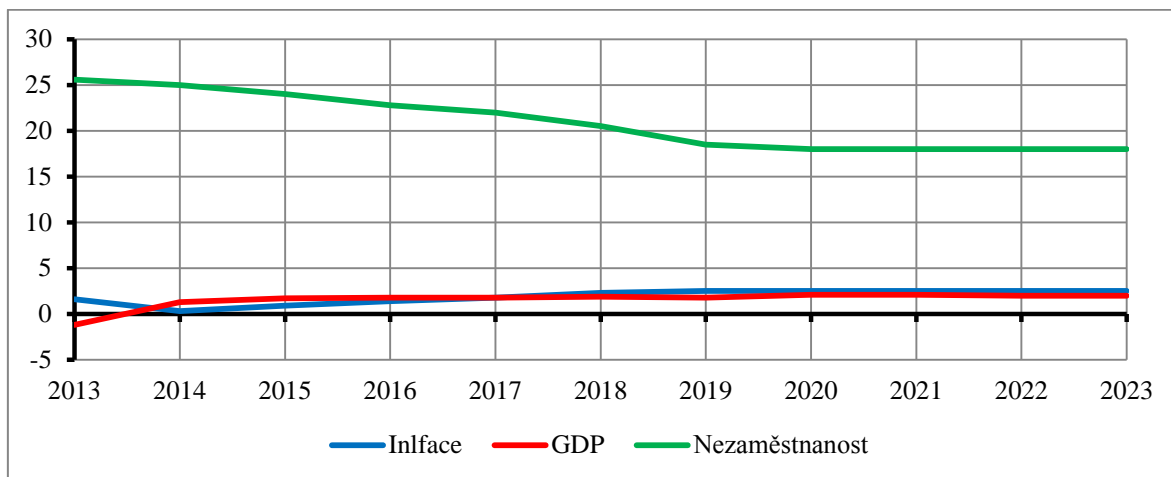

Obr. 39: Predikovaný vývoj platební bilance v letech 2013 – 2023 (v bilionech eur)

Zdroj: Spain Business Forecast Report - Q4 2014: No Return To Pre-Crisis Growth Rate, vlastní zpracování

²⁶⁹ Spain Business Forecast Report - Q4 2014: No Return To Pre-Crisis Growth Rate, str. 6.

Španělsko bude nejspíš i nadále čelit nejistotě vyplývající ze separatistických snah Baskicka a Katalánska. V zemi přetrvává byt' malé riziko teroristických útoků baskické separatistické organizace ETA a díky setrvalému členství v NATO a jeho probíhajícímu zapojení ve válce v Afghanistanu i od Al-Káidy²⁷⁰.

Obr. 40: Predikovaný meziroční vývoj reálného GDP, míry nezaměstnanosti a míry inflace spotřebitelských cen v letech 2013 – 2023 (v %)

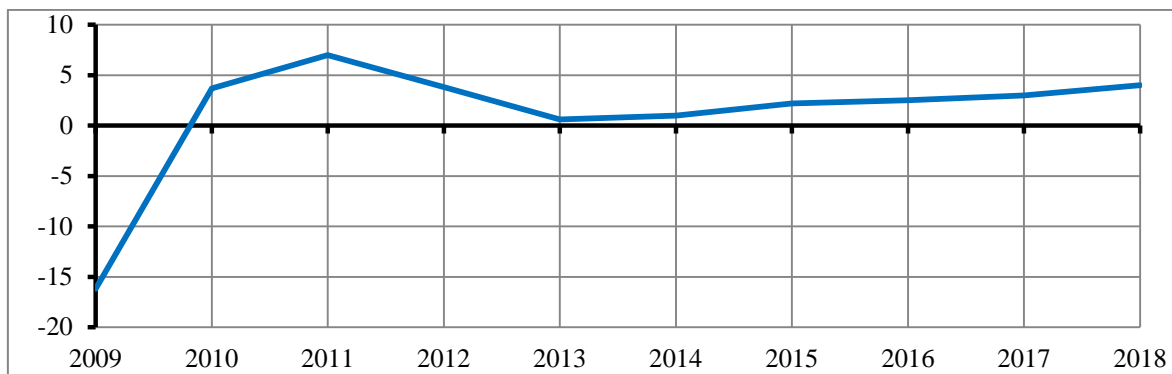
Zdroj: Spain Business Forecast Report - Q4 2014: No Return To Pre-Crisis Growth Rate, vlastní zpracování

Jak dále uvádí *BMI* ve své studii²⁷², na základě připojení Španělska k jednotné měně bude muset i nadále docházet uvnitř státu k devalvaci cen zboží a služeb, potažmo snižování mzdových sazeb, což může v extrémním případě zavinit ještě vyšší míru nezaměstnanosti. Nicméně analytici *BMI* preferují pozitivnější pohled na budoucí vývoj míry nezaměstnanosti, což ilustruje Obr. 40.

Východní Evropa a Čína se svými extrémně nízkými výrobními náklady by mohla znamenat ohrožení španělské konkurenceschopnosti. Navzdory tomu se predikovaný vývoj objemu průmyslové výroby vycházející ze situace na trhu v letech 2009 – 2014 jeví optimisticky (viz Obr. 41).

²⁷⁰ V roce 2004 bylo na základě teroristického útoku v Maridu usmrceno celkem 191 osob.

²⁷² Spain Business Forecast Report - Q4 2014: No Return To Pre-Crisis Growth Rate, str. 29.

Obr. 41: Predikovaný meziroční vývoj objemu průmyslové výroby v letech 2015 – 2018 s předchozím stavem v letech 2009 – 2014 (v %)

Zdroj: Spain Business Forecast Report - Q4 2014: No Return To Pre-Crisis Growth Rate, vlastní zpracování

Závěr

Diplomová práce pojednává o členství Španělska v EEC, EC, resp. EU a z toho plynoucích dopadech na podnikatelské prostředí země. Během méně než jedné generace se Španělsku povedl přerod z diktatury na evropskou demokracii. Španělsko je díky tomu v současnosti vnímáno jako klíčový člen EU s podstatným vlivem na vývoj Unie. Zejména v první kapitole diplomové práce byla potvrzena slova Ubieta Artety²⁷³, že začlenění Španělska do EEC, resp. současné EU zajisté přineslo do země významné politické, ekonomické a sociální změny, které následně ovlivnily situaci v podnikatelském prostředí.

Jak uvádí Crafts a Toniolo²⁷⁴, přijetí Španělska do EEC v roce 1986 bylo doprovázeno expanzivní fází mezinárodní ekonomiky, což přispělo k rychlému ekonomickému zotavení španělské ekonomiky. Zahraniční spolupráce byla velkou měrou zjednodušena vstupem do Schengenského prostoru. Bylo však zapotřebí změnit svůj náhled na okolní svět, zbavit se separace od zbytku Evropy. Ze Španělska se díky postupnému odstraňování bariér stala země s otevřeným trhem, do které společně se zahraničními investicemi plynuly i nové technologie a tím docházelo k rozvoji průmyslu, resp. podnikatelského prostředí.

Studie portálu *Doing Business, Czech Trade a Spain Expat* uvedené v kapitole 2 a 3 prokazují, že samotný proces založení firmy a systém odvodů daní se díky státním reformám v posledních dvou dekadách stával jednodušším a tím i atraktivnějším pro nové zájemce. Vše bylo podpořeno sepsáním Evropské charty pro malé podniky, která zdůraznila důležitost malých podniků pro celkovou hospodářskou situaci každé členské země EU. Počet nezbytných kroků k vybudování podnikání byl postupně redukován, snižovaly se vstupní poplatky i potřebný čas pro úřední úkony. Na trhu proto vznikl velký

²⁷³ UBIETO ARTETA, Antonio. Dějiny Španělska. Praha: Lidové noviny, 1995, 911 s.

²⁷⁴ CRAFTS, N. a Gianni TONIOLO. *Economic growth in Europe since 1945*, str. 375.

počet nových podnikatelských subjektů, jejichž řady byly dle portálu *Privatization Barometer*²⁷⁵ rozšiřovány privatizovanými firmami.

Do země dlouhodobě plynuly dotace z evropských fondů na rozvoj regionů. Zejména ve stavebnictví byl zjevný enormní nárůst nejen státních zakázek. Hojně se budovala infrastruktura, docházelo ke stavebnímu boomeru, bylo zřízeno mnoho nových turistických destinací. Díky dostatečnému objemu financí proběhla restrukturalizace podniků. Na základě informací portálu *WageIndicator*²⁷⁶ se zlepšovala životní úroveň, snižovaly se sociální rozdíly, zvyšovala se koupěschopnost obyvatel, což ve výsledku příznivě působilo na podnikatelské prostředí země.

Volný pohyb zboží a osob vyústil ve zlepšení mobility pracovních sil. Španělsko zaznamenalo v posledních dvou dekadách neobyčejně velký příliv imigrantů, kteří obsazovali zejména nejméně atraktivní a nejhůře placené pracovní pozice na trhu práce a to především ve stavebnictví a zemědělství. Oficiálně se traduje, a tak uvádí i Joaguín Arango ve své studii²⁷⁷, že přijetí imigrantů, resp. cizích podnikatelských subjektů probíhalo ve Španělsku i navzdory ekonomickým krizím v relativně pokojném duchu. Avšak mou osobní zkušenost potvrdil Marcel Ionescu²⁷⁸, který ve své práci tvrdí, že vždy velice záleželo na daných okolnostech a konkrétním regionu – sever Španělska vždy býval obecně otevřenější k cizincům, oproti tomu zemědělský jih s vysokou nezaměstnaností nikdy nevítal přistěhovalce s příliš otevřenou náručí.

V rámci EEC, resp. EC se Španělsko mohlo podílet na jednotlivých politikách, mělo vliv při uzavírání dohod, v rámci předsednictví v Radě ministrů mohlo navrhnout společné cíle. Nicméně vstupem do eurozóny začalo Španělsko ztrácet na konkurenceschopnosti a začaly se prohlubovat makroekonomické nerovnováhy. Prvotní pozitivní vývoj objemu expotru

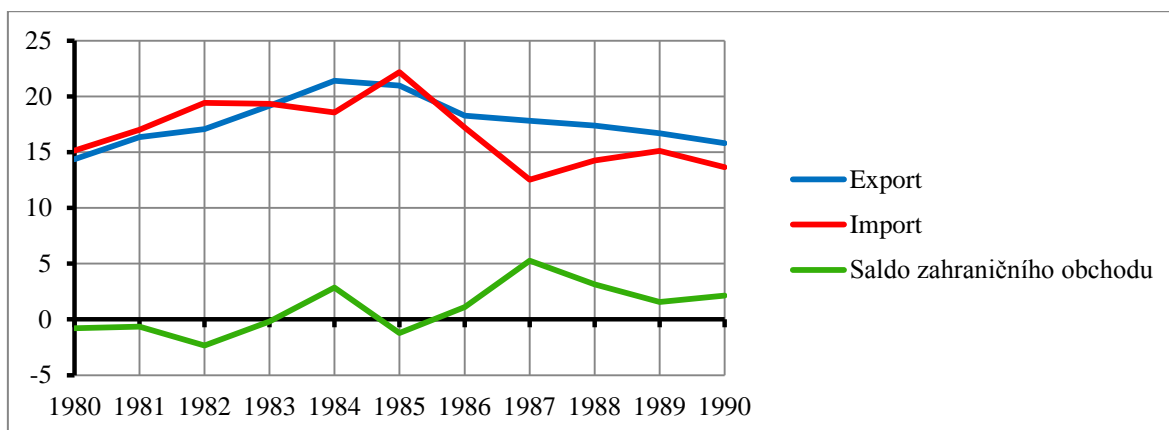
²⁷⁵ Privatization milestones. www.privatizationbarometer.net [online].

²⁷⁶ *Salary Checks – World Wide Wage Comparison – WageIndicator.org* [online].

²⁷⁷ ARANGO, Joaquín. *Exceptional in Europe? Spain's Experience with Immigration and Integration*. Washington, DC: Migration Policy Institute, 2013.

²⁷⁸ IONESCU, Marcel. *Correlates of anti-immigrant prejudice in 1990s Spain*. Ann Arbor, 2009.

(viz Obr. 42) po začlenění země do EEC zaznamenal od roku 2000 klesající tendenci (viz Obr. 13). Navzdory klesající míře inflace (viz Obr. 15) se rozdíl cenové hladiny mezi Španělskem a zeměmi jeho hlavních zahraničních obchodních partnerů, členských zemí EEC, resp. EC, rozšiřoval. Často je tento trend připisován španělské nedostatečné konkurenceschopnosti v oblasti trhu s neobchodovatelnými statky. Španělská integrace do EEC je tedy ve výsledku spojována hlavně se zhoršením zahraničně-obchodní bilance.

Obr. 42: Export, import a saldo zahraničního obchodu v letech 1980 – 1990 (v % GDP)

Zdroj: UNdata, vlastní zpracování

Kontinuální přečerpávání regionálních rozpočtů doprovázené problémy ve španělském bankovním sektoru v souvislosti s prasknutím nemovitostní bubliny v roce 2008 jsou dle *The Financial Daily*²⁷⁹ jednou z hlavních příčin současné dlouhotrvající dluhové krize v zemi. Španělská vláda se v důsledku toho pokusila o řešení situace navýšením daní, omezením vládních výdajů a sociálních benefitů a podporou postižených bank, čímž se situace na podnikatelském poli značně zhoršovala. *Latvian Daily News*²⁸³ k tomu dodává, že mnohaleté španělské hospodářské problémy nejsou zaviněny vstupem do eurozóny, ale nerozvážnou vládní politikou spojenou se zbytečným plýtváním finančních zdrojů.

V kapitole 3 je dále popsáno šest prvotních kroků vedoucích k založení podnikání, jak jsou doporučeny v projektu *Spain Expat*. Jedná se o názorný manuál pro vstup podnikatelských subjektů na španělský trh. Je zde také rozebrána spolupráce Španělska s Českou

²⁷⁹ Spain for new euro fiscal authority. *The Financial Daily: Karachi* [online].

²⁸³ Latvian finmin satisfied with parl'ts support to euro adoption bill. *Baltic News Service Ltd.* [online].

republikou, kterou lze považovat za již tradiční a poměrně nekomplikovanou a to nejen díky existujícím bilaterálním smlouvám. Existuje velké množství relevantních a validních informací pro české podnikatelské subjekty v otázce kooperace se Španělskem. Na českém trhu působí rozmanité instituce (např. Czech Trade, BusinessInfo), které se zaměřují na podporu podnikatelských činností v oblasti mezinárodního obchodu. O jejich pomoc lze požádat nejen na území ČR, ale i v zahraničních pobočkách. Nabídka služeb rovněž zahrnuje online poradenství, zprostředkování informací o španělských poptávkách, či návod, jak založit OSVČ ve Španělsku.

Třetí kapitola také zmiňuje hlavní překážky bránící vstupu na španělský trh, mezi něž patří nedostatečná znalost španělštiny a tamějšího podnikatelského prostředí, dále geografická vzdálenost a v hotovostním styku nutnost směnit měnu. Akceptují-li však čeští podnikatelé odlišnost španělské mentality a z toho plynoucí rozdílné marketingové strategie, pak se podnikatelské prostředí ve Španělsku otevírá v plné šíři, neboť až na pár výjimek odpovídá českému klimatu.

Prognózy španělského vývoje ověřené v rámci čtvrté kapitoly ve studiích portálu *Business Monitor International*²⁸⁴ se jeví zpočátku optimisticky, avšak během následujících 10 let zřejmě nedojde k poklesu míry nezaměstnanosti na zdravou míru. Budoucnost jednotného Španělska bude i nadále dle této studie ohrožena separatistickými snahami Baskicka a Katalánska. Konkurenceschopnost podniků bude velkou měrou ovlivněna extrémně nízkými výrobními náklady firem vstupujících na trh z Východní Evropy a Číny.

Vývoj Španělska, resp. podnikatelského prostředí ve Španělsku má v posledních několika dekádách sinusoidní průběh – cyklicky se střídají období prosperity s periodami hospodářské recese. Pokud bude tento trend pokračovat i nadále, lze v nejbližší budoucnosti očekávat etapu expanze. Domnívám se proto, že můžeme momentálně považovat španělské podnikatelské prostředí pro české podnikatelské subjekty za ekonomicky atraktivní.

²⁸⁴ *Spain Business Forecast Report – Q4 2014: No Return To Pre-Crisis Growth Rate*. Londýn: Business Monitor International, 2014.

Seznam použité literatury

[Home] – Corporativa. *grupo.iberia.es* [online]. 2015 [vid. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://grupo.iberia.es/portal/site/WebCorporativa/>.

| ENA Corredores Panamá. *enacorredores.com* [online]. 2015 [vid. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://enacorredores.com/>.

900,000 immigrants to vote in Spain's 2011 municipal elections. *Xinhua News Agency – CEIS* [online]. 2009 [vid. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/451935767/706DAB2F96E84CE1PQ/2?accountid=17116>.

ANCHUELO CREGO, Alvaro a Mariam CAMARERO. *Consecuencias económicas del euro*. 1. ed. Madrid, España: Civitas, 1998, 257 str. ISBN 84-470-1181-X.

ANUARIO ESTADÍSTICO DE EXTRANJERÍA 2000. Madrid: IMPRENTA NACIONAL DEL BOLETÍN OFICIAL DEL ESTADO, 2000. Dostupné z: http://extranjeros.empleo.gob.es/es/ObservatorioPermanenteInmigracion/Anuarios/Archivos/Anuario2000_ANEXT01.pdf.

ARANGO, Joaquín. *Exceptional in Europe? Spain's Experience with Immigration and Integration*. Washington, DC: Migration Policy Institute, 2013. Dostupné z: <http://www.migrationpolicy.org/research/exceptional-europe-spains-experience-immigration-and-integration>.

Business reforms in Spain – Doing Business – World Bank Group: *www.doingbusiness.org* [online]. 2015 [vid. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/reforms/overview/economy/spain>.

CARRERA, Nieves, Salvador CARMONA a Isabel GUTIÉRREZ. *Human capital, age and job stability: evidence from Spanish certified auditors (1976-1988)*. [online]. 2008 [vid. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/198137836/68329E05B7544DAPQ/5?accountid=17116>.

- CAVALLO, Domingo. Would Spain be better off out of the euro?. *Incisive Media Plc* [online]. 2011 [vid. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/912016142/CE292C9CCAC24B1DPQ/7?accountid=17116>.
- CEA D`ANCONA, Maria Ángeles a Miguel S. VALLES MARTÍNEZ. *Evolución del racismo y la xenofobia en España: Informe 2009* [online]. Madrid, 2009 [vid. 2015-03-22]. ISBN 987-84-8417-350-2. Dostupné z: http://www.elpais.com/elpaismedia/ultimahora/media/201003/02/espana/20100302elpepunac_1_Pes_PDF.pdf, str. 62 – 63.
- Celní řízení. www.celnirizeni.cz [online]. 2015 [vid. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.celnirizeni.cz/>.
- CESA – COMPAÑIA ESPAÑOLA DE SISTEMAS AERONÁUTICOS, S.A. | LinkedIn. www.linkedin.com [online]. 2015 [vid. 2015-04-24]. Dostupné z: <https://www.linkedin.com/company/cesa---compa-ia-espa-ola-de-sistemas-aeronicos-s.a>.
- CESA – COMPAÑIA ESPAÑOLA DE SISTEMAS AERONÁUTICOS. www.cesa.aero [online]. 2012 [vid. 2015-04-23]. Dostupné z: <http://www.cesa.aero/>.
- CQS – Sdružení pro certifikaci systémů jakosti (ISO 9000, ISO 9001, ISO 14000, ISO 14001, OHSAS 18001). www.cqs.cz [online]. 2010 [vid. 2015-04-26]. Dostupné z: <http://www.cqs.cz/>.
- CRAFTS, N. a Gianni TONIOLO. *Economic growth in Europe since 1945*. New York: Cambridge University Press, 1996, xxii, 600 p. ISBN 05-214-9964-X.
- CURIA – Ecran d'accueil – Soudní dvůr Evropské unie. Curia.europa.eu [online]. 2015 [vid. 2015-02-20]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/Jo1_6308/https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/govc/html/index.cs.html.
- Dirección General de Industria y de la Pequeña y Mediana Empresa. www.ipyme.org [online]. 2015 [vid. 2015-04-30]. Dostupné z: <http://www.ipyme.org/es-ES/Paginas/Home.aspx>.

Doing Business 2007: How to reform [online]. Washington: World Bank, c2006, 185 s.[vid. 2015-04-14]. ISBN 08-213-6488-X. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB07-FullReport.pdf>.

Doing Business 2008: Comparing regulation in 178 economies [online]. Washington, D.C.: World Bank, c2007, 200 s.[vid. 2015-04-15]. ISBN 978-082-1372-326. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB08-FullReport.pdf>.

Doing Business 2009: Comparing regulation in 181 economies [online]. [Basingstoke: Distributed by Palgrave], c2008, ix, 195 s.[vid. 2015-04-15]. ISBN 978-0-8213-7609-6. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB09-FullReport.pdf>.

Doing Business 2010 Cambodia: Comparing regulation in 183 economies [online]. Washington, D.C: The International Bank for Reconstruction and Development/ The World Bank, 2009, 80 s.[vid. 2015-04-15]. ISBN 978-082-1379-615. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB10-FullReport.pdf>.

Doing Business 2011 : Making a difference for entrepreneurs [online]. Washington, D.C.: World Bank, 2010, vi, 255 s.[vid. 2015-04-15]. ISBN 978-0-8213-7960-8. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB11-FullReport.pdf>.

Doing Business 2013: Smarter regulations for small and medium-size enterprises [online]. Washington, D. C.: International Finance Corporation, c2013, vi, 270 s.[vid. 2015-04-15]. Doing business, 2013. ISBN 08-213-9615-3. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB13-full-report.pdf>.

Doing Business 2014: Smarter regulations for small and medium-size enterprises [online]. Washington, D.C.: International Finance Corporation, [2013], 1 online zdroj (314 s.) [vid. 2015-04-15]. Doing business. ISBN 978-0-8213-9983-5. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB14-Full-Report.pdf>.

Doing Business 2015: Going beyond efficiency: comparing business regulations for domestic firms in 189 economies : a World Bank Group flagship report [online]. 12th edition. x, 318 s. [vid. 2015-04-15]. ISBN 978-1-4648-0351-2. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB15-Full-Report.pdf>.

Doing Business in 2004: Understanding regulation. Washington: International Bank for Reconstruction and Development, 2004, xxi, 194 s. [vid. 2015-04-14]. ISBN 08-213-5341-1. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB04-FullReport.pdf>.

Doing Business in 2005: Removing obstacles to growth [online]. Washington, D.C.: World Bank, c2005, vi, 155 s. [vid. 2015-04-14]. ISBN 0-8213-5748-4. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB05-FullReport.pdf>.

Doing Business in 2006: Creating jobs [online]. Washington: World Bank, c2006, 188 s. [vid. 2015-04-14]. ISBN 08-213-5749-2. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB06-FullReport.pdf>.

Doing business in a more transparent world [online]. Washington, D.C.: World Bank, 2012, vi, 200 s. [vid. 2015-04-15]. ISBN 978-0-8213-8833-4. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB12-FullReport.pdf>.

E-Dovoz – Oprávněný hospodářský subjekt. www.e-dovoz.cz [online]. 2015 [vid. 2015-04-24]. Dostupné z: <http://www.e-dovoz.cz/e-dovoz/opravneny-hospodarsky-subjekt/>.

ÉLTETO, Andrea. IMMIGRANTS IN SPAIN – THEIR ROLE IN THE ECONOMY AND THE EFFECTS OF THE CRISIS. In: *Romanian Journal of European Affairs*. Bucuresti: European Institute of Romania, 2011, s. 16. ISSN 1841-4273. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/874621199/4C15C340E3614D8FPQ/9?accountid=17116>.

Endesa endesa.com. *www.endesa.com* [online]. 2015 [vid. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://www.endesa.com/en/home>.

EUROPA - DPH: Pravidla a předpisy v EU - Vaše Evropa. *europa.eu* [online]. 2015 [vid. 2015-05-02]. Dostupné z: http://europa.eu/youreurope/business/vat-customs/buy-sell/index_cs.htm.

EUROPA – Ekonomika EU. *europa.eu* [online]. [vid. 2014-11-02]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/facts-figures/economy/index_cs.htm.

EUROPA - Účetní závěrky: Pravidla EU a standardy - Vaše Evropa. *europa.eu* [online]. 2015 [vid. 2015-05-02]. Dostupné z: http://europa.eu/youreurope/business/start-grow/annual-accounts/index_cs.htm.

European Commission [online]. 2015 [vid. 2015-04-20]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/index_en.htm.

European Union life expectancy – Wolfram|Alpha. *www.wolframalpha.com* [online]. [vid. 2014-10-31]. Dostupné z: http://www.wolframalpha.com/input/?i=European+Union+life+expectancy&lk=1&a=ClashPrefs_*CountryClass.EuropeanUnion.CountryProperty.LifeExpectancy-

European Union median age – Wolfram|Alpha. *www.wolframalpha.com* [online]. [vid. 2014-10-31]. Dostupné z: http://www.wolframalpha.com/input/?i=European+Union+median+age&lk=1&a=ClashPrefs_*CountryClass.EuropeanUnion.CountryProperty.MedianAge-

European Union population density – Wolfram|Alpha. *www.wolframalpha.com* [online]. [vid. 2014-10-31]. Dostupné z: <http://www.wolframalpha.com/input/?i=European+Union+population+density&lk=1>

&a=ClashPrefs_*CountryClass.EuropeanUnion.CountryProperty.PopulationDensity-

European Union unemployment rate – Wolfram|Alpha. *www.wolframalpha.com* [online].
[vid. 2014-10-31]. Dostupné z:
<http://www.wolframalpha.com/input/?i=European+Union+unemployment+rate&lk=1>.

Evolución de los salarios comparados con el salario mínimo interprofesional | Media | EL PAÍS. *elpais.com* [online]. Madrid, 2014 [vid. 2015-04-19]. Dostupné z:
http://elpais.com/elpais/2014/06/25/media/1403727644_021631.html.

Evropská charta pro malé podniky [online]. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2000 [vid. 2015-04-17]. ISBN 92-894-7608-7. Dostupné z:
http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/charter/docs/charter_cs.pdf.

Expansion – BBVA, the best digital bank of the 21st century. *www.bbva.com* [online]. 2015 [vid. 2015-02-20]. Dostupné z:
<http://www.bbva.com/TLBB/tlbb/ing/informacion-corporativa/conozcanos/historia/la-ampliacion/index.jsp>.

Fanning the flames Instead of welcoming the much-needed labour supply which its growing Moroccan immigrant community brings, the Spanish town of El Ejido is becoming synonymous with racism, as two recent killings spark a violent right-wing backlash. Paddy Woodworth reports from Andalucia on escalating racism, a story which echoes changing Irish attitudes to "outsiders": [CITY EDITION]. *Irish Times*. 25. března 2000. Dostupné z:
<http://search.proquest.com/docview/310538681/B1A18FD75CE740FFPQ/1?accountid=17116>.

Fiat Home Page. *www.fiat.com* [online]. 2015 [vid. 2015-02-20]. Dostupné z:
<http://www.fiat.com/>.

FIDLER, Stephen. The Euro's Next Battleground: Spain. *Wall Street Journal, Eastern edition*. [online]. 2010 [vid. 2015-04-12]. Dostupné z:
<http://search.proquest.com/docview/399075185/CE292C9CCAC24B1DPQ/6?accountid=17116>.

- GARCÍA, Eduardo Cuenca a Margarita Navarro PABSDORF. Economic, Political and Social Implications of Integration Processes: the Spanish Case. In: *The Journal of European Economic history*. Řím: Unicredit Banca di Roma, 2010, s. 25. ISSN 0391-5115. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/863812516?accountid=17116>.
- GÓMEZ, M. V. El salario mínimo subirá 3,3 euros en 2015, hasta los 648,6 euros | Economía | EL PAÍS. *economia.elpais.com* [online]. Madrid, 2014 [vid. 2015-04-19]. Dostupné z: http://economia.elpais.com/economia/2014/12/23/actualidad/1419336460_103657.html.
- GUIDE TO CREDIT RATING ESSENTIALS: What are credit ratings and how do they work? Version 1.5* [online]. Standard & Poor's Financial Services LLC, 2014 [vid. 2015-04-12]. Dostupné z: https://media.ratings.standardandpoors.com/documents/SPRS_Understanding-Ratings_GRE.pdf.
- Home | Red Eléctrica de España. *www.ree.es* [online]. 2015 [vid. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://www.ree.es/en>.
- Home. *www.seat.com* [online]. 2015 [vid. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://www.seat.com/>.
- HOVORKA, Radek. Kdo ovlivňuje koho: španělská imigrační a azylová politika po vstupu do EU. Sevilla, 2013. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/252949/fss_m/Hovorka_DP.pdf.
- INDIRECT GENERAL TAX IN THE CANARY ISLANDS I.G.I.C.: IMPUESTO GENERAL INDIRECTO CANARIO*. Direccion General de Tributos. Dostupné z: http://www.gobiernodecanarias.org/tributos/download/pdf/publicaciones/guiaigic_ing.pdf.
- Inicio | populares. *www.pp.es* [online]. 2015 [vid. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.pp.es/>.
- International Labour Organization. *www.ilo.org* [online]. 2015 [vid. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.ilo.org/global/lang--en/index.htm>.

- IONESCU, Marcel. *Correlates of anti-immigrant prejudice in 1990s Spain*. Ann Arbor, 2009. ISBN 9781124235905. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/756862913?accountid=17116>. Dizertační práce. Tulane University.
- JOHNSON, Keith. Politics & Economics: Solid Foundation Braces Spain; Building Boom Nears End, but Diversity Gives Companies Shelter. *Wall Street Journal, Eastern edition* [online]. 2007 [vid. 2015-03-31]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/399037438?accountid=17116>.
- KIERZENKOWSKI, Rafal. *Preparing for Euro Adoption in Poland: OECD Economic Department Working Papers* [online]. Paříž: Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD), 2010 [vid. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/746816111/2EE33778B0C448ACPQ/1?accountid=17116>.
- KUNEŠOVÁ, Hana. 2014. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 3., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C. H. Beck, xx, 386 s. Beckovy ekonomické učebnice, 2014. ISBN 978-80-7400-502-2.
- Latvian finmin satisfied with parlt's support to euro adoption bill. *Baltic News Service Ltd.* [online]. 2013 [vid. 2015-04-28]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/1283028489/82B647D420FD4992PQ/2?accountid=17116>.
- LIEBERMAN, Sima. *Growth and Crisis in the Spanish Economy: 1940 – 1993* [online]. New York: Routledge, 1995 [vid. 2015-02-28]. ISBN 04-151-2428-X. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/225840986?accountid=17116>.
- Maastrichtská smlouva o Evropské unii. *europa.eu* [online]. 2010 [vid. 2015-03-08]. Dostupné z: http://europa.eu/legislation_summaries/institutional_affairs/treaties/treaties_maastricht_cs.htm.
- Malé španělské volby: Podemos jsou v Andalusii třetí — Svět — ČT24 — Česká televize. *www.ceskatelevize.cz* [online]. 2015 [vid. 2015-04-27]. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/305653-male-spanelske-volby-podemos-jsou-v-andalusii-treti/>.

MARS, Amanda. El porcentaje de trabajadores con salario mínimo toca el máximo en ocho años | Economía | EL PAÍS. *economia.elpais.com* [online]. Madrid, 2014 [vid. 2015-04-19]. Dostupné z: http://economia.elpais.com/economia/2014/06/25/actualidad/1403690586_908805.html.

Mezinárodní politika [online]. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2010, roč. 34, č. 2 [vid. 2014-03-15]. ISSN 0534-7962. Dostupné z: http://www.dokumenty-iir.cz/MP/MPArchive/2010/MP02_10.pdf.

MLEJNEK JR., Josef. ŠPANĚLSKO: Špatní politici a dobré referendum. *Neviditelnypes.lidovky.cz* [online]. 2007, 2015 [vid. 2015-02-03]. Dostupné z: http://neviditelnypes.lidovky.cz/spanelsko-spatni-politici-a-dobre-referendum-fnu-/p_zahranici.aspx?c=A070227_184223_p_zahranici_wag.

MOLINA DEL POZO, Carlos Francisco. España en la Europa comunitaria: balance de diez años. In: *El control parlamentario nacional sobre los actos normativos emanados de las instituciones de la Unión Europea*. Madrid: Editorial Centro de Estudios Ramón Areces, 1995, s. 149-164. DOI: 8480041811.

OECD (2014). *International Migration Outlook 2014* [online]. Paříž: OECD Publishing, 2014 [vid. 2015-03-29]. ISBN 9789264223523. Dostupné z: http://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/international-migration-outlook-2014_migr_outlook-2014-en.

Organigrama_en.jpg (JPEG obrázek, 740 × 343 bodů). *www.cesa.aero* [online]. 2015 [vid. 2015-04-24]. Dostupné z: http://www.cesa.aero/en/images/fotos/organigrama_en.jpg.

Oxford Analytica. *SPAIN: Favourable Investment climate* [online]. Oxford: Oxford Analytica Ltd., 1986. [vid. 2014-12-01]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/192289064/D880B4E1BEAD4F96PQ/44?accountid=17116>.

- PFANNER, Eric. Spain reaps the euro's benefits EU largesse brings new prosperity to a once-insular country. *International Herald Tribune* [online]. 2002 [vid. 2015-04-07]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/319417052/CE292C9CCAC24B1DPQ/2?accountid=17116>.
- POWELL, Charles. Royal headache: Felipe faces daunting challenges as king - BBC News. *www.bbc.com* [online]. 2014 [vid. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-27890269>.
- Pravidla pro podnikání ve Španělsku | BusinessInfo.cz. *www.businessinfo.cz* [online]. 2009 [vid. 2015-04-30]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/pravidla-pro-podnikani-ve-spanelsku-724.html#prafopod>.
- Pravidla pro podnikání ve Španělsku | BusinessInfo.cz. *www.businessinfo.cz* [online]. 2009, 2015 [vid. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/pravidla-pro-podnikani-ve-spanelsku-724.html#dansys>.
- Privatization milestones. *www.privatizationbarometer.net* [online]. [vid. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.privatizationbarometer.net/atlas.php?id=3&mn=PM>.
- Repsol: resultados, dividendos, informacion corporativa, Antonio Brufau y directivos – repsol.com. *www.repsol.com* [online]. 2015 [vid. 2015-02-20]. Dostupné z: http://www.repsol.com/es_es/.
- ROYO-BORDONADA, Miguel Ángel, Marcos DíEZ-CORNELL a José María LLORENTE. Health-care access for migrants in Europe: the case of Spain. In: *The Lancet*. Londýn, USA: Elsevier Limited, 2013. 382(9890). ISSN 0140-6736. DOI: [http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736\(13\)61667-0](http://dx.doi.org/10.1016/S0140-6736(13)61667-0). Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/1416928285?accountid=17116>.
- Sacyr. *www.sacyr.com* [online]. 2014 [vid. 2015-02-20]. Dostupné z: http://www.sacyr.com/es_en/default.aspx.
- Salary Checks -World Wide Wage Comparison -WageIndicator.org [online]. [vid. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.wageindicator.org/main>.

- Secretaría General de Inmigración y Emigración. Portal de la Inmigración. *Extranjeros.empleo.gob.es* [online]. 2014 [vid. 2015-03-20]. Dostupné z: http://extranjeros.empleo.gob.es/es/Fondos_comunitarios/programa_solidaridad/retorno/.
- SEPI: Home – Inglés. *www.sepi.es* [online]. 2015 [vid. 2015-02-20]. Dostupné z: http://www.sepi.es/default.aspx?idLanguage=_EN.
- Seznam exportních příležitostí CzechTrade ve světě | BusinessInfo.cz. *www.businessinfo.cz* [online]. 2015 [vid. 2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/seznam-exportnich-prilezitosti-czechtrade-12069.html>.
- SHACHMUROVE, Tomer a Yoachanan SHACHMUROVE. *Boom and Bust of the Spanish Economy: PIER Working paper 11-011*. 2011. Dostupné z: <http://economics.sas.upenn.edu/sites/economics.sas.upenn.edu/files/working-papers/11-011.pdf>.
- Spain Business Forecast Report – Q4 2014: No Return To Pre-Crisis Growth Rate*. Londýn: Business Monitor International, 2014. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/1556148350/2B93373DCACE400BPQ/1?accountid=17116>.
- Spain for new euro fiscal authority. *The Financial Daily: Karachi* [online]. 2012 [vid. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/1018520564/CE292C9CCAC24B1DPQ/4?accountid=17116>.
- Spain GDP – Wolfram|Alpha. *www.wolframalpha.com* [online]. [vid. 2014-10-31]. Dostupné z: <http://www.wolframalpha.com/input/?i=spain+GDP>.
- Spain to give voting rights to non-EU nationals. *The Hindustan Times* [online]. 2006 [vid. 2015-04-04]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/470928316/F4D118603AE941F0PQ/1?accountid=17116>.

- Spanish Gini index - Wolfram|Alpha. *www.wolframalpha.com* [online]. [vid. 2014-11-02].
Dostupné z: <http://www.wolframalpha.com/input/?i=spain+gini+index>.
- Spanish Human development index – Wolfram|Alpha. *www.wolframalpha.com* [online].
[vid. 2014-11-02]. Dostupné z:
<http://www.wolframalpha.com/input/?i=spain+human+development+index>.
- Start a Business in Spain : Six Steps to Your Business in Spain: Spain Expat.
www.spainexpat.com [online]. 2014 [vid. 2015-04-30]. Dostupné z:
http://www.spainexpat.com/spain/information/start_a_business_in_spain/.
- STEWART, Chris. *Driving over lemons: an optimist in Andalucía*. New York: Pantheon Books, c1999, v, 248 p. ISBN 03-754-1028-7.
- STUDENÝ, Libor aj. *ASISTOVANÉ DOBROVOLNÉ NÁVRATY DO TŘETÍCH ZEMÍ: Komparace návratových systémů vybraných zemí EU a České republiky*. Brno, 2010.
Dostupné z:
http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCgQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fasistovane-dobrovolne-navraty-do-tretich-zemi-pdf.aspx&ei=IjgdVeqpM4O2sQHCmoHIAg&usg=AFQjCNGZURydErdAKVUFC85l_zJojlOkww&sig2=4_qvnXV_jBqUu6ZWHXZ8_A&bvm=bv.89744112,d.bGg.
Studie.
- ŠLAHAŘOVÁ, Iva. *Dopady členství v Evropské unii na španělskou ekonomiku*. Karviná, 2006. Diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě. Obchodně podnikatelská fakulta v Karvině.
- Španělská cesta do Evropy. *www.europeum.org* [online]. 2002 [vid. 2014-03-15].
Dostupné z: <http://www.europeum.org/cz/integrace/35-integrace--13/841-spanelska-cesta-do-evropy>.
- Španělské nákupy online vzrostly o 22,5 % | Novinky | Informační servis | Služby | CzechTrade. *www.czechtrade.cz* [online]. 2014 [vid. 2015-05-01]. Dostupné z:
<http://www.czechtrade.cz/sluzby-2014/informacni-servis/novinky/spanelske-nakupy-online-vzrostly-o-22-5-30054/>.

- Španělsko | Evropa | Zahraniční kanceláře agentury CzechTrade | CzechTrade.
www.czechtrade.cz [online]. 2015 [vid. 2015-04-29]. Dostupné z:
<http://www.czechtrade.cz/czechtrade-svet/evropa/spanelsko/>.
- Španělsko [online]. Praha: Euroskop, 2005 [vid. 2014-03-15]. Dostupné z:
<https://www.euroskop.cz/558/sekce/spanelsko/>.
- Španělsko: Finanční a daňový sektor | BusinessInfo.cz. *www.businessinfo.cz* [online]. 2015
[vid. 2015-05-01]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/spanelsko-financni-a-danovy-sektor-18559.html>.
- Španělsko: Investiční klima | BusinessInfo.cz. *www.businessinfo.cz* [online]. 2014 [vid.
2015-05-02]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/spanelsko-investicni-klima-18563.html>.
- Španělsko: Obchodní a ekonomická spolupráce s ČR | BusinessInfo.cz.
www.businessinfo.cz [online]. 2014 [vid. 2015-05-02]. Dostupné z:
<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/spanelsko-obchodni-a-ekonomicka-spoluprace-s-cr-18561.html>.
- Španělsko: Zahraničně-politická orientace | BusinessInfo.cz. *www.businessinfo.cz*.
[online]. 2014 [vid. 2015-05-02]. Dostupné z:
<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/spanelsko-zahranicne-politicka-orientace-18557.html>.
- Tabacalera del Este S.A. [online]. 2015 [vid. 2015-02-20]. Dostupné z:
<http://www.tabesa.com.py/>.
- Tabulka DPH v zemích Evropské unie - Komunitní portál účetních expertů.
www.ucetnikavarna.cz [online]. 2015 [vid. 2015-05-01]. Dostupné z:
<http://www.ucetnikavarna.cz/uzitecne-tabulky/tabulka-dph-v-zemich-eu/>.
- Talgo Spain Home. *www.talgo.com* [online]. 2015 [vid. 2015-04-25]. Dostupné z:
<http://www.talgo.com/index.php/en/home.php>.
- Telefónica. *www.telefonica.com* [online]. 2015 [vid. 2015-02-20]. Dostupné z:
<http://www.telefonica.com/en/home/jsp/home.jsp>.

- TOMAN, Karel a ČTK. Španělská krize se prohlubuje. Klesá rating i ekonomika – Aktuálně.cz. *zpravy.aktualne.cz* [online]. 2012 [vid. 2015-04-12]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/ekonomika/svetova-ekonomika/spanelska-krize-se-prohlubuje-klesa-rating-i-ekonomika/r~i:article:743078/>.
- TRADING ECONOMICS / 300.000 INDICATORS FROM 196 COUNTRIES [online]. 2015 [vid. 2015-04-02]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/>.
- UBIETO ARTETA, Antonio. Dějiny Španělska. Praha: Lidové noviny, 1995, 911 s. Dějiny států (Nakladatelství Lidové noviny). ISBN 80-710-6117-4.
- UNHCR – Spain. *www.unhcr.org* [online]. 2001 [vid. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.unhcr.org/pages/49e48eed6.html>.
- VITZTHUM, Carla. Spain Searches For Direction After Election: Fresh Problems for Madrid Range From Terrorism To Mad-Cow Disease. *Wall Street Journal, Eastern edition* [online]. 2001 [vid. 2015-03-22]. Dostupné z: <http://search.proquest.com/docview/398752313?accountid=17116>.
- VLK, Václav. Na co si dát pozor při podnikání ve Španělsku | Česká advokátní komora. *www.cak.cz* [online]. 2012 [vid. 2015-04-29]. Dostupné z: <http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=1171>.
- Volkswagen Group Homepage. *www.volkswagenag.com* [online]. 2015 [vid. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://www.volkswagenag.com/content/vwcorp/content/en/homepage.html>.
- Wageindicator.org – Living wages 50 plus Countries, Minimum Wages, National Poverty Line, Actual Salaries. *www.wageindicator.org* [online]. 2015 [vid. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.wageindicator.org/main/salary/wages-in-context>.
- www.worlddutyfreegroup.com* [online]. 2015 [vid. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://www.worlddutyfreegroup.com/>.
- Zpravodajství 2000. *www.uboat.cz* [online]. 2005 [vid. 2015-02-20]. Dostupné z: <http://www.uboat.cz/tisk/tisk00.htm>http://www.bbc.co.uk/czech/worldnews/story/2004/07/040709_britain_spain_submarine.shtml.

Seznam příloh

Příloha A	Současné právní formy podnikání ve Španělsku	120
Příloha B	Proces založení společnosti s ručením omezeným.....	121
Příloha C	Španělský daňový systém	123
Příloha D	Spotřebitelské ceny vybraných potravin dle oblastí.....	124
Příloha E	Bilaterální smlouvy s ČR.....	125

Příloha A Současné právní formy podnikání ve Španělsku

Tab. 2: Současné právní formy podnikání ve Španělsku

Španělský název	Nejbližší český ekvivalent	Poznámky, popis
Sociedad Anónima – S.A.	Akciová společnost	Základní kapitál musí dosáhnout výše min. 60 101 EUR a při založení společnosti je nutno splatit min. 25 % u Registro Mercantil. Nejsou žádné požadavky na min. počet akcionářů, pro akciové společnosti s jedním vlastníkem (Sociedad Anónima Unipersonal) je však zaveden zvláštní systém výkazů a registrační systém.
Sociedad de Responsabilidad Limitada – S.R.L.	Společnost s ručením omezením	Základní kapitál musí dosáhnout výše min. 3 005 EUR, musí být složen v plné výši při založení společnosti. Min. počet zakladatelů je 1, max. počet není stanoven. Nejsou žádné požadavky na národnost či sídlo zakladatelů.
Sociedad Limitada Nueva Empresa	Společnost s ručením omezením	Zjednodušená varianta spol. s r. o. Společníky mohou být pouze fyzické osoby, maximální počet zakladatelů společnosti je 5. Základní kapitál musí být v rozsahu 3 012 – 120 202 EUR. Zjednodušená zakládací procedura umožňuje založení tohoto typu společnosti do 48 hodin s elektronickým vyřízením všech formalit.
Sociedad Colectiva	Veřejná obchodní společnost	Obdoba české v. o. s.
Sociedad comanditaria	Komanditní společnost	Obdoba české k. s.
Sucursal / Filial	Pobočka zahraniční společnosti	
Empresario Individual	Podnik jednatel / OSVČ	

Zdroj: Pravidla pro podnikání ve Španělsku | BusinessInfo.cz. www.businessinfo.cz [online], vlastní zpracování

Příloha B Proces založení společnosti s ručením omezeným

Tab. 3: Proces založení společnosti s ručením omezeným

Krok	Činnost	Náklady (eur)	Trvání (dny)	Místo, dotčená instituce
1.	Získání certifikátu o jedinečnosti navrženého názvu společnosti (<i>certificación negativa de la denominación social</i>) u obchodního rejstříku (<i>Registro Mercantil</i>). Certifikát má platnost 2 měsíce, pokud není společnost do této doby založena, je třeba certifikát obnovit.	7 - 14	3 - 4	<i>Registro Mercantil</i>
2.	Otevření bankovního účtu a vložení počátečního kapitálu.	zdarma	1	banka
3.	Schválení smlouvy o založení v přítomnosti notáře.	cca 500	1	notář
4.	Zaslání <i>Declaración Censal de Inicio de Actividad</i> a obdržení identifikačního kódu (<i>Código de identificación fiscal – CIF</i>) od <i>Delegación Provincial de la Agencia Estatal de la Administración Tributaria</i> . U této organizace je nutné osobně či mailem vyplnit formulář 036, přikládají se také následující dokumenty: originál nebo kopie společenské smlouvy, originál nebo kopie osobních dokladů zakladatelů, originál nebo kopie osobních dokladů zástupce společnosti	zdarma	1	<i>Delegación Provincial de la Agencia Estatal de la Administración Tributaria</i>
5.	Zaplatit daň z transferu a právních úkonů ve výši 1 % výše kapitálu (<i>Impuesto de Transmisiones Patrimoniales y Actos Jurídicos Documentados</i>) místnímu daňovému úřadu.	cca 30	1	<i>Delegación de Hacienda</i>
6.	Zaslat smlouvu o založení společnosti k registraci na Obchodní rejstřík (<i>Registro Mercantil</i>). Poplatek za registraci se odvíjí od výše základního kapitálu společnosti a počtu zakladatelů. Výše poplatku může dosáhnout až 2 181,67 eur, obvykle se však pohybuje okolo cca 100 eur.	100	15	<i>Registro Mercantil</i>
7.	Ověření účetních knih. Ověření provede <i>Registro Mercantil</i> . Žádost o ověření se provádí vyplněním příslušného formuláře elektronicky či osobně. Certifikát elektronického podpisu vyžadovaného k online operacím je možno získat na: http://www.registradores.org/scr/agenda . Získání certifikátu trvá cca 2 dny a stojí 69,9 eur bez DPH.	90	15	<i>Registro Mercantil</i>

8.	Obdržení místní licence k otevření budov podniku (<i>Licencia Municipal de Apertura</i>) u oblastní či městské rady (<i>Departamento de Urbanismo del Ayuntamiento</i>).	350	15 - 92	<i>Departamento de Urbanismo del Ayuntamiento</i>
9.	Registrace k sociálnímu pojištění a nahlášení všech pracovníků na <i>Tesorería General de la Seguridad Social</i> .	zdarma	1	<i>Tesorería General de la Seguridad Social</i>
10.	Uvědomit <i>Delegación Provincial de la Consejería de Trabajo e Industria</i> .	zdarma	1	<i>Delegación Provincial de la Consejería de Trabajo e Industria</i>

Zdroj: Pravidla pro podnikání ve Španělsku | BusinessInfo.cz. www.businessinfo.cz [online], vlastní zpracování

Příloha C Španělský daňový systém

Tab. 4: Daň z příjmu fyzických osob

Výše zdanitelného příjmu (eur)	Daňová sazba (%)
do 17 707,2	24
17 707,2 – 33 007,2	28
33 007,2 – 53 407,2	37
53 407,2 a více	45

Zdroj: Pravidla pro podnikání ve Španělsku | BusinessInfo.cz. www.businessinfo.cz [online], vlastní zpracování

Tab. 5: Roční odpisové sazby

Roční odpisové sazby	Minimální (%)	Maximální (%)
Obchodní a obytné budovy	1	2
Průmyslové budovy	1,47	3
Kancelářský nábytek	5	10
Hardware	12,5	25
Software	16,7	33
Výtahy	7,14	16
Elektrické sítě	4	8

Zdroj: Pravidla pro podnikání ve Španělsku | BusinessInfo.cz. www.businessinfo.cz [online], vlastní zpracování

Příloha D Spotřebitelské ceny vybraných potravin dle oblastí

Tab. 6: Spotřebitelské ceny vybraných potravin dle oblastí (v eurech)

	Huelva		Asturie		Valladolid		Kantábrie		Barcelona		Madrid		Almería		A Coruña		Bizkaia		Palencia		Alicante		Valencie		Granada		Málaga		
	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	min	max	
Pivo domácí značky (0,5 l)	1,2	1,2			0,8	0,8			1,4	1,4	1	1,5	1	3					1	1	1	1					1,3	1,3	
Mléko (1 l)	0,7	0,7	0,6	1	0,7	0,7	1	1	0,4	0,7	0,8	1	0,8	1	1	1	0,8	0,8	0,6	0,9	0,6	0,6	0,8	1	1	1	1	0,8	0,8
Světlý chléb (0,5 kg)	1,3	1,3	0,6	1,5	1,3	1,3	1	1	1	1	0,8	1,3	0,4	0,4	2	2	1,2	4					0,7	1			1	1	
Vejce (12 ks)	1,5	1,5	1,3	1,5	1,2	1,2	1,2	1,2	1,4	1,4	1,6	2	1,2	1,4	4	4			0,7	1,4			1,2	1,2	1,5	1,5	1,6	1,6	
Sýr místní výroby (1 kg)	20	20	10	12	12	12	10	10	10	13,9	7,4	12							12	15			10	10			12	12	
Jablka (1 kg)	2,5	2,5	2	2	1	1	1,2	1,2	1,5	1,5	1,5	1,5											0,9	0,9	1,3	1,3			
Brambory (1 kg)	0,9	0,9	1	1	0,5	0,5	1	1	0,8	1	0,8	1																	
Rýže (1 kg)	0,8	0,8	1	1	0,9	0,9	0,9	0,9	0,7	1,1	1	1	1	1	1	1							1	1			1	1	
Jogurt (1 l)	3	3			1,5	1,5			1,2	1,2	1,8	3																	
Fazole (1 kg)	2	2									2	2																	
Těstoviny (1 kg)	1	1			0,8	0,8	1	1	0,6	0,6	0,9	1,3																	
Banány (1 kg)	2	2	1,5	1,5	1,4	1,4	1,2	1,2	1,6	1,6	1,8	1,8																	
Zeleninové banány (1 kg)	1,4	1,4	1,5	1,5	1,4	1,4			1,6	1,6	1,8	1,8																	
Batáty (1 kg)	2	2	3	3							2	2																	
Cukr a sladidla (1 kg)	0,5	0,5									1	1																	
Máslo - ghí* (1 kg)	0,6	0,6									2	3																	

* přepuštěné máslo

Zdroj: Wageindicator.org – Living wages 50 plus Countries, Minimum Wages, National Poverty Line, Actual Salaries. www.wageindicator.org [online], vlastní zpracování

Příloha E Bilaterální smlouvy s ČR

Tab. 7: Bilaterální smlouvy s ČR

č. 18/1930 Sb.	Smírčí a rozhodčí smlouva mezi Československou republikou a Královstvím španělským
č. 28/1971 Sb.	Ujednání mezi ČSSR a Španělskem o vzájemném zřízení konzulárních a obchodních zastupitelství
č. 31/1973 Sb.	Dlouhodobá dohoda mezi vládou ČSSR a vládou Španělska o obchodních stycích
č. 89/1974 Sb.	Dohoda mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Španělska o letecké dopravě
č. 107/1978 Sb.	Dlouhodobá dohoda mezi ČSSR a Španělským královstvím o obchodní výměně a rozvoji hospodářské a průmyslové kooperace
č. 5/1980 Sb.	Dohoda o kulturní spolupráci mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Španělska
č. 155/1979 Sb.	Dohoda mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Španělského království o mezinárodní silniční dopravě a Protokol vypracovaný na základě článku 19 této dohody
č. 23/1982	Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Španělskem o zamezení dvojího zdanění a zabránění daňovému úniku v oboru daní z příjmu z majetku
č. 6/1989 Sb.	Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Španělskem o právní pomoci, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech občanských
č. 335/1992 Sb.	Ujednání o zrušení vízové povinnosti mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Španělským královstvím
č. 578/1992 Sb.	Smlouva o přátelských vztazích a spolupráci mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Španělským královstvím
č. 647/1992 Sb.	Dohoda o vzájemné ochraně a podpoře investic mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Španělským královstvím
r. 1995	Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Španělského království o sukcesi do dvoustranných smluv sjednaná výměnou dopisů
č. 35/2001 Sb.	Ujednání mezi Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR a Ministerstvem školství, kultury a sportu Španělska o zřízení a činnosti česko-španělských tříd na gymnáziích v ČR
č. 52/2004 Sb.	Smlouva o sociálním zabezpečení mezi ČR a Španělským královstvím
č. 53/2004 Sb.	Správní ujednání k provádění Smlouvy o sociálním zabezpečení mezi ČR a Španělským královstvím

Zdroj: Španělsko: Zahraničně-politická orientace | BusinessInfo.cz. www.businessinfo.cz. [online], vlastní zpracování